

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΜΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΔΙΕΘΝΩΝ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ, ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ &
ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Διπλωματική Εργασία

ΘΕΜΑ:

«Οι προτεινόμενες τροποποιήσεις στο κανονιστικό πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας, σχετικά με τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών για τον πιστωτικό κίνδυνο, μετά την πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση»

Επιβλέπων: Αναπληρωτής Καθηγητής κ. Γκόρτσος Βλ. Χρήστος

*Επιμέλεια : Καμούτση Θ. Αναστασία
(Α.Μ. 1208Μ011)*

ΑΘΗΝΑ 2010

*“Ευχαριστώ θερμά,
για την πολύτιμη συνδρομή τους στη συγγραφή της παρούσης,
τον επιβλέποντα Αναπληρώτη Καθηγητή του Παντείου
Παν/μίου, Γενικό Γραμματέα της Ελληνικής Ένωσης
Τραπεζών κ. Γκόρτσο Χρήστο και την Λέκτορα του
Τμήματος Νομικής Παν/μίου Αθηνών κ. Λιβαδά Χριστίνα,
καθώς επίσης και τους γονείς μου για τη στήριξη τους σε
αυτή μου την προσπάθεια.”*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....ΣΕΛ 5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....ΣΕΛ 6

Μέρος Πρώτο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΥΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

1.1. Η λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος.....ΣΕΛ 9
 1.2. Οι τραπεζικοί κίνδυνοι και η διάρθρωση τους.....ΣΕΛ 11
 1.2.1. Οι χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι.....ΣΕΛ 11
 1.2.2. Οι μη χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι.....ΣΕΛ 14
 1.2.3. Οι κίνδυνοι συστημάτων πληρωμών και διακανονισμού.....ΣΕΛ 15
 1.3. Η εξέλιξη της και το πλαίσιο της διαχείρισης κινδύνων.....ΣΕΛ 15
 1.4. Ανάλυση πιστωτικού κινδύνου και βασικές παράμετροι εκτίμησής του.....ΣΕΛ 17
 1.5. Η τιτλοποίηση.....ΣΕΛ 41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ

2.1. Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία και το έργο της.....ΣΕΛ 22
 2.2. Το ισχύον Σύμφωνο της Βασιλείας ΙΙ και τα χαρακτηριστικά τουΣΕΛ 24
 2.3. Ανάλυση του συνόλου των Ίδιων Κεφαλαίων και η σημασία της επάρκειάς τουςΣΕΛ 27
 2.4 Ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας.....ΣΕΛ 32
 2.5.Κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι πιστωτικού κινδύνου.....ΣΕΛ 34
 2.4.1. Η Τυποποιημένη Προσέγγιση (Standardized Approach).....ΣΕΛ 34
 2.4.2. Η Προσέγγιση Εσωτερικών Διαβαθμίσεων (Internal Rating Based Approach).....ΣΕΛ 39

Μέρος Δεύτερο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΠΟΡΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΙΙ

3.1. Οι επιπτώσεις του Συμφώνου της Βασιλείας ΙΙ.....ΣΕΛ 43
 3.1.1.Συνέπειες στο πλαίσιο λειτουργίας του τραπεζικού τομέα.....ΣΕΛ 43
 3.1.2.Συνέπειες για τα εμπλεκόμενα μέρη.....ΣΕΛ 47
 3.2. Το χρονικό της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης 2007-2008.....ΣΕΛ 48
 3.3. Κριτική του Συμφώνου της Βασιλείας ΙΙ.....ΣΕΛ 50

3.4. Τα πρώτα βήματα για την αναθεώρηση.....	ΣΕΛ 52
--	--------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΟΙ ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΙΙΙ

4.1.Βασιλεία ΙΙΙ: Ένα διεθνές ρυθμιστικό πλαίσιο ενίσχυσης της ανθεκτικότητας των πιστωτικών Ιδρυμάτων και του τραπεζικού τομέα γενικότερα.....	ΣΕΛ 54
4.1.1. Η ενίσχυση του διεθνούς πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας.....	ΣΕΛ 54
4.1.2. Το διεθνές πρότυπο ρευστότητας	ΣΕΛ 60
4.2 Ειδικότερα το θέμα της κάλυψης έναντι πιστωτικού κινδύνου αντισυμβαλλομένου.....	ΣΕΛ 61
4.2.1. Εφαρμογή αναθεωρημένων μεθόδων μέτρησης για την καλύτερη αντιμετώπιση: του πιστωτικού κινδύνου αντισυμβαλλομένου λόγω προσαρμογών πιστωτικής αποτίμησης και του κινδύνου δυσμενούς συσχέτισης	ΣΕΛ 64
4.2.2. Εφαρμογή πολλαπλασιαστική συσχέτισης αξίας ενεργητικού.....	ΣΕΛ 68
4.2.3. Αντισυμβαλλόμενοι που καλύπτονται με εξασφαλίσεις και η περίοδος κινδύνου περιθωρίου	ΣΕΛ 69
4.2.4. Κεντρικοί αντισυμβαλλόμενοι.....	ΣΕΛ 71
4.2.5. Ενισχυμένες απαιτήσεις διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου αντισυμβαλλομένου.....	ΣΕΛ 71

ΕΠΙΛΟΓΟΣ	ΣΕΛ 74
-----------------------	--------

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ	ΣΕΛ 75
-------------------------	--------

ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

Διεθνές Δίκαιο.....	ΣΕΛ 75
---------------------	--------

Ευρωπαϊκό Δίκαιο.....	ΣΕΛ 75
-----------------------	--------

Εθνικό Δίκαιο.....	ΣΕΛ 76
--------------------	--------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση.....	ΣΕΛ 76
-------------------	--------

Ξενόγλωσση.....	ΣΕΛ 78
-----------------	--------

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το αντικείμενο της εκπονηθείσας διπλωματικής εργασίας, εντάσσεται στην ευρύτερη θεματική ενότητα της διαχείρισης κινδύνων των πιστωτικών ιδρυμάτων. Ιδιαίτερα δίνεται έμφαση στον πιστωτικό κίνδυνο που αποτελεί ίσως την πιο σοβαρή απειλή για την φερεγγυότητά τους, καθώς και στους κανόνες επιβολής κεφαλαιακών απαιτήσεων ως μέσο αντιμετώπισής του, όπως αυτοί ορίζονται σε επίπεδο διεθνούς εποπτικού πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (Basel Committee on Banking Supervision), στο εξής επιτροπή της Βασιλείας ή επιτροπή, μέσω της οποίας ενσωματώνονται στο Κοινοτικό και Εθνικό Δίκαιο.

Το ενδιαφέρον που παρουσιάζει το θέμα είναι σημαντικό τόσο από ακαδημαϊκής, όσο και από πρακτικής πλευράς. Πολύ περισσότερο στις μέρες μας, η διαχείριση τραπεζικών κινδύνων αποτελεί αδιαμφισβήτη σημαντική παράμετρο για τη διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ιδίως μετά την πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση, γεγονός που επιβεβαιώνεται από την τάση για ανάληψη πρωτοβουλιών σε αυτό τον τομέα, τόσο σε διεθνές όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ειδικότερα θα αναπτυχθούν θέματα που αφορούν τη σπουδαιότητα του πιστωτικού κινδύνου για τα πιστωτικά ιδρύματα, τις παραμέτρους εκτίμησης και διαχείρισής του, το διεθνές εποπτικό πλαίσιο που έχει καθιερώσει η Επιτροπή της Βασιλείας και ιδιαίτερα τη σημασία της κεφαλαιακής επάρκειας ως αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου, ενώ θα γίνει αναφορά και στις προτεινόμενες τροποποιήσεις για την αναθεώρηση του.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: πιστωτικό ίδρυμα, διαχείριση κινδύνων, πιστωτικός κίνδυνος, αντισυμβαλλόμενος, πιστοληπτική ικανότητα, συντελεστής στάθμισης, τραπεζική εποπτεία, Σύμφωνο Βασιλείας I, Σύμφωνο Βασιλείας II, μέθοδοι υπολογισμού πιστωτικού κινδύνου, κεφαλαιακή επάρκεια, τεχνικές μείωσης πιστωτικού κινδύνου, εξωτερικοί οίκοι πιστωτικής αξιολόγησης, Βασιλεία III.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας εικοσαετίας, σημειώθηκαν ραγδαίες αλλαγές στην παγκόσμια οικονομία προς την κατεύθυνση του εκσυγχρονισμού και της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η θεσμική απελευθέρωση του, η μεταβολή του πλαισίου κανόνων και εποπτείας των χρηματοπιστωτικών οργανισμών, η ταχεία τεχνολογική πρόοδος στους τομείς της επικοινωνίας και της πληροφορικής καθώς και η αυξανόμενη ενοποίηση των αγορών χρήματος και κεφαλαίου, έχουν μεταμορφώσει το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Αυτές οι θεμελιώδεις δυνάμεις διαμόρφωσαν το περιβάλλον λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και επέδρασαν καθοριστικά στη μεσοπρόθεσμη στρατηγική τους. Έτσι μεταξύ άλλων πρωτοβουλιών οι τράπεζες προχώρησαν στη διεύρυνση και βελτίωση της γκάμας των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών, τόσο σε εγχώριο όσο και διασυνοριακό επίπεδο, καθώς και στη χρήση πιο πολύπλοκων μηχανισμών τιμολόγησης, σε αγορές που χαρακτηρίζονται από υψηλότερη μεταβλητότητα. Τα τραπεζικά προϊόντα, τα τελευταία χρόνια, είναι ιδιαίτερα εξειδικευμένα, καινοτομικά, ευέλικτα και σύνθετα, προσαρμοσμένα ολοένα και περισσότερο στις σύγχρονες και διαρκώς διευρυνόμενες ανάγκες των καταναλωτών.

Ωστόσο, οι πρωτοβουλίες αυτές συνεπάγονται και ανάληψη αυξημένων κινδύνων, λόγω τόσο του εντεινόμενου ανταγωνισμού, όσο και των διακυμάνσεων στις αγορές χρήματος και κεφαλαίων. Αυτοί οι κίνδυνοι που εμφανίζονται στην τραπεζική λειτουργία δημιουργούνται από τις θέσεις και τις σχέσεις που αναπτύσσει ένα πιστωτικό ίδρυμα στα πλαίσια της παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Καθώς όμως οι τραπεζικές λειτουργίες αναπτύσσονται και εξελίσσονται σε πιο σύνθετα σχήματα και μορφές, οι αναλαμβανόμενοι κίνδυνοι μετασχηματίζονται και εμπλουτίζονται.

Κατά συνέπεια, η τραπεζική εποπτεία κρίνεται αναγκαία και επιτελεί ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο, έχοντας ως βασικούς σκοπούς την ένταση του υγιούς ανταγωνισμού και την αποτελεσματικότητα του τραπεζικού κλάδου, εστιάζοντας παράλληλα στην οργάνωση της διεθνοποιημένης πλέον τραπεζικής αγοράς. Για την επίτευξη του στόχου της επίβλεψης και της διασφάλισης της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι εποπτικές αρχές ενθαρρύνουν επίμονα την ανάπτυξη μεθόδων διαχείρισης των κινδύνων στα οποία εκτίθενται τα

πιστωτικά ιδρύματα και δρομολογούν ολοένα και συχνότερα εξελίξεις που αφορούν τις μεθόδους εκτίμησης και τις πρακτικές διαχείρισης τους.

Πράγματι, τα τέσσερα βασικά στοιχεία για τη διαχείριση κινδύνου, ευρέως αποδεκτά σήμερα, θεσμοθετήθηκαν πριν από περισσότερο από μια δεκαετία από την Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ (FED), για την παρακολούθηση των συναλλαγών σε παράγωγα καθώς και του κινδύνου που προκύπτει από τα επιτόκια και διακρίνονται σε τέσσερις κατηγορίες:

- Την εταιρική διακυβέρνηση ως ενεργό εποπτεία από το διοικητικό συμβούλιο και τα ανώτερα διοικητικά στελέχη
- Την συνεπή εφαρμογή σχετικών πολιτικών, διαδικασιών και θεσμοθετημένων ορίων
- Τη χρήση κατάλληλων τεχνικών μέτρησης κινδύνων και υποβολή σχετικών αναφορών, καθώς και
- Την πλήρη υιοθέτηση εσωτερικών ελέγχων

Έτσι λοιπόν, η ολοένα και αυξανόμενη προσήλωση στις πρακτικές διαχείρισης του κινδύνου, είχε επίσης μεγάλη επιρροή και στη διαδικασία ελέγχου των τραπεζών, εφόσον εξέταζε παράλληλα και την ικανότητά τους να αντιμετωπίζουν τις αδυναμίες διαχείρισης και εσωτερικού ελέγχου. Στο επίκεντρο επίσης της σύγχρονης τραπεζικής αξιολόγησης, βρίσκεται η εκτίμηση της ποιότητας των διαδικασιών αποτίμησης, παρακολούθησης και διαχείρισης κινδύνων, καθώς και των εσωτερικών μοντέλων των Π.Ι. για τον προσδιορισμό του οικονομικού τους κεφαλαίου. Συγχρόνως, η αναγνώριση, η διασπορά και η αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων, προϋποθέτουν τη συνεχή προσαρμογή των εσωτερικών συστημάτων των τραπεζών. Ιδιαίτερη σημασία έχει, όχι μόνο η τεχνική επάρκεια τους, αλλά και η ουσιαστική ενσωμάτωσή τους, στους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων.

Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψη τους κλυδωνισμούς που υφίσταται κατά καιρούς το χρηματοπιστωτικό σύστημα και με πρόσφατο παράδειγμα την τρέχουσα χρηματοπιστωτική κρίση, κρίσιμη είναι η ανταπόκριση των τραπεζών στις ρυθμιστικές παρεμβάσεις των εποπτικών αρχών, που έχουν ως κεντρικό άξονα την ενίσχυση της εμπιστοσύνης του κοινού, κυρίως μέσα από τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Ταυτόχρονα, η επάρκεια εσωτερικών και εξωτερικών ελέγχων, ίδιων κεφαλαίων, και αποτελεσματικών πολιτικών διαχείρισης κινδύνων σχετίζεται άμεσα με τη φερεγγυότητα των Π.Ι. , που αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την εύρυθμη λειτουργία της οικονομίας γενικότερα.

Με δεδομένο λοιπόν τον ειδικό ρόλο των τραπεζών στην απρόσκοπτη παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, η διακοπή της οποίας θα μπορούσε να επιφέρει επώδυνα αποτελέσματα σε όλη την οικονομία, καθίσταται επιτακτικό ένα ρυθμιστικό πλαίσιο με στόχο την ενίσχυση των ωφελειών που αποκομίζει η οικονομία και η κοινωνία από τη λειτουργία τους. Οι ρυθμίσεις αυτές ενσωματώνονται και υιοθετούνται σε κοινοτικό και εθνικό επίπεδο μέσω του διεθνούς κανονιστικού και εποπτικού πλαισίου που πηγάζει από φορείς όπως αυτός της Επιτροπής της Βασιλείας.

Στην παρούσα εργασία, αρχικά θα γίνει μία εισαγωγή στους κινδύνους που αντιμετωπίζουν τα πιστωτικά ιδρύματα στο σύγχρονο τραπεζικό περιβάλλον, με έμφαση εν συνεχεία στην παρουσίαση του πιστωτικού κινδύνου, ως ενός από τους σπουδαιότερους, και άρρηκτα συνδεδεμένους με μία από τις κύριες δραστηριότητες των πιστωτικών ιδρυμάτων, την παροχή πιστώσεων. Επίσης θα αναπτυχθεί το διεθνές εποπτικό πλαίσιο που καθιερώθηκε από την Επιτροπή της Βασιλείας μέσω του Συμφώνου Basel I (1988), και του αναθεωρημένου Συμφώνου Basel II (2004), όπως αυτό ισχύει σήμερα, με ανάλυση του Πυλώνα I και ιδιαίτερα της κεφαλαιακής επάρκειας ως κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου. Τέλος θα παρουσιαστούν οι τροποποιήσεις του ισχύοντος Συμφώνου Basel II, όπως αυτές οριστικοποιήθηκαν τον Δεκέμβρη του 2010, και ειδικότερα ότι αφορά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι του πιστωτικού κινδύνου αντισυμβαλλομένου, ολοκληρώνοντας έτσι αυτήν την προσέγγιση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΥΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

1.1 Η λειτουργίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Σε κάθε οικονομία που λειτουργεί υπό συνθήκες ελεύθερης αγοράς συναντώνται δύο άρρηκτα συνδεδεμένα συστήματα, το νομισματικό και το χρηματοπιστωτικό.

-Το *νομισματικό* είναι το σύστημα μέσω του οποίου δημιουργούνται τα περιουσιακά στοιχεία που χρησιμοποιούνται με γενικευμένο τρόπο στην οικονομία, ως μέσα πληρωμών και συναλλαγών, δηλαδή το χρήμα σε πρωτογενή ή δευτερογενή μορφή¹.

-Το *χρηματοπιστωτικό* σύστημα από την άλλη είναι το σύστημα που έχει διαμορφωθεί για την παροχή υπηρεσιών τις λεγόμενες χρηματοπιστωτικές (financial services) , στο πλαίσιο του οποίου επιτελούνται, μέσα από ένα σύνθετο πλέγμα αγορών, φορέων παροχής υπηρεσιών και υποδομών δύο βασικές λειτουργίες²:

- η διοχεύτωση πόρων (channeling of funds) (- υπό α) και
- η πραγματοποίηση πληρωμών χωρίς τη χρήση μετρητών (-υπό β)

α) Η διοχέτευση χρηματικών πόρων (allocating resources)

Στην ουσία αποτελεί τη διευκόλυνση της διοχέτευσης των πλεονασμάτων σε αυτούς που έχουν την ανάγκη κεφαλαίων. Η μεταφορά αυτή μπορεί να γίνει από το παρόν στο μέλλον, όπως για παράδειγμα η αποταμίευση ενός νοικοκυριού με κάποια απόδοση, με σκοπό την ύπαρξη ρευστότητας στο μέλλον για πραγματοποίηση αγοράς ακινήτου, ή από το μέλλον στο παρόν όπως μια επιχείρηση που δανείζεται σήμερα για να επενδύσει σε τεχνογνωσία και πάγια που θα αποδώσουν στο μέλλον. Ο κύριος αυτός ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος, δηλαδή η μεταφορά πόρων από τους χρηματοδότες (θετικούς αποταμιευτές³) στους χρηματοδοτούμενους (αρνητικούς αποταμιευτές), που μόλις αναφέρθηκε, πραγματοποιείται μέσω δύο διαύλων, της έμμεσης και της άμεσης χρηματοδότησης κανάλι της άμεσης χρηματοδότησης περιλαμβάνει τις αγορές χρήματος (money markets) και τις αγορές κεφαλαίου (capital markets), στις οποίες οι χρηματοδότες επενδύουν απευθείας στα αξιόγραφα των χρηματοδοτούμενων και αναλαμβάνουν

¹ Συναντάται συχνά η διάκριση μεταξύ *πρωτογενούς χρήματος*, δηλαδή τραπεζογραμματίων και κερμάτων, γνωστό στην οικονομική θεωρία και ως “Νομισματική Βάση” και του *δευτερογενούς* που αναφέρεται στη μορφή τραπεζικών καταθέσεων.

² Αναλυτικότερα βλέπε Γκόρτσο Χρ. (2009), Σελ 9

³ Ως *θετικοί αποταμιευτές* νοούνται συνήθως τα νοικοκυριά ενώ ως *αρνητικοί* οι επιχειρήσεις και το δημόσιο

τους σχετικούς κινδύνους. Από την άλλη, το κανάλι της έμμεσης χρηματοδότησης περιλαμβάνει εξειδικευμένες επιχειρήσεις οι οποίες καλούνται διαμεσολαβούντες χρηματοπιστωτικοί φορείς⁴.

β) Η πραγματοποίηση πληρωμών χωρίς τη χρήση μετρητών

Η λειτουργία αυτή επιτελείται μέσω δύο επιμέρους υπηρεσιών:

- υπηρεσίες σχετικές με την έκδοση και αποδοχή εργαλείων πληρωμών⁵ και
- υπηρεσίες μεταφοράς κεφαλαίων⁶

Συγχρόνως, στα πλαίσια της λειτουργίας των υποδομών⁷ του, παρέχονται και δύο ακόμη σημαντικές υπηρεσίες. Η πρώτη είναι η εκκαθάριση και ο διακανονισμός συναλλαγών και πληρωμών (clearing and settling payments) που αφορούν την πραγματοποίηση και τον διακανονισμό πληρωμών και συναλλαγών μεταξύ διαφορετικών περιοχών μίας χώρας ή και μεταξύ διαφορετικών χωρών, με αποτελεσματικό τρόπο, στα πλαίσια της οποίας σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι επιχειρήσεις παροχής τέτοιου είδους υπηρεσιών⁸, και η δεύτερη αφορά τη φύλαξη και διαχείριση χρηματοπιστωτικών μέσων.

Επιπλέον, μέσω του χρηματοπιστωτικού συστήματος επιτελούνται και άλλες λειτουργίες όπως είναι η Διαχείριση Κινδύνου (managing risk) που αναφέρεται στην δυνατότητα πλέον του χρηματοπιστωτικού συστήματος για διασπορά του αναλαμβανόμενου κινδύνου με τη χρήση

⁴ Οι φορείς αυτοί στα πλαίσια της διαμεσολάβησης τους, επιτελούν μια σειρά μετασχηματισμών που αφορούν:

- τη ληκτότητα των απαιτήσεων
- το μέγεθος της ονομαστικής αξίας των απαιτήσεων
- την κατανομή βάρους κινδύνου χρηματοδότησης
- την νομισματική μονάδα εκπλήρωσης των πιστωτικών υποχρεώσεων

Βλέπε αναλυτικότερα **Ε.Τ.Ι. (2007)** και ειδικότερα για τους φορείς που δραστηριοποιούνται στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα, βλέπε σχετικά **Ε.Ε.Τ. (2010)**

⁵ Ως εργαλείο πληρωμών νοείται κάθε μηχανισμός ή σειρά διαδικασιών που έχει συμφωνηθεί μεταξύ ενός χρήστη υπηρεσιών πληρωμών και ενός φορέα παροχής υπηρεσιών πληρωμών, και χρησιμοποιεί ο χρήστης προκειμένου να ενεργοποιήσει μια εντολή πληρωμής. Βλέπε σχετικά "A glossary of terms used in payments and settlement systems", διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.bis.org/publ/cpss00b.htm

⁶ Στην έννοια αυτή εντάσσονται τα τραπεζογραμμάτια, τα κέρματα, καθώς και το λογιστικό και ηλεκτρονικό χρήμα.

⁷ Βλέπε σχετικά **Γκόρτσο Χ. (2009)**, Σελ 26

⁸ Υπηρεσίες πληρωμών παρέχουν : α) τα πιστωτικά ιδρύματα , β) τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος, γ) οι επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών πληρωμών

κατάλληλων μεθόδων άμβλυσης του (risk mitigation)⁹.

1.2 Τραπεζικοί Κίνδυνοι – Η διάρθρωση τους

Βασικό χαρακτηριστικό των πιστωτικών ιδρυμάτων¹⁰ στο εξής τράπεζες ή Π.Ι., που λειτουργούν στα πλαίσια της οικονομίας της αγοράς, αποτελεί η έκθεσή τους σε διαφόρων ειδών κινδύνους (στο εξής τραπεζικούς). *Γενικότερα, ως κίνδυνος ορίζεται η πιθανότητα πρόκλησης οικονομικής ζημιάς εξαιτίας της πραγμάτωσης ενός μη αναμενόμενου γεγονότος και συνδέεται άρρηκτα με την αβεβαιότητα που προκαλείται από συγκεκριμένο γεγονός ή αποτέλεσμα.* Ειδικότερα οι τραπεζικοί κίνδυνοι αποτελούν άμεση συνέπεια των μετασχηματισμών στους οποίους προβαίνουν τα πιστωτικά ιδρύματα, στα πλαίσια της χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης τους αλλά και γενικότερα των δραστηριοτήτων τους, ο χαρακτήρας των οποίων διευρύνεται συνεχώς λόγω της παγκοσμιοποίησης και της διεθνοποίησης των οικονομικών συναλλαγών στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου. Οι κατηγορίες στις οποίες αυτοί διακρίνονται είναι οι παρακάτω:

- Οι χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι (υπό 1.2.1)
- Οι μη χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι (υπό 1.2.2)
- Οι κίνδυνοι συστημάτων πληρωμών και διακανονισμού (υπό 1.2.3)

1.2.1. Οι χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι

Οι χρηματοοικονομικής φύσης κίνδυνοι περιλαμβάνουν τα εξής είδη κινδύνων:

- τον πιστωτικό κίνδυνο (υπό i)

⁹ Οι τεχνικές άμβλυσης κινδύνου πρόκειται για μεθόδους που μειώνουν ή μεταβιβάζουν τον πιστωτικό κίνδυνο, χωρίς

ωστόσο να παραβλέπεται το γεγονός ότι ενδέχεται ταυτόχρονα να αυξάνουν την έκθεση του πιστωτικού οργανισμού σε άλλους τύπους κινδύνων. Συνεπώς θεωρείται αναγκαίο να εφαρμόζονται αποτελεσματικές διαδικασίες ελέγχου και συστήματα διαχείρισης εξασφαλίσεων. Σύμφωνα με τη Βασιλεία II, η πιστωτική προστασία είναι δύο ειδών :

α) η χρηματοδοτούμενη πιστωτική προστασία που περιλαμβάνει χρηματοοικονομικές εξασφαλίσεις, συμψηφισμούς εντός ισολογισμού καθώς και καταθέσεις μετρητών , ασφαλιστήρια ζωής ενεχυριασμένα στο πιστωτικό ίδρυμα που παρέχει την πιστοδότηση, και μέσα εκδιδόμενα από το πιστωτικό ίδρυμα ή Ε.Π.Ε.Υ. με δυνατότητα επαναγοράς σε πρώτη ζήτηση.

β) η μη χρηματοδοτούμενη οι οποία παρέχεται μέσω εγγυήσεων και παραγώγων.
Αναλυτικότερα βλέπε **Οδηγία 48/2006 ΕΚ, σελ 21-22 και 131-139.**

¹⁰ Σύμφωνα με την **Οδηγία 48/2006 ΕΚ** αρθ.4, τίτλος 1, σελ.18 ως πιστωτικό ίδρυμα ορίζεται η Επιχείρηση η δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην αποδοχή από το κοινό καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτών κεφαλαίων και στη χορήγηση πιστώσεων για ίδιο λογαριασμό

- τον κίνδυνο ρευστότητας (υπό ii)
- τον κίνδυνο εισοδήματος επιτοκίου (υπό iii)
- τον κίνδυνο αγοράς (υπό iv)

i) Ως πιστωτικός κίνδυνος (credit risk) ορίζεται η πιθανότητα επέλευσης ζημιών ενός πιστωτικού ιδρύματος, λόγω της περιέλευσης ενός αντισυμβαλλομένου του σε αδυναμία εκπλήρωσης των συμβατικών του υποχρεώσεων και είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τις υπηρεσίες της εμπορικής τραπεζικής. Ο ως άνω κίνδυνος, αφορά τα στοιχεία του ενεργητικού μιας τράπεζας και συγκεκριμένα τις απαιτήσεις, ο βασικός κορμός των οποίων αποτελείται από την χορήγηση δανείων και πιστώσεων γενικότερα.

Συνεπώς ο πιστωτικός κίνδυνος συνίσταται στην αδυναμία των πιστοδοτούμενων πελατών να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει, είτε αυτές αφορούν εξυπηρέτηση τόκων, είτε αποπληρωμή κεφαλαίου, και που συνήθως οδηγούν στην διαγραφή του δανείου δηλαδή της απαίτησης από τον ισολογισμό ως ζημιά εξ' επισφαλών απαιτήσεων.

Η καταγραφή του δε, υπονομεύει τον δείκτη φερεγγυότητας του ιδρύματος μειώνοντας την παρούσα αξία του χορηγητικού χαρτοφυλακίου του, ενώ η πραγματοποίηση οικονομικών ζημιών απομειώνει την καθαρή περιουσιακή του θέση, γεγονός που τον καθιστά ως τον σημαντικότερο ποιοτικά και ποσοτικά χρηματοοικονομικό κίνδυνο και επιβάλλει την εκτίμησή του ώστε να αποφευχθούν σχετικές δυσμενείς συνέπειες.

Στην πράξη η προαναφερθείσα πιθανότητα είναι συνάρτηση κυρίως των ακολούθων παραγόντων:

- *Του τρόπου αποπληρωμής του δανείου*, ο οποίος επηρεάζει όπως είναι φυσικό την εξέλιξη του ανεξόφλητου ύψους του δανείου μέχρι τη λήξη του.
- *Της χρηματοοικονομικής κατάστασης του πελάτη*, η οποία επηρεάζει την ικανότητά του να ανταποκριθεί στις συμβατικές του υποχρεώσεις, και η οποία συνήθως αποτυπώνεται στην κατάταξη στην οποία η τράπεζα τον κατατάσσει βάσει συγκεκριμένης αξιολόγησης που συνδέεται με ορισμένα ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά.
- *Της διάρκειας του δανείου*, αφού όσο πιο μακροπρόθεσμη είναι μια χορήγηση τόσο αυξάνεται στο μεσοδιάστημα η πιθανότητα μεταβολής της χρηματοοικονομικής κατάστασης του πελάτη, άρα και της μεταβολής της πιστοληπτικής του ικανότητας.

- Της ποιότητας των εξασφαλίσεων, δηλαδή την ευκολία ρευστοποίησης τους, από την οποία εξαρτάται το ποσοστό της χορήγησης που μπορεί να ανακτηθεί από το πιστωτικό ίδρυμα, σε περίπτωση που το δάνειο μεταφερθεί σε καθυστέρηση.

Επιπλέον, ειδικές εκφάνσεις του πιστωτικού κινδύνου αποτελούν τόσο ο κίνδυνος χώρας¹¹ (*sovereign risk*) όσο και ο κίνδυνος από πράξεις εκτός ισολογισμού¹² (*off-balance sheet risk*).

ii) Ο κίνδυνος ρευστότητας (*liquidity risk*) συνιστά τον δεύτερο μεγαλύτερο κίνδυνο που αντιμετωπίζουν τα πιστωτικά ιδρύματα, οφείλεται στην αδυναμία εκπλήρωσης υποχρεώσεων τους λόγω έλλειψης ρευστών διαθέσιμων, όταν αυτές καταστούν ληξιπρόθεσμες και απαιτητές και έχει δύο διαστάσεις:

- Η πρώτη, συνίσταται στον κίνδυνο μη ανταπόκρισής τους σε τρέχουσες υποχρεώσεις έναντι των καταθετών που προβαίνουν σε ανάληψη καταθέσεων, λόγω ανεπαρκούς ρευστότητας (*funding liquidity risk*).
- Η δεύτερη, αφορά τον κίνδυνο να αναγκαστεί υπό τις προαναφερθείσες συνθήκες, ένα πιστωτικό ίδρυμα, να προβεί σε ρευστοποίηση στοιχείων του ενεργητικού, σε μη συμφέρουσες τιμές (*market liquidity risk*).

Η κυριότερη παράμετρος για τον προσδιορισμό του κινδύνου ρευστότητας είναι ο προσδιορισμός του χρόνου ωρίμανσης των συμβατικών δεσμεύσεων της τράπεζας, η ληκτότητα που χαρακτηρίζει συγκεκριμένα οικονομικά μεγέθη του ενεργητικού ή του παθητικού, καθώς και η εκτίμηση των μεταβολών και των συντελεστών ανανέωσης αυτών¹³.

¹¹ Ο κίνδυνος χώρας σχετίζεται με διεθνείς δανειοδοτήσεις και αφορά την πιθανότητα η επέλευση απρόβλεπτων οικονομικών, πολιτικών ή κοινωνικών συνθηκών σε μια τρίτη χώρα (σε σχέση με τη χώρα εγκατάστασης του πιστωτικού ιδρύματος), να εμποδίσει τους εγχώριους οφειλέτες να εξοφλήσουν σύμφωνα με αυτά που ορίζουν οι συμβατικές τους υποχρεώσεις. Η συχνότερη μορφή εμφάνισης τέτοιου είδους κινδύνου είναι ο «έμμεσος κίνδυνος χώρας ή κίνδυνος μεταφοράς» (*transfer risk*), ο οποίος συνίσταται σε μείωση της ικανότητας ή επιθυμίας του αλλοδαπού οφειλέτη να μετατρέψει το εγχώριο νόμισμα σε αυτό στο οποίο έχει συμφωνηθεί ή εξόφληση του χρέους του.

¹² Ο κίνδυνος από πράξεις εκτός ισολογισμού εμφανίζεται με τη μορφή απρόβλεπτων απαιτήσεων (*contingent claims*) στο ενεργητικό του ισολογισμού μιας τράπεζας, και αυτό γιατί ως γνωστόν οι περισσότερες τραπεζικές πράξεις τέτοιου είδους όπως για παράδειγμα οι εγγυητικές επιστολές, ενέχουν πιστωτικό κίνδυνο διότι στην περίπτωση που ο πελάτης χρειαστεί την ενεργοποίηση της πιστωτικής διευκόλυνσης, αυτές παύουν να είναι απλές εξωισολογιστικές εγγραφές και καταγράφονται πλέον στην χρηματοοικονομική απεικόνιση της τράπεζας. Αναλυτικότερα σχετικά με το περιεχόμενο και την κατηγοριοποίηση των πράξεων εκτός ισολογισμού βλέπε Σαπουντζόγλου Γ.-Πεντότη Χ.(2009), Τόμος Α'-σελ 86

¹³ Οι αριθμοδείκτες που μετρούν κινδύνους ρευστότητας αναφέρονται σε δύο ζητήματα: α) στην ικανότητα της τράπεζας να δανείζεται πόρους και β) στα στοιχεία του ενεργητικού που βρίσκονται πλησίον του χρόνου ωρίμανσής ή την εμπορευσιμότητά τους.

iii) Ο κίνδυνος επιτοκίου (**interest risk**) αφορά το βαθμό ευαισθησίας της καθαρής λογιστικής θέσης των πιστωτικών ιδρυμάτων σε μια μεταβολή των επιτοκίων, η οποία προκαλεί αλλαγές στις αποδόσεις των στοιχείων ενεργητικού. Ο κίνδυνος εισοδήματος επιτοκίων (**interest income risk**) συνίσταται στην οφειλόμενη σε απρόβλεπτη δυσμενή μεταβολή του επιπέδου των ονομαστικών επιτοκίων, μείωση των καθαρών επιτοκιακών ή άλλων ευαίσθητων προς το ύψος των επιτοκίων εσόδων, καθώς επίσης και στη μείωση της αξίας των εντός και εκτός ισολογισμού στοιχείων, λόγω μεταβολής στην παρούσα αξία μελλοντικών ταμειακών ροών. Η ευπάθεια αυτή που παρουσιάζουν οι τράπεζες στον κίνδυνο της ανατιμολόγησης, οφείλεται στον ετεροχρονισμό των στοιχείων ενεργητικού παθητικού, αναφορικά με την ληκτότητα των τιμολογούμενων με σταθερό επιτόκιο στοιχείων και την ανατιμολόγηση των τιμολογούμενων με κυμαινόμενο επιτόκιο στοιχείων.

iv) Ο κίνδυνος αγοράς (**market risk**) περιλαμβάνει τρεις υποκατηγορίες κινδύνου:

α) τον κίνδυνο επενδυτικής θέσης από ανοιχτές θέσεις σε διαπραγματεύσιμους χρεωστικούς τίτλους, μετοχές και παράγωγα μέσα, ο οποίος αφορά την πιθανότητα επέλευσης ζημιών στην παρούσα αξία των στοιχείων αυτών λόγω μεταβολής των συνθηκών της αγοράς.

β) τον συναλλαγματικό κίνδυνο που αφορά την πιθανότητα μείωσης των εισοδημάτων ή της αξίας του κεφαλαίου μιας τράπεζας λόγω απρόβλεπτης δυσμενούς μεταβολής στην συναλλαγματική ισοτιμία αλλοδαπών νομισμάτων, στα οποία είναι εκφρασμένα τα στοιχεία εντός και εκτός ισολογισμού.

γ) τον κίνδυνο από ανοιχτές θέσεις σε βασικά εμπορεύματα, ο οποίος συνίσταται στο ενδεχόμενο επέλευσης ζημιών λόγω μεταβολής των αγοραίων τιμών σε πολύτιμα μέταλλα¹⁴ και άλλα βασικά εμπορεύματα στα οποία οι τράπεζες έχουν ανοιχτές θέσεις.

1.2.2. Οι μη χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι

Ο κυριότερος μη χρηματοοικονομικός κίνδυνος των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι ο **λειτουργικός (operational risk)**, ο οποίος συνίσταται στο ενδεχόμενο επέλευσης ζημιών λόγω μεταβολής του λειτουργικού κόστους οφειλόμενης σε εσωτερικά ή εξωτερικά αίτια. Γενικότερα ο λειτουργικός κίνδυνος σχετίζεται με παράγοντες όπως η ανεπάρκεια των διοικητικών και λειτουργικών συστημάτων μιας τράπεζας, η ελλιπής συγκρότηση και εκτέλεση του επιχειρησιακού της

¹⁴ Εκτός από τις θέσεις σε χρυσό που υπολογίζονται με τη μεθοδολογία για τις συναλλαγματικές θέσεις

σχεδιασμού, τα ανθρώπινα λάθη, οι τεχνολογικές αστοχίες, οι τυχαίοι εξωτερικοί παράγοντες καθώς και η μη αποτελεσματική λειτουργία των εσωτερικών ελέγχων, ενώ στον ορισμό του συμπεριλαμβάνεται και ο νομικός κίνδυνος¹⁵.

Επιπλέον στους μη χρηματοπιστωτικής φύσης κινδύνους, εντάσσονται *ο στρατηγικός κίνδυνος* που σχετίζεται με τη μη ευόδωση του επιχειρηματικού σχεδίου ανάπτυξης μιας επιχείρησης και τη γενικότερη της στρατηγική, καθώς και *ο κίνδυνος φήμης (reputation risk)* που αναφέρεται στις αρνητικές επιπτώσεις στη φήμη μιας τράπεζας από τις συναλλακτικές της δραστηριότητες και πρακτικές, και μπορεί να οδηγήσει σε κίνδυνο φερεγγυότητας εξαιτίας ενδεχομένου πτώχευσης του πιστωτικού ιδρύματος λόγω συστημικού πανικού των καταθετών¹⁶.

1.2.3 Οι κίνδυνοι συστημάτων πληρωμών και διακανονισμού

Αποτελούν ξεχωριστή κατηγορία τραπεζικών κινδύνων και αναφέρονται στην αδυναμία ολοκλήρωσης μεμονωμένων συναλλαγών ή γενικότερα στη μη πραγματοποίηση του διατραπεζικού διακανονισμού, ο κίνδυνος του οποίου εκδηλώνεται με διαφορετική ένταση τόσο στα συστήματα πληρωμών (payment systems), όσο και στα συστήματα διακανονισμού συναλλαγών σε χρηματοπιστωτικούς τίτλους και διακανονισμού πράξεων συναλλάγματος (exchange for value systems). Σε κάθε περίπτωση όμως, *ο κίνδυνος διακανονισμού* εκδηλώνεται είτε με τη μορφή πιστωτικού κινδύνου ως αδυναμία συμμετέχοντος για εκπλήρωση των οικονομικών υποχρεώσεών του ή κινδύνου ρευστότητας ως αδυναμία συμμετέχοντος για εξεύρεση απαιτούμενων κεφαλαίων με συνέπεια να οδηγεί σε εσπευσμένα από το πιστωτικό ίδρυμα άντληση κεφαλαίων μέσω διατραπεζικής αγοράς με υψηλότερο ασφάλιστρο (funding risk). Επιπλέον στην κατηγορία αυτή η σημαντικότερη «απειλή» συνίσταται στον *συστημικό κίνδυνο (systemic risk)* ο οποίος μπορεί να προκαλέσει γενικευμένα προβλήματα ρευστότητας εξαιτίας ενός συμμετέχοντος που μπορεί να συμπαρασύρει τους υπολοίπους και να θέσει σε κίνδυνο τη σταθερότητα του συνόλου του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

¹⁵ Ως *Νομικός Κίνδυνος* ορίζεται η απώλεια κεφαλαίων ή περιουσιακών στοιχείων λόγω μη ύπαρξης του κατάλληλου νομικού πλαισίου για την υποχρεωτική εκτέλεση των συμβάσεων ή από την έκδοση σε διαφορετικές χώρες αντίθετων δικαστικών αποφάσεων.

¹⁶ Αναλυτικότερα σχετικά με τις λεγόμενες «συστημικές κρίσεις», βλέπε σχετικά **Herring and Litan (1995)**

1.3 Η εξέλιξη και το πλαίσιο της διαχείρισης κινδύνων

Λόγω του ότι ο κίνδυνος είναι σύμφυτος με τη διαδικασία της χρηματοοικονομικής διαμεσολάβησης, ήδη από τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες η αντιμετώπιση των παραδοσιακών κινδύνων γινόταν σύμφωνα με τον σημερινό όρο της διαχείρισης του ενεργητικού ενώ σταδιακά λόγω των υψηλών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης η έμφαση μετατοπίστηκε στη διαχείριση των στοιχείων του παθητικού¹⁷. Από τη δεκαετία του '70 και έπειτα η διαχείριση κινδύνων αναδείχτηκε σταδιακά ως το πιο σημαντικό ζήτημα της σύγχρονης τραπεζικής κυρίως λόγω παραγόντων που ανάγονται στις παγκόσμιες οικονομικές εξελίξεις αλλά και στο μετασχηματισμό του ρόλου των πιστωτικών ιδρυμάτων. Οι κυριότερες τέτοιες αιτίες είναι οι ακόλουθες:

- **Η αποκανονικοποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών/ Άρση περιορισμών (deregulation).** Ο όρος αυτός αναφέρεται στο φαινόμενο της υιοθέτησης μεταρρυθμίσεων στην κατεύθυνση ανοίγματος των αγορών, εξασφάλισης κινητικότητας κεφαλαίων και απελευθέρωσης κανονιστικού πλαισίου λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.
- **Οι χρηματοπιστωτικές καινοτομίες** δηλαδή η συστηματική διαδικασία αλλαγής των εργαλείων και των θεσμών που απαρτίζουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Για παράδειγμα ο αυξημένος πλέον ρόλος των τίτλων (securities) λόγω τάσης άντλησης ρευστότητας μέσω τιτλοποιήσεων¹⁸(securitizations) καθώς και των παραγώγων προϊόντων¹⁹ (derivatives), μέσω των οποίων προσδοκάται η αντιστάθμιση κινδύνου, δημιουργούν νέες απαιτήσεις για αποτίμηση των κινδύνων που ελλοχεύουν.

¹⁷ Σήμερα η διαχείριση Ενεργητικού-Παθητικού ή κατά τη διεθνή έννοια του όρου Asset Liability Management (ALM), εντάσσεται στην ευρύτερη θεματική των Συστημάτων Διαχείρισης Κινδύνων, ενώ για τον λόγο αυτό τα Π.Ι. υποχρεούνται για τη σύσταση των λεγόμενων Επιτροπών Διαχείρισης Ενεργητικού-Παθητικού (Επιτροπές ALCO). Με την ανωτέρω διαχείριση επιδιώκονται: α) μια επαρκής απόδοση των επενδυμένων κεφαλαίων β) διατήρηση ενός άνετου πλεονάσματος ενεργητικού και γ) η ορθολογική διαχείριση των κινδύνων.

Βλέπε σχετικά Ζοπουνίδης Κ.-Κυριακίδου Κ.(2003), καθώς και ΤτΕ (2006).

¹⁸ Ο όρος **Τιτλοποίηση (securitization)** αναφέρεται στην διαδικασία έκδοσης τίτλων (π.χ. ομολογιών) που βασίζονται στις ταμειακές ροές που απορρέουν από στοιχεία του Ενεργητικού μιας οντότητας (π.χ. δάνεια μιας τράπεζας), των οποίων τίτλων η αποπληρωμή καλύπτεται από την ταμειακή ροή που δημιουργούν τα ίδια τα δάνεια με την αποπληρωμή τους.

¹⁹ **Τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα (derivatives)** μπορούν να οριστούν ως συμβόλαια ή συμφωνίες μεταξύ δύο πλευρών, η αξία των οποίων βάσει της αξίας άλλων χρηματοοικονομικών προϊόντων από τα οποία αποτελούνται, όπως τα ομόλογα, τις μετοχές, τα επιτόκια, τις συναλλαγματικές ισοτιμίες, τους χρηματιστηριακούς δείκτες και διάφορα άλλα χρεόγραφα. Σε ένα παράγωγο μπορούν να περιέχονται ένα ευρύ φάσμα υποκείμενων μέσων σε ποικίλες παραλλαγές και συνδυασμούς πράγμα που έχει ως συνέπεια την δυνατότητα δημιουργίας απροσδιόριστου αριθμού τύπου παραγώνων. Η αξία ενός παραγώγου χρηματοοικονομικού προϊόντος είναι συνεπώς συνδεδεμένη και διακυμαίνεται ανάλογα με την τιμή του διαπραγματεύσιμου χρηματοοικονομικού προϊόντος, «υποκείμενου μέσου», από το οποίο παράγεται.

- **Η ανάληψη δραστηριοτήτων υψηλού κινδύνου** εξαιτίας του κινήτρου για μεγιστοποίηση κερδών. Συγκεκριμένα, η ανάληψη δραστηριοτήτων υψηλής μεταβλητότητας σήμαινε και την έκθεσή των πιστωτικών ιδρυμάτων σε ακόμη υψηλότερα επίπεδα κινδύνου άρα και την ανάγκη προστασίας.
- **Η αυξημένη μεταβλητότητα των αγορών.** Η επίδραση των έντονων βραχυχρόνιων διακυμάνσεων σε συνδυασμό με την έκθεση των πιστωτικών ιδρυμάτων σε πλήθος κινδύνων επέβαλλε την ύπαρξη μιας πληρέστερης προσέγγισης διαχείρισης των σχετικών κινδύνων.
- Η ανάγκη εφαρμογής μέτρων αποδοτικότητας με σκοπό την **παροχή πληροφόρησης στους επενδυτές** σχετικά με τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο, προκειμένου να καταστεί δυνατή η αξιόπιστη αξιολόγηση της αποδοτικότητας των επενδύσεων.

Στις μέρες μας ωστόσο, το χρηματοοικονομικό σύστημα παρέχει περισσότερο από ποτέ τη δυνατότητα διασποράς των αναλαμβανόμενων από τα πιστωτικά ιδρύματα κινδύνων, η διάγνωση, η εκτίμηση αλλά και η εξουδετέρωση των οποίων αποτελούν τον πυρήνα ενασχόλησης εξειδικευμένου τομέα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που ονομάζεται **Τομέας Διαχείρισης Κινδύνων (Risk Management)**. Στην πράξη με τον όρο διαχείριση κινδύνων, συνήθως αναφερόμαστε στο σύνολο των συντονισμένων αποφάσεων και ενεργειών στις οποίες προβαίνει η διοίκηση ενός πιστωτικού ιδρύματος με στόχο την πρόληψη και αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων στην καθαρή θέση, στα έσοδα, ή στα κέρδη του λόγω επίδρασης ενός ή περισσότερων κινδύνων. Ειδικότερα οι αποφάσεις αυτές αναφέρονται:

- **Στη διαχείριση παθητικού** μέσω της οποίας εξασφαλίζεται η χρηματοδότηση της τραπεζικής δραστηριότητας
- **Στη διαχείριση ενεργητικού** μέσω της οποίας εξασφαλίζονται τα εισοδήματα της τραπεζικής δραστηριότητας
- **Στη διαχείριση της λειτουργίας του τραπεζικού ιδρύματος** μέσω της οποίας εξασφαλίζεται η ελαχιστοποίηση των γενικότερων λειτουργικών δαπανών.

1.4 Ανάλυση Πιστωτικού Κινδύνου και οι βασικές παράμετροι εκτίμησης του

Είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι η πιστωτική επέκταση μιας οικονομίας, η οποία πραγματοποιείται κυρίως με τη διαμεσολάβηση των Π.Ι. και συγκεκριμένα μέσω των πιστώσεων που αυτά παρέχουν, αποτελεί κινητήριο δύναμη και βασικό παράγοντα μεγέθυνσης της οικονομικής δραστηριότητας μιας χώρας.

Παρόλο που η αρχή που διέπει συνήθως την πιστωτική πολιτική ενός Π.Ι., προβλέπει ότι η χορήγηση πιστώσεων εξαρτάται πρωτίστως από την πιστοληπτική ικανότητα του δανειολήπτη

και δευτερευόντως από την ποιότητα πιθανών εξασφαλίσεων που συνοδεύουν την απαίτηση, θα ήταν σφάλμα η παράβλεψη τους, και αυτό γιατί πολλές φορές αποτελούν το μέσο ανάκτησης κεφαλαίου σε περίπτωση αθέτησης υποχρέωσης.

Έτσι λοιπόν οι βασικότερες μορφές εγγυήσεων που συνοδεύουν τις απαιτήσεις των πιστωτικών οργανισμών περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων:

- Εξασφαλίσεις – collaterals (υπό α)
- Εγγυήσεις από τρίτα μέρη – guarantees (υπό β)
- Πιστωτικά παράγωγα – credit derivatives (υπό γ)

α) Οι εξασφαλίσεις διακρίνονται σε φυσικές και χρηματοοικονομικές. Οι φυσικές εξασφαλίσεις περιλαμβάνουν αστικά και εμπορικά ακίνητα, καθώς και εμπορικές απαιτήσεις, ενώ οι χρηματοοικονομικές εξασφαλίσεις περιλαμβάνουν μετοχικούς και άλλους επενδυτικούς τίτλους. Ο ρόλος τους γενικότερα, είναι όχι μόνο να μετριάσουν τις πιστωτικές απώλειες των Π.Ι. σε περίπτωση χρεοκοπίας των δανειοληπτών, αλλά παράλληλα να αποτρέψουν τους πιστούχους από την αθέτηση των υποχρεώσεών τους²⁰.

β) Οι εγγυήσεις προβλέπουν τη μεταβίβαση της υποχρέωσης εξόφλησης του χρέους σε τρίτα μέρη, φυσικά ή νομικά πρόσωπα τα οποία έχουν εγγυηθεί για την τακτοποίηση της απαίτησης σε περίπτωση ανικανότητας εκπλήρωσής από τους ίδιους τους δανειολήπτες, εκτός εάν δηλωθεί αδυναμία πληρωμής από κοινού. Οπότε και επέρχεται πλήρης αθέτηση της υποχρέωσης. Γενικότερα οι εγγυήσεις περιορίζουν τις συνέπειες της δυσμενούς επιλογής²¹ ενός Π.Ι., αφού ελαττώνουν τις απώλειες του δανειστή στην περίπτωση αθέτησης του δανείου.

γ) Μέσω των πιστωτικών παραγώγων, οι πιστωτικοί οργανισμοί έναντι ενός ασφαλιστρου, εξασφαλίζουν ότι σε περίπτωση εμφάνισης συγκεκριμένων γεγονότων όπως για παράδειγμα η χρεοκοπία ενός δανειολήπτη, θα λάβουν από το αντισυμβαλλόμενο μέρος ανάλογη αποζημίωση προς κάλυψη μέρους ή του συνόλου των απωλειών.

²⁰ Αυτό μπορεί να συμβεί, όταν η αξία της εξασφάλισης είναι μεγαλύτερη από την αξία του χρέους, ο πιστούχος έχει ισχυρό αντικίνητρο να αθετήσει τις υποχρεώσεις του και ισχυρό κίνητρο να διαπραγματευτεί την αναδιάρθρωσή τους σε περίπτωση οικονομικών δυσχερειών.

²¹ Το ζήτημα της *δυσμενούς επιλογής (adverse selection)* εμφανίζεται στις τράπεζες όταν στην προσπάθειά τους να αποφύγουν ενδεχόμενο υψηλών επισφαλών απαιτήσεων, αρνούνται να δανειοδοτήσουν πελάτες που κατατάσσονται σε κατηγορία υψηλού πιστωτικού κινδύνου και κατά συνέπεια σε υψηλού επιπέδου χορηγητικό επιτόκιο. Στην περίπτωση που ο εκτιμώμενος κίνδυνος λόγω πιστωτικής κατάταξης δεν επαληθευτεί, μια τέτοιου είδους χορήγηση χαρακτηρίζεται ως υψηλής απόδοσης με τη διαφορά όμως ότι υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να μην έχει τελικά υλοποιηθεί, είτε από πλευράς του Π.Ι. είτε λόγω απόρριψης του πελάτη ως ασύμφορη.

Ωστόσο, παρά το μέγεθος και την ποιότητα των τυχόν εξασφαλίσεων, είναι βέβαιο ότι σε κάθε περίπτωση, ο δανεισμός σε οποιαδήποτε μορφή του ενέχει την έννοια της αβεβαιότητας.

Στην πράξη βέβαια, και με δεδομένη την επικρατούσα συχνά τάση για πιστωτική επέκταση καθώς και τον έντονο ανταγωνισμό, διαπιστώνονται πολλές φορές χρηματοδοτήσεις αντισυμβαλλομένων μερών που δεν πληρούν τα βασικά κριτήρια φερεγγυότητας με αποτέλεσμα όχι μόνο τον αυξημένο κίνδυνο απωλειών αλλά και ΤΗΝαυξημένη πιθανότητα χρεοκοπίας ενός Π.Ι.. Για τον λόγο αυτό, η ολόενα και αποτελεσματικότερη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου κάνοντας χρήση εξειδικευμένων μεθόδων, κρίνεται ως επιτακτική ανάγκη.

Όπως προαναφέρθηκε, ο πιστωτικός κίνδυνος εξ' ορισμού συνδέεται με την πιθανότητα αθέτησης υποχρεώσεων αντισυμβαλλομένου. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος,²² αθέτηση μιας υποχρέωσης έχει επέλθει όταν συμβαίνουν το ένα ή και τα δύο από τα παρακάτω γεγονότα:

- *Το πιστωτικό ίδρυμα θεωρεί ότι είναι πιθανό ο πιστούχος να μην εκπληρώσει τις υποχρεώσεις πληρωμών προς τον ίδιο ή προς οποιαδήποτε εταιρεία του ομίλου, στο σύνολο τους.*
- *Ο πιστούχος εμφανίζει καθυστέρηση 90 ημερών στην αποπληρωμή των υποχρεώσεών του.*

Με βάση λοιπόν με τα παραπάνω, η πιθανότητα να αθετήσει ένας δανειολήπτης τις υποχρεώσεις του σε δεδομένο χρονικό διάστημα χαρακτηρίζει τον κίνδυνο αθέτησης²³. Ωστόσο, εκτός από αυτό το ακραίο ενδεχόμενο, υπάρχουν και ενδιάμεσες καταστάσεις που αντιπροσωπεύουν την πιθανότητα υποβάθμισής της πιστοληπτικής ικανότητας του δανειολήπτη, δηλαδή την *πιθανότητα της μετάβασης (transition probability)* από τη μία πιστοληπτική διαβάθμιση στην άλλη. Στην προσπάθεια τους λοιπόν για μείωση ανεπιθύμητων συνεπειών, τα πιστωτικά ιδρύματα στοχεύουν σε σωστή αξιολόγηση όλων των σχετικών παραμέτρων, πριν από τη λήψη μιας πιστωτικής απόφασης, και εν συνεχεία σε σωστή παρακολούθηση, χρησιμοποιώντας κυρίως δύο μεθόδους μέτρησης, αυτή *της πιστοληπτικής κατάταξης*²⁴ (*credit scoring*) και αυτή *της πιστοληπτικής αξιολόγησης*²⁵ (*credit rating*).

²² Βλέπε σχετικά ΤτΕ (2007γ), σελ 30

²³ Σε περίπτωση πλήρους αθέτησης, το Π.Ι. δεν υφίσταται άμεσα λογιστικές ζημιές, αυξάνεται όμως αυτόματα η απαιτούμενη απόδοση, δηλαδή το πιστωτικό περιθώριο (*credit spread*) που απαιτεί η αγορά για την ανάληψη υψηλότερου κινδύνου. Βλέπε σχετικά Σαπουντζόγλου Γ. – Πεντότη Χ. (2009), Τόμος Α' -σελ 233

²⁴ Η μέθοδος **credit scoring** αφορά κυρίως χρηματοδοτήσεις ιδιωτών και επαγγελματιών καθώς χρησιμοποιείται για πιστούχους με προϊόντα μικρού μεν ποσού, μεγάλου όμως πλήθους. Η διαδικασία περιλαμβάνει ηλεκτρονική αξιολόγηση έπειτα από εισαγωγή συγκεκριμένων δεδομένων και αυτόματη κατάταξη βάσει τυποποιημένων κριτηρίων.

Επιπλέον, κατά την έκθεση τους στον πιστωτικό κίνδυνο αντισυμβαλλομένου (δηλαδή τον κίνδυνο αθέτησης υποχρέωσης), οι βασικές παράμετροι που υπαγορεύονται από το πλαίσιο της Βσιλείας II²⁶ για τον υπολογισμό του, και λαμβάνονται υπόψη από τα πιστωτικά ιδρύματα περιγράφονται κατωτέρω:

- Το «**άνοιγμα έναντι του αντισυμβαλλομένου**»- EAD (Exposure At Default), δηλαδή το τρέχον υπόλοιπο του αντισυμβαλλομένου²⁷.
- Η «**πιθανότητα αθέτησης**» - PD (Probability of Default), δηλαδή μια στατιστική εκτίμηση της πιθανότητας αθέτησης υποχρέωσης ενός αντισυμβαλλομένου.
- Η «**ζημία σε περίπτωση αθέτησης**» - LGD (Loss Given Default), δηλαδή η οικονομική ζημία περιλαμβανομένων σημαντικών μειωτικών επιδράσεων και σημαντικών άμεσων και έμμεσων δαπανών συνδεδεμένων με την είσπραξη ποσών στο πλαίσιο ενός χρηματοοικονομικού μέσου, ειδικότερα στην περίπτωση αθέτησης υποχρέωσης αντισυμβαλλομένου. Η ποσοστιαία ζημία σε περίπτωση αθέτησης ισούται με τον λόγο της ζημίας από άνοιγμα εξαιτίας αθέτησης υποχρέωσης αντισυμβαλλομένου, προς το ανεξόφλητο, κατά το χρόνο αθέτησης, ποσό²⁸.
- Η «**διάρκεια ανοίγματος**»- M (Maturity), αφορά την εναπομείνασα διάρκεια της πιστοδότησης
- Το «**ποσοστό ανάκτησης κεφαλαίου**» σε περίπτωση αθέτησης- RR (Recovery Rate) δηλαδή το μέγεθος του πιστωτικού ανοίγματος που μπορεί να ανακτηθεί σε περίπτωση αδυναμίας του δανειολήπτη²⁹. Χρησιμοποιείται στην σχέση $LGD = 1 - RR$
- Οι «**αναμενόμενες απώλειες**» - EL (Expected Losses) δηλαδή οι μέσες απώλειες που αναμένεται να υποστεί το πιστωτικό χαρτοφυλάκιο. Οι αναμενόμενες απώλειες υπολογίζονται

²⁵ Η μέθοδος **credit rating** αφορά χρηματοδοτήσεις επιχειρήσεων ή τοποθετήσεις σε σχετικούς τίτλους. Η διαδικασία περιλαμβάνει κατάταξη σε κατηγορίες πιστωτικού κινδύνου, βάσει πιστωτικών κριτηρίων και χρηματοοικονομικής ανάλυσης, ενώ θεωρείται περισσότερο υποκειμενική αφού επιτρέπει παρέμβαση από το αρμόδιο στέλεχος, καταλήγοντας σε ακριβέστερα και λεπτομερέστερα συμπεράσματα σε σχέση με τη μέθοδο κατάταξης βάσει score.

²⁶ Αναλύονται κατωτέρω υπό 2.5 της παρούσης.

²⁷ ΤτΕ (2007γ), σελ 29

²⁸ Στην περίπτωση της πλήρους αθέτησης, ο πιστωτικός οργανισμός υφίσταται απώλειες που ισοδυναμούν με την αξία του πιστωτικού ανοίγματος το οποίο δεν μπορεί να καλυφθεί μέσω ρευστοποίησης ενδεχόμενων εξασφαλίσεων ή εκτέλεσης τυχόν εγγυήσεων

²⁹ Σαπουντζόγλου Γ.-Πεντότη Χ. (2009), Τόμος Α'-σελ 233

με την εξής σχέση: $EL = \text{Αξία Ανοίγματος}^{30} \times PD \times LGD$

▪ Οι «μη αναμενόμενες απώλειες» - UL (Unexpected Losses) σχετίζονται κυρίως την απόκλιση των πιστωτικών απωλειών από τα μέσα επίπεδα³¹. Για την αντιμετώπισή τους τα Π.Ι. υποχρεούνται από τις εποπτικές αρχές να διακρατούν επαρκές οικονομικό κεφάλαιο³² (economic capital) το οποίο αποτελεί εγγύηση για τη φερεγγυότητα του σε περίπτωση εμφάνισης απροσδόκητα υψηλών πιστωτικών και όχι μόνο απωλειών.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να επισημανθεί ότι οι αναμενόμενες απώλειες (EL) δεν αποτελούν κίνδυνο. Πρόκειται για ένα μέγεθος που οφείλουμε να το γνωρίζουμε, γι' αυτό και πρέπει να εκτιμούμε ότι θα προκύψει, κυρίως με τη διενέργεια προβλέψεων. Αυτό συμβαίνει γιατί ένα πιστωτικό ίδρυμα αναμένει με βεβαιότητα ότι το χαρτοφυλάκιο του θα υποστεί ένα μέγεθος πιστωτικών απωλειών. Ο βέβαιος λοιπόν χαρακτήρας τους, τις καθιστά αναγκαίο κόστος για την ανάληψη της συγκεκριμένης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Για τον λόγο αυτό οι αναμενόμενες απώλειες πρέπει να καλύπτονται από τα Π.Ι. μέσω της τιμολόγησης τους.

Αντίθετα, οι μη αναμενόμενες απώλειες (UL) αποτελούν τον πραγματικό κίνδυνο για ένα Π.Ι. αφού χαρακτηρίζουν τις μέγιστες δυνητικές απώλειες που μπορεί να υποστεί το χαρτοφυλάκιο του με κάποιο επίπεδο βεβαιότητάς, παρουσιάζοντας όμως υψηλό βαθμό μεταβλητότητας, κυρίως λόγω της συγκέντρωσης και συσχέτισης των πιστωτικών ανοιγμάτων.

1.5 Η διαδικασία της Τιτλοποίησης (securitization)

Η «τιτλοποίηση» αποτελεί μία από τις πλέον σημαντικές καινοτομίες της σύγχρονης χρηματοοικονομικής, που αντικατοπτρίζει απόλυτα τη δυναμική και την ευελιξία της υποκείμενης αγοράς τίτλων σταθερού εισοδήματος. Η εφαρμογή της αποτέλεσε την απαρχή για την ανάπτυξη μιας ευρείας γκάμας σύνθετων χρηματοοικονομικών προϊόντων με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που αποτέλεσαν αντικείμενο διαπραγμάτευσης νεοσύστατων αγορών, ιδιαίτερης δυναμικής και ενίοτε υψηλού κινδύνου.

³⁰ ΤτΕ (2007γ), σελ 72

³¹ Αναλυτικότερα Σαπουντζόγλου Γ.-Πεντότη Χ. (2009), Τόμος Α'-σελ 235

³² Το οικονομικό κεφάλαιο ορίζεται ως το ποσό των Ιδίων Κεφαλαίων που απαιτείται για την κάλυψη των κινδύνων που αντιμετωπίζει ένας οργανισμός. Αντιπροσωπεύει ένα ποσοτικό μέτρο της χρηματοοικονομικής υποστήριξης που απαιτείται ώστε να αντιμετωπίσει μη αναμενόμενες ζημιές για ένα προκαθορισμένο επίπεδο εμπιστοσύνης.

Επιπλέον αποτελεί έναν ευρέως χρησιμοποιούμενο όρο για να περιγράψει τους μηχανισμούς μεταφοράς των κινδύνων μεταξύ των μερών που συμμετέχουν σε αυτήν. Ιδιαίτερα συμβάλλει στην αποτελεσματική μεταφορά του πιστωτικού κινδύνου αποδεσμεύοντας έτσι εποπτικά κεφάλαια και επιτρέποντας κυρίως στους πιστωτικούς οργανισμούς την περαιτέρω ανάληψη κινδύνων και την επιδίωξη υψηλότερων αποδόσεων μέσω της εμπλοκής τους σε περισσότερο αποδοτικές και κερδοφόρες δραστηριότητες.

Σύμφωνα με τον ορισμό της κοινοτικής οδηγίας 48/2006ΕΚ ως τιτλοποίηση ορίζεται:

« η πράξη ή πρόγραμμα τμηματοποίησης του πιστωτικού κινδύνου που συνδέεται με ένα ανοίγμα ή μια δέσμη ανοιγμάτων με τα εξής χαρακτηριστικά:

α) οι πληρωμές στο πλαίσιο της πράξης ή του προγράμματος εξαρτώνται από την απόδοση του ανοίγματος ή της δέσμης ανοιγμάτων, και

β) ο χαρακτηρισμός των τμημάτων τιτλοποίησης ως μειωμένης εξασφάλισης προσδιορίζει την κατανομή των ζημιών κατά τη διάρκεια ζωής της πράξης ή του προγράμματος.»

Στην ουσία αποτελεί μια διαδικασία ομαδοποίησης στοιχείων με ομοειδή χαρακτηριστικά, όπως δάνεια, απαιτήσεις και άλλα στοιχεία του ενεργητικού από τα οποία απορρέουν συγκεκριμένες ταμειακές ροές που χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που συνεπάγεται η διάθεση των τίτλων στο επενδυτικό κοινό. Ο κίνδυνος που αναλαμβάνει ο επενδυτής είναι άμεσα συνδεδεμένος με τα χαρακτηριστικά των στοιχείων που χρησιμοποιούνται ως εξασφάλιση για την έκδοση τίτλων στους οποίους επενδύει. Τα στοιχεία αυτά αποτελούν και την κύρια πηγή εσόδων με τα οποία καλύπτονται οι υποχρεώσεις του εκδότη προς τους επενδυτές.

Οι φορείς που προσφεύγουν κατά κόρον στην τιτλοποίηση για την άντληση κεφαλαίων ανήκουν ως επί το πλείστον στο χρηματοπιστωτικό κλάδο, ενώ αυξημένη συμμετοχή παρουσιάζουν οι κυβερνήσεις και οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης. Όλες οι παραπάνω οντότητες διαθέτουν στο χαρτοφυλάκιο τους στοιχεία ενεργητικού, κυρίως απαιτήσεις, τα οποία μπορούν να λειτουργήσουν ως μέσο εξασφάλισης για την έκδοση τίτλων και τη διάθεση τους στο επενδυτικό κοινό, ενώ βασικό κίνητρο για την προσφυγή στην αγορά τιτλοποιήσεων αποτελούν συνήθως επιδιώξεις όπως η μεταφορά κινδύνου, η αποτελεσματική χρήση διαθέσιμων κεφαλαίων, η ενίσχυση της ρευστότητας, η ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων, η κεφαλαιακή και ταμιακή αποτελεσματικότητα καθώς και η αποτελεσματική κατανομή απαιτήσεων και υποχρεώσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ

2.1 Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία και το έργο της

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία³³ (*Basel Committee on Banking Supervision*, στη συνέχεια Επιτροπή της Βασιλείας), δημιουργήθηκε το 1974 σε μια χρονική περίοδο κατά την οποία η κατάργηση του διεθνούς νομισματικού συστήματος Bretton Woods³⁴ σηματοδότησε σημαντικές ανακατατάξεις παγκοσμίως με έντονες διακυμάνσεις ισοτιμιών και επιτοκίων. Αποτέλεσμα ήταν οι τράπεζες να καταστούν ιδιαίτερα ευάλωτες, και με αφορμή την κατάρρευση της γερμανικής Bankhaus I.D.Herstatt να δημιουργηθούν αλυσιδωτές αντιδράσεις που οδήγησαν τελικά σε σημαντική διεθνή κρίση. Στον απόηχο λοιπόν σοβαρών διαταραχών των χρηματοπιστωτικών αγορών και της αγοράς συναλλάγματος, η ανάγκη για διεθνή συνεργασία στον τομέα της τραπεζικής εποπτείας ήταν άμεση, γεγονός που συντέλεσε στην σύσταση της Επιτροπής της Βασιλείας, από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών των κρατών-μελών της «Ομάδας των 10» (Group of Ten, γνωστής με το ακρωνύμιο G-10). Η πρώτη συνεδρίαση πραγματοποιήθηκε το 1975 και εκ τότε συνεδριάζει περίπου τέσσερις φορές το χρόνο στην ομώνυμη πόλη της Ελβετίας. Σήμερα απαρτίζεται από τις κεντρικές τράπεζες και τις λοιπές εποπτικές τραπεζικές αρχές από τα κράτη-μέλη του G-10³⁵, την Ελβετία, το Λουξεμβούργο και την Ισπανία.

Η επιτροπή της Βασιλείας δεν είναι διεθνής διακυβερνητικός οργανισμός αλλά μια *de facto* οργάνωση χωρίς νομική προσωπικότητα που λειτουργεί στο πλαίσιο της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών³⁶ (BIS). Δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ούτε εποπτική αρχή, καθώς δεν έχει αρμοδιότητα να ασκεί προληπτική εποπτεία στις τράπεζες που είναι εγκατεστημένες στην επικράτεια των κρατών που εκπροσωπούνται σε αυτήν. Η αποστολή της, συνίσταται στη

³³ Από την ίδρυσή της έως το 1988 η Επιτροπή ονομαζόταν Committee on Bank Regulations & Supervisory Practices.

³⁴ Σύστημα Σταθερών Συναλλαγματικών Ισοτιμιών που εφαρμόστηκε την περίοδο 1944-1971, σύμφωνα με το οποίο οι συμμετέχουσες χώρες έπρεπε να διατηρούν τη συναλλαγματική τους ισοτιμία σε μια καθορισμένη τιμή, τόσο για την μετατρεψιμότητα των νομισμάτων τους όσο και για την ομαλοποίηση των διεθνών συναλλαγών.

³⁵ Το G-10 αποτελείται από τις παρακάτω έντεκα ανεπτυγμένες χώρες: Βέλγιο, Γερμανία, Γαλλία, Καναδάς, Ιταλία, Ιαπωνία, Σουηδία, Ελβετία, Ολλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Η.Π.Α. Βλέπε σχετικά [http://en.wikipedia.org/wiki/Group_of_Ten_\(economic\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Group_of_Ten_(economic))

³⁶ Βλέπε σχετικά Στεφάνου Κ.-Γκόρτσος Χ. (2006), σελ 216.

διατύπωση εποπτικών προτύπων και κατευθυντήριων αρχών και στην έκδοσή συστάσεων καλής πρακτικής. Ωστόσο, λόγω της φύσης της οι κανόνες που διατυπώνει και εκδίδει, κατατάσσονται στο πλαίσιο του ήπιου διεθνούς δικαίου (soft law), δηλαδή δεν έχουν νομικά δεσμευτική ισχύ για τις αρχές που συμμετέχουν στη σύνθεσή της.

Η Επιτροπή ενεργεί με την προσδοκία ότι οι συμμετέχουσες εποπτικές αρχές φροντίζουν για την ενσωμάτωσή των αρχών της, με κάθε πρόσφορο μέσο, στην έννομη τάξη τους. Το έργο της έχει καθοριστική επίδραση στη διαμόρφωση αλλά και διεθνή σύγκλιση του κανονιστικού πλαισίου που αφορά της προληπτικής εποπτείας των τραπεζών, ιδιαίτερα σε ότι αφορά τη θεματική της κεφαλαιακής επάρκειας τους. Γενικότερα, ενθαρρύνει το διεθνή συντονισμό των εποπτικών πρακτικών και μεθόδων διαχείρισης κινδύνων, χωρίς όμως να επιβάλλει διεθνή εναρμόνιση. Αξίζει λοιπόν να σημειωθεί, ότι μολονότι οι κανόνες που απορρέουν από τις εκθέσεις της δεν έχουν νομικά εξαναγκαστικό χαρακτήρα, η επιρροή του έργου της είναι ιδιαίτερα σημαντική και εκτός του κύκλου των νομισματικών και εποπτικών αρχών που συμμετέχουν στη σύνθεσή της, αφού σε πολλές τέτοιες περιπτώσεις τα κράτη «μη-μέλη» έχουν υιοθετήσει μεγάλο μέρος του έργου της.

Ειδικότερα σε θέματα τραπεζικού δικαίου, οι κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής που αφορούν την τραπεζική εποπτεία και οι μέχρι τώρα αναθεωρήσεις τους, έχουν ενσωματωθεί πλήρως.³⁷

Σε ότι αφορά το έργο της, αυτό επικεντρώνεται κυρίως σε δύο βασικούς άξονες:

- στη διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος (υπό α) και
- σε επικουρικά ζητήματα (υπό β)

α) Ο βασικός άξονας δραστηριότητας : Η διασφάλιση της διεθνούς χρηματοπιστωτικής σταθερότητας³⁸.

Δεδομένου του γεγονότος ότι η σύσταση της Επιτροπής της Βασιλείας πραγματοποιήθηκε στον

³⁷ Οι δύο βασικές κοινοτικές πράξεις με τις οποίες το 2006 επήλθε η ενσωμάτωση του πλαισίου της Βασιλείας II, που ισχύει μέχρι και σήμερα είναι, όπως καταδεικνύεται από τον πίνακα που ακολουθεί, η Οδηγία 2006/48/ΕΚ για την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων και η Οδηγία 2006/49/ΕΚ για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων.

³⁸ Η διασφάλιση της σταθερότητας αποτελεί τη δικαιολογητική βάση της ρυθμιστικής παρέμβασης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα των ανεπτυγμένων κρατών. Ως ρυθμιστική παρέμβαση νοείται η υιοθέτηση νομοθετικών, διοικητικών ή κανονιστικών διατάξεων μέσω των οποίων επιβάλλεται σε φορείς παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και αγορές, συγκεκριμένη συμπεριφορά ή συγκεκριμένη απαγόρευση για την ικανοποίηση συγκεκριμένου αιτήματος.

Βλέπε σχετικά Γκόρτσο Χ. (2009), Σελ 43.

απόηχο σοβαρών διαταραχών, οι βασικοί λόγοι που επέβαλαν ως αναγκαία την διεθνή συνεργασία ήταν:

- Η κατανόηση του νέου περιβάλλοντος λειτουργίας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος, λόγω της έντονης πλέον αστάθειας βασικών μακροοικονομικών μεγεθών και της ραγδαίας διεθνοποίησης της τραπεζικής δραστηριότητας.
- Η υιοθέτηση από τις εθνικές ρυθμιστικές αρχές, εποπτικών κανόνων και προτύπων κατάλληλων για την πρόληψη γενικευμένων κρίσεων.

Κύριος στόχος λοιπόν, παραμένει η κατά το δυνατόν ευρύτερη εποπτική κάλυψη και η διασφάλιση της ποιότητας του εποπτικού ελέγχου, ώστε να ενισχύεται η σταθερότητα του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος και η ανθεκτικότητα του τραπεζικού τομέα. Αυτό επιδιώκεται κυρίως με την διασυννοριακή συνεργασία των εποπτικών αρχών, και τις μεθόδους προληπτικής εποπτείας και ελέγχου των τραπεζών που αφορούν κυρίως ζητήματα όπως η κεφαλαιακή επάρκεια, η διαχείριση κινδύνων, ο εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος, η εταιρική διακυβέρνηση και η υποβολή στοιχείων στις εποπτικές αρχές.

β) Οι επικουρικοί άξονες δραστηριότητας

Εκτός από τον προαναφερθέντα βασικό σκοπό της, η Επιτροπή της Βασιλείας έχει ασχοληθεί κατά καιρούς και με άλλα ζητήματα όπως τα παρακάτω:

- Η διασφάλιση συνθηκών ανταγωνιστικής ισότητας μεταξύ διεθνών τραπεζών εγκατεστημένων στα κράτη που εκπροσωπούνται σε αυτήν.
- Η διασφάλιση ανταγωνιστικής ισότητας μεταξύ διεθνών τραπεζών και άλλων επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών σε συνεργασία με την International Organization of Securities Commissions³⁹ (IOSCO)
- Η εποπτεία διεθνών σύνθετων χρηματοπιστωτικών ομίλων⁴⁰ (financial Conglomerates)
- Προώθηση της εφαρμογής του έργου της Επιτροπής σε ευρύτερα διεθνές επίπεδο.

³⁹ «Διεθνής Οργάνωση Επιτροπών Κεφαλαιαγοράς», για την ίδρυση και το έργο της βλέπε σχετικά την ιστοσελίδα www.iosco.org

⁴⁰ Βλέπε σχετικά Γκόρτσο Χ.(2009), σελ 41

2.2 Το ισχύον Σύμφωνο της Βασιλείας II και τα χαρακτηριστικά του

Η περίοδος γένεσης του πρώτου Συμφώνου της Βασιλείας I το 1988 το οποίο αποτέλεσε τη βάση του ισχύοντος αναθεωρημένου πλαισίου της Βασιλείας II, δεν είναι τυχαία, αλλά σχετίζεται όπως αναφέρθηκε ήδη, με την ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος και των χρηματοοικονομικών εργαλείων διεθνώς, που έλαβε χώρα στα μέσα της δεκαετίας του '80. Λόγω της διαπίστωσης, ότι οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας των κυριότερων χρηματοπιστωτικών οργανισμών έφθιναν, την ίδια στιγμή που το εύρος των αναληφθέντων κινδύνων διευρυνόταν με ταχύτατους ρυθμούς, αναγνωρίστηκε η ανάγκη επίτευξης μιας πολυμερούς συμφωνίας για την ενίσχυση της σταθερότητας του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος και την εξάλειψη ανταγωνιστικών ανισοτήτων που προέκυπταν από την υιοθέτηση διαφορετικών εποπτικών καθεστώτων (regulatory arbitrage)⁴¹.

Έτσι λοιπόν, μετά από αρκετές διαβουλεύσεις η Επιτροπή κατέληξε στην υιοθέτηση του πρώτου κανονιστικού πλαισίου γνωστού ως **Σύμφωνο της Βασιλείας I (Basel Accord I-1988)**⁴² το οποίο στα χρόνια που ακολούθησαν, υπέστη αρκετές τροποποιήσεις, με σκοπό την κάλυψη διαπιστούμενων ελλείψεων, καταλήγοντας τελικά το **2004**, στο αναθεωρημένο πλαίσιο που εφαρμόζεται μέχρι σήμερα, γνωστό ως **Σύμφωνο της Βασιλείας II (Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a Revised Framework)**, το οποίο εξειδικεύτηκε με δύο παρεπόμενα κείμενα εφαρμογής⁴³.

Σύμφωνα με τη δομή του Συμφώνου II, αυτή περιλαμβάνει τρεις βασικούς άξονες ή κατά την Επιτροπή, Πυλώνες (Pillars), οι οποίοι περιγράφονται συνοπτικά ακολούθως:

⁴¹ Ο όρος **ρυθμιστικό αρμπιτράζ** αναφέρεται στην χρηματοοικονομική τεχνική η οποία χρησιμοποιεί τις διαφορές μεταξύ οικονομικής ουσίας και κανονιστικού πλαισίου με σκοπό την αποφυγή ανεπιθύμητων κανονισμών. Συνήθως χρησιμοποιείται για να εκφράσει τη δυνατότητα αποκόμισης οφέλους λόγω διαφορών μεταξύ ρυθμιστικών πλαισίων.

⁴² Το κείμενό του δημοσιεύτηκε πρώτη φορά το 1988 με τίτλο Διεθνής Σύγκλιση Της κεφαλαιακής Μέτρησης και των Κεφαλαιακών Προτύπων, **“International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards”, July 1988**

⁴³ Το **“Basel Committee on Banking Supervision: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a Revised Framework”**-November 2005, και το **“Basel Committee on Banking Supervision: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a Revised Framework, Comprehensive” Version-June 2006**. Διαθέσιμα στην ιστοσελίδα www.bis.org

- **1^{ος} ΠΥΛΩΝΑΣ (Pillar I):** Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις (υπό α)
- **2^{ος} ΠΥΛΩΝΑΣ(Pillar II):** Διαδικασία Εποπτικού Ελέγχου (υπό β)
- **3^{ος} ΠΥΛΩΝΑΣ(Pillar III):** Πειθαρχία της αγοράς (υπό γ)

α) Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις.

Ο πρώτος Πυλώνας περιλαμβάνει το σύνολο των διαδικασιών προσδιορισμού των ελάχιστων εποπτικών κεφαλαιακών απαιτήσεων, δηλαδή των τρόπων με τον οποίο κάθε πιστωτικός οργανισμός εκτιμά το επίπεδο των εποπτικών κεφαλαίων⁴⁴ που πρέπει να διακρατά για την κάλυψη ολόκληρου του εύρους κινδύνων⁴⁵ στο οποίο εκτίθεται το σύνολο των δραστηριοτήτων του. Ταυτόχρονα περιλαμβάνει περισσότερο αξιόπιστες μεθόδους αξιολόγησης των κινδύνων καθώς και μεθόδους εκτίμησης του σταθμισμένου ως προς τον κίνδυνο ενεργητικού.(Risk Weighted Assets)⁴⁶ . Ειδικότερα, για τον πιστωτικό κίνδυνο προτείνονται δύο εναλλακτικές προσεγγίσεις και για το λειτουργικό τρεις εξελικτικές μέθοδοι, όλες με διαφοροποιούμενη ευαισθησία ως προς τον κίνδυνο ,όπως αυτές απεικονίζονται στον παρακάτω πίνακα.:

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ	
ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ
1.Τυποποιημένη Μέθοδος	1.Βασικού Δείκτη
2.Μέθοδος Εσωτερικών Διαβαθμίσεων: Θεμελιώδης (IRB Foundation)	2.Τυποποιημένη & Εναλλακτική Τυποποιημένη
3. Μέθοδος Εσωτερικών Διαβαθμίσεων: Εξελιγμένη (IRB Advanced)	3.Εξελιγμένες Προσεγγίσεις Μέτρησης

β) Διαδικασία Εποπτικού Ελέγχου.

Ο δεύτερος πυλώνας προσδιορίζει τη διαδικασία εποπτικού ελέγχου των ακολουθούμενων ενεργειών υλοποίησης του πλαισίου διαχείρισης κινδύνων και κεφαλαιακής επάρκειας από κάθε

⁴⁴ Ως **Εποπτικό Κεφάλαιο (regulatory capital)** νοούνται οι κεφαλαιακές απαιτήσεις που ορίζονται από τις εποπτικές αρχές.

⁴⁵ Πλέον σε αντίθεση με τη Βασιλεία I, λαμβάνονται υπόψη ο λειτουργικός κίνδυνος και ο κίνδυνος επιτοκίου.

⁴⁶ **Σταθμισμένο Ενεργητικό (Risk Weighted Assets)** καλείται το ενεργητικό που είναι σταθμισμένο ανάλογα με τον δείκτη επικινδυνότητας (πιθανότητα μη αποπληρωμής) κάθε στοιχείου του ενεργητικού του πιστωτικού ιδρύματος

πιστωτικό οργανισμό, κυρίως μέσω της ανάπτυξης συστημάτων εσωτερικών διαδικασιών αξιολόγησης. Επίσης εξασφαλίζει ότι η κεφαλαιακή θέση μιας τράπεζας είναι συνεπής με τη συνολική στρατηγική ανάληψης κινδύνων.

γ) Πειθαρχία της Αγοράς.

Ο τρίτος πυλώνας στοχεύει στην προώθηση της πειθαρχίας της αγοράς μέσω της παροχής αυξημένης πληροφόρησης η οποία συντελεί στην ενίσχυση της διαφάνειας, στην επίτευξη του μέγιστου δυνατού βαθμού συγκρισιμότητας μεταξύ των εφαρμοζόμενων πρακτικών καθώς και στη συμβατότητα των κανόνων με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα ⁴⁷ (ΔΛΠ).

Σημαντικό όμως είναι το γεγονός ότι οι τρεις αυτοί πυλώνες του νέου Συμφώνου είναι αμοιβαίως αλληλοενισχυόμενοι. Αναμφίβολα, η αποτελεσματικότητα των κανόνων του πρώτου πυλώνα εξαρτάται καθοριστικά από την ικανότητα των εποπτικών αρχών να ελέγχουν την ορθή εφαρμογή τους μέσω των εξουσιών του δεύτερου πυλώνα. Επιπλέον, οι αυξημένες υποχρεώσεις γνωστοποίησης στοιχείων του τρίτου πυλώνα, διαμορφώνουν κατάλληλα κίνητρα για τη βελτίωση των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων που αναπτύσσουν οι τράπεζες.

2.3 Ανάλυση Ιδίων Κεφαλαίων και η σημασία της επάρκειάς τους

Η σημασία της κεφαλαιακής επάρκειας των Π.Ι. είναι αδιαμφισβήτητη, καθώς τα ίδια κεφάλαιά τους είναι η κύρια πηγή χρηματοδότησης στην αρχική φάση ίδρυσής τους, χρησιμεύουν στην απορρόφηση απρόβλεπτων ζημιών, αποτελούν σημαντικό δείκτη οικονομικής ευρωστίας και επιτρέπουν στην τράπεζα την άντληση εξωτερικών χρηματοδοτικών πόρων, με ευνοϊκούς όρους. Το τραπεζικό κεφάλαιο χαρακτηρίζεται ως η τελευταία «γραμμή άμυνας» ενός Π.Ι για την απορρόφηση των ενδεχόμενων ζημιών, αποτρέποντας έτσι ενδεχόμενη πτώχευση του και υποχρεώνοντας τα συστήματα εγγυήσεως καταθέσεων καθώς και τους πολίτες να επωμιστούν το βάρος της αποζημίωσης των καταθετών. Επιπλέον, στον κυκεώνα της παγκοσμιοποίησης, η ανάγκη ρευστότητας για την μεγέθυνση ή επέκταση των δραστηριοτήτων ενός Π.Ι. (μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών) καθίσταται ολοένα και εντονότερη καθώς οι

⁴⁷ Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ) πρόκειται για διεθνείς κανόνες λογιστικής απεικόνισης, που εκδίδονται από την Επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (IASB) υπό τη μορφή νόμου και ενσωματώνονται στο εθνικό δίκαιο συνήθως μετά από αντίστοιχη κοινοτική οδηγία. Βλέπε σχετικά την ιστοσελίδα www.iasc.org

οικονομίες κλίμακας τους επιτρέπουν να μειώσουν σημαντικά τα λειτουργικά τους κόστη και να χρησιμοποιήσουν το πλεόνασμά τους σε πιο κερδοφόρες δραστηριότητες.

Γενικότερα, η επάρκεια των Ίδιων Κεφαλαίων αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο στήριξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, αφού η ασφάλεια και η σταθερότητά του, εξαρτώνται από την φερεγγυότητά των Π.Ι. και την εμπιστοσύνη που δείχνει σε αυτά το κοινό. Όσο μεγαλύτερη επάρκεια κεφαλαίων διαθέτει μια τράπεζα, τόσο ασφαλέστερα μπορεί να αντιμετωπίσει έναν επερχόμενο κίνδυνο ή να απορροφήσει μια σημαντική απώλεια. Ακόμη και από στρατηγικής απόψεως, η κεφαλαιακή επάρκεια καθορίζει με πολλούς τρόπους οποιαδήποτε δραστηριότητα ή ενέργεια ενός Πιστωτικού Ιδρύματος, και κυρίως επηρεάζει την ικανότητα «μόχλευσης»⁴⁸ με σκοπό πάντα την αύξηση της κερδοφορίας του. Άλλωστε το επίπεδο των κερδών εξαρτάται κατά κύριο λόγο από την κεφαλαιακή βάση που απαιτείται για την επίτευξή τους. Επομένως, είναι φανερό ότι μεταβάλλοντας τους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας, μεταβάλλεται σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό η επιχειρηματική συμπεριφορά του Π.Ι.

Ενισχυτικά σε αυτό, λειτουργούν και οι κανονιστικές αρχές, οι οποίες με τη σειρά τους έχουν ως στόχο να προωθήσουν την χρηματοοικονομική σταθερότητα και να ενισχύσουν τα απαιτούμενα τραπεζικά κεφάλαια. Οι εποπτικές αρχές εξασφαλίζοντας ένα δίκτυο ασφαλείας για τις τράπεζες, μετακυλύουν την έκθεση στον κίνδυνο από τον απλό καταθέτη στον μέτοχο της τράπεζας. Με αυτό τον τρόπο, ενισχύουν την εμπιστοσύνη των καταθετών οι οποίοι γνωρίζουν ότι δε θα χρειαστεί να αποσύρουν τις καταθέσεις τους όταν μια τράπεζα είναι εκτεθειμένη σε μεγαλύτερο κίνδυνο προκειμένου να μην επωμιστούν τις απώλειες και παράλληλα οι τράπεζες μπορούν έτσι να αναλαμβάνουν μεγαλύτερους επενδυτικούς κινδύνους.

Στην πράξη όμως και με βάση το σχετικό ρυθμιστικό πλαίσιο ποια στοιχεία αποτελούν τα κεφάλαια των Π.Ι.;

Ο όρος Ίδια Κεφάλαια αναφέρεται στο σύνολο των εποπτικών κεφαλαίων ενός πιστωτικού ιδρύματος, τα οποία ορίζονται αξιωματικά και αποτελούν προϋπόθεση για τη λειτουργία του. Τα αποδεκτά στοιχεία του εποπτικού κεφαλαίου διακρίνονται σε δύο κατηγορίες⁴⁹:

⁴⁸ Ο όρος *μόχλευση (leverage)* αναφέρεται στη χρήση πιστωτικών ή δανειακών κεφαλαίων με σκοπό τη βελτίωση της κερδοσκοπικής ικανότητας και αύξηση του ποσοστού απόδοσης, μέσω της επένδυσής τους.

⁴⁹ Βλέπε σχετικά ΤτΕ(2007α)

- **Στοιχεία πρωτογενούς ή κύριου κεφαλαίου (Capital- Tier I) -υπό Α**
- **Στοιχεία δευτερογενούς ή συμπληρωματικού κεφαλαίου (Supplementary Capital-Tier II) - υπό Β**

A. Το Πρωτογενές Κεφάλαιο (Tier I):

Στο κύριο κεφάλαιο εντάσσονται οι πόροι εκείνοι για τους οποίους δεν υπάρχει αμφισβήτηση της ποιότητάς τους και βρίσκονται στην απόλυτη διάθεση του Π.Ι., χρησιμεύοντας για την κάλυψη ζημιών που μπορεί να υποστεί κατά τη λειτουργία του. Τα στοιχεία που το απαρτίζουν περιγράφονται αναλυτικά κατωτέρω, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι αποτελούν βασικό κριτήριο της κεφαλαιακής επάρκειας ενός πιστωτικού οργανισμού και επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό το περιθώριο κέρδους και την ανταγωνιστική θέση του.

Α.1 Κύρια στοιχεία των Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων

1.Καταβλημένο μετοχικό κεφάλαιο και διαφορά από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο με εξαίρεση:

- (i) τις προνομιούχες μετοχές με δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος,
- (ii) κεφαλαιοποιηθέντα αποθεματικά από αναπροσαρμογή της αξίας παγίων περιουσιακών στοιχείων

2.Αποθεματικά και διαφορές αναπροσαρμογής της αξίας στοιχείων του ισολογισμού με εξαίρεση:

2α. Τις θετικές διαφορές από αναπροσαρμογή της αξίας:

- (i) ιδιοχρησιμοποιούμενων ενσώματων πάγιων στοιχείων,
- (ii) μετοχικών τίτλων διαθεσίμων προς πώληση.

2β. Τις διαφορές από αναπροσαρμογή της αξίας των:

- (i) διαθεσίμων προς πώληση ομολογιακών τίτλων και δανείων και
- (ii) παραγώνων μέσων που χρησιμοποιούνται ως μέσα αντιστάθμισης ταμειακών ροών.

3. Κέρδη εις νέον (τρέχουσας χρήσης και παρελθουσών χρήσεων) με εξαίρεση:

3α. το μέρισμα της χρήσεως (από τη στιγμή που προτείνεται για έγκριση στη Γενική Συνέλευση των μετόχων από τη Διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος),

3β. τα καθαρά κέρδη από αναπροσαρμογή της αξίας ακινήτων για επενδυτικούς σκοπούς,

3γ. τα κέρδη και οι ζημίες από αναπροσαρμογή της αξίας υποχρεώσεων που προκύπτουν από αλλαγή της πιστοληπτικής διαβάθμισης του πιστωτικού ιδρύματος,

3δ. τα καθαρά κέρδη από την κεφαλαιοποίηση μελλοντικών εσόδων από τιτλοποιηθέντα περιουσιακά στοιχεία,

3ε. ποσοστό σωρευτικού ελλείμματος προγραμμάτων καθορισμένων παροχών προς τους εργαζομένους (όπως διαμορφώθηκε κατά την πρώτη εφαρμογή των ΔΛΠ).

4. Ενδιάμεσα κέρδη περιόδου (υπό όρους).

5. Δικαιώματα Μειοψηφίας (στην περίπτωση των ενοποιημένων ιδίων κεφαλαίων).

Μείον: Αφαιρετικά στοιχεία Κυρίων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων

6. Ίδιες μετοχές.

7. Ζημίες εις νέον (χρήσεως & παρελθουσών χρήσεων).

8. Ενδιάμεσες ζημίες περιόδου.

4.2. Πρόσθετα στοιχεία Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων (Lower Tier 1 Capital)

Υβριδικοί τίτλοι εκδόσεως θυγατρικών του πιστωτικού ιδρύματος εταιρειών που κατόπιν ειδικής έγκρισης της Τράπεζας της Ελλάδος περιλαμβάνονται στα βασικά ίδια κεφάλαια σε ενοποιημένη ή/και ατομική βάση.

4.3. Αφαιρετικά στοιχεία Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων

1. Τα άυλα πάγια περιουσιακά στοιχεία.

2. Η θετική διαφορά αποτίμησης στην εύλογη αξία (σε διαρκή βάση), των άυλων πάγιων περιουσιακών στοιχείων.

3. Η υπεραξία (goodwill).

ΣΥΝΟΛΟ ΒΑΣΙΚΩΝ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ : (A.1+A.2-A.3)

B. Τα Συμπληρωματικά Ιδία Κεφαλαία (Tier 2 Capital)

Τα συμπληρωματικά κεφάλαια περιλαμβάνουν τα στοιχεία που αναλύονται παρακάτω, συνήθως παρακολουθούνται από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές με σκοπό των έλεγχου των Π.Ι. που δραστηριοποιούνται στην κάθε χώρα. Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι για τα υποκαταστήματα τραπεζών της αλλοδαπής η παρακολούθηση γίνεται με την συνεργασία της κεντρικής τράπεζας της έδρας του υποκαταστήματος η οποία κεντρική τράπεζα φέρει και την κύρια ευθύνη της εποπτείας του υποκαταστήματος.

Αναλυτικότερα:

B.1. Κύρια στοιχεία Συμπληρωματικών Ιδίων Κεφαλαίων (Upper Tier 2 Capital)

- 1α. Αποθεματικά αναπροσαρμογής στην εύλογη αξία ενσώματων παγίων περιουσιακών στοιχείων,
- 1β. 45% καθαρών κερδών από αναπροσαρμογή παγίων περιουσιακών στοιχείων, σε μόνιμη βάση, στην εύλογη αξία,
- 1γ. 45% καθαρών κερδών από αποτίμηση στην εύλογη αξία διαθεσίμων προς πώληση μετοχικών τίτλων.
2. Δάνεια μειωμένης εξασφάλισης και προνομιούχες μετοχές με δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος, αόριστης διάρκειας.
3. Ποσοστό σωρευτικού ελλείμματος προγραμμάτων καθορισμένων παροχών προς τους εργαζομένους (αφαιρετικό στοιχείο).
4. Θετική διαφορά μεταξύ εποπτικών και λογιστικών προβλέψεων επισφαλών απαιτήσεων (αφορά πιστωτικά ιδρύματα που εφαρμόζουν την ΠΕΔ).

B.2. Πρόσθετα στοιχεία Συμπληρωματικών Ιδίων Κεφαλαίων (Lower Tier 2 Capital)

Αποτελούνται από δάνεια μειωμένης εξασφάλισης και προνομιούχες μετοχές με δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος, ορισμένης διάρκειας.

B.3. ΣΥΝΟΛΟ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (B.1.)+(B.2.)**Γ. Στοιχεία που αφαιρούνται κατά 50% από τα Βασικά Ίδια Κεφάλαια (A4) και κατά 50% από τα Συμπληρωματικά Ίδια Κεφάλαια (B.3)**

1. Μετοχές και λοιπά στοιχεία ιδίων κεφαλαίων άλλων πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων στα οποία το πιστωτικό ίδρυμα συμμετέχει με ποσοστό άνω του 10% του κεφαλαίου των ιδρυμάτων αυτών.
2. Μετοχές και λοιπά στοιχεία ιδίων κεφαλαίων σε άλλα πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα, ποσοστού κάτω του 10% του κεφαλαίου των ιδρυμάτων αυτών, που υπερβαίνουν συνολικά το 10% των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος.
3. Συμμετοχές και λοιπά στοιχεία ιδίων κεφαλαίων σε ασφαλιστικές επιχειρήσεις, αντασφαλιστικές επιχειρήσεις και ασφαλιστικές εταιρείες χαρτοφυλακίου.
4. Αρνητική διαφορά μεταξύ εποπτικών και λογιστικών προβλέψεων (αφορά πιστωτικά ιδρύματα που εφαρμόζουν την ΠΕΔ).

5. Πρωτεύουσα πιστωτική ενίσχυση σε τιτλοποιήσεις απαιτήσεων.

6. Στοιχεία που αφορούν τη «διπλή μόχλευση» .

Δ] ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΑΓΟΡΑΣ (Tier 3 Capital)

Για την κάλυψη του Κινδύνου Αγοράς, τα Π.Ι. δύναται να χρησιμοποιούν με την έγκριση της αρμόδιας εποπτικής αρχής, μια τρίτη κατηγορία ιδίων κεφαλαίων (Tier III) τα λεγόμενα στοιχεία βραχυπρόθεσμου δευτερεύοντος χρέους ή αλλιώς Δάνεια μειωμένης εξασφάλισης βραχυπρόθεσμης διάρκειας.

Τα στοιχεία αυτά θα πρέπει κατ' ελάχιστο να πληρούν τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- Να έχουν αρχική διάρκεια , μετά τη λήξη της οποίας είναι δυνατή η εξόφλησή τους, 2 έτη
- Να έχουν πλήρως καταβληθεί
- Να μην περιλαμβάνεται στη δανειακή σύμβαση καμία ρήτρα που να προβλέπει ότι, σε συγκεκριμένες περιστάσεις, εκτός από τη λύση και εκκαθάριση του πιστωτικού ιδρύματος, πρέπει να εξοφληθεί το δάνειο πριν τη συμφωνηθείσα ημερομηνία εξόφλησης, εκτός εάν έχει ληφθεί σχετική έγκριση της Τράπεζας της Ελλάδος.
- Δεν επιτρέπεται να εξοφληθούν οι τόκοι ή το κεφάλαιο του δανείου εάν η εξόφληση αυτή συνεπάγεται τη μείωση των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος σε ποσοστό χαμηλότερο από το 100% των συνολικών κεφαλαιακών του απαιτήσεων.

Ε. ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ {[A.4. – (50%*Γ)] + [B.3. – (50%*Γ)] + Δ}

2.4 Ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας

Όσον αφορά τον πρώτο πυλώνα του εποπτικού πλαισίου, που αναφέρεται στις διαδικασίες εκτίμησης των ελαχίστων κεφαλαιακών υποχρεώσεων των Π.Ι., η «Βασιλεία II» απομακρύνεται από την ιδέα ότι οι εποπτικοί κανόνες πρέπει να είναι ίδιοι για όλους (“one size fits all”) και αναγνωρίζει ότι όσο πιο εξελιγμένο και αποτελεσματικό είναι ένα πιστωτικό ίδρυμα στην εκτίμηση και διαχείριση των αναλαμβανόμενων κινδύνων, τόσο λιγότερο κεφάλαιο θα πρέπει να διακρατά για μια συγκεκριμένη δραστηριότητα.

Ο δείκτης που χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά στη Βασιλεία I για τον υπολογισμό επαρκών Ίδιων Κεφαλαίων στη γενικότερή του μορφή ήταν ο εξής:

ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ (Equity)

$$\text{(Capital Ratio) C.R.} = \frac{\text{ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ (Equity)}}{\text{ΣΤΑΘΜΙΣΜΕΝΑ ΣΤΟΙΧ. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (Risk Weighted Assets)}} \geq 8\%$$

Με βάση το αναθεωρημένο Σύμφωνο της Βασιλείας ΙΙ ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (capital adequacy index) ή αλλιώς Δείκτης Φερεγγυότητας (solvency ratio) διατηρεί την αρχική μορφή του όπως αυτή χρησιμοποιήθηκε στο αρχικό Σύμφωνο, με τη διαφορά ότι στον παρονομαστή του κλάσματος περιλαμβάνονται πλέον και στοιχεία σταθμισμένα και ως προς τον λειτουργικό κίνδυνο:

$$\text{Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας} = \frac{\text{ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΙΔ.ΚΕΦΑΛΑΙΑ (Tier I + Tier II)}}{\text{ΣΤΑΘΜΙΣΜΕΝΑ ΣΤΟΙΧ. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (Risk Weighted Assets)}} \geq 8\%$$

Tier I: Κύριο Κεφάλαιο

Tier II: Συμπληρωματικό Κεφάλαιο

Risk-weighted Assets: Σταθμισμένα στοιχεία του ενεργητικού ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο, τον κίνδυνο αγοράς και τον λειτουργικό κίνδυνο.

Επιπροσθέτως, εάν αντικαταστήσουμε τον παρονομαστή του παραπάνω κλάσματος με τις κεφαλαιακές απαιτήσεις ανά κατηγορία κινδύνου, θα προκύψει η εξής εναλλακτική αλγεβρική μορφή διατύπωσης:

$$\text{(αναδιατύπωση) Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας} = \frac{\text{ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΙΔ.ΚΕΦΑΛ. (Tier I + Tier II)}}{\text{K.A. credit risk} + \text{K.A. market risk} + \text{K.A. operational risk}} \geq 1\%$$

Όπου :

K.A. operational risk : Κεφαλαιακές Απαιτήσεις για την ανάληψη του πιστωτικού κινδύνου

K.A. market risk : Κεφαλαιακές Απαιτήσεις για την ανάληψη του κινδύνου αγοράς

K.A. credit risk : Κεφαλαιακές Απαιτήσεις για την ανάληψη του λειτουργικού κινδύνου.

Όσο μεγαλύτερος είναι ο παραπάνω λόγος κεφαλαιακής επάρκειας από τη μονάδα, τόσο πιο ικανό θεωρείται η εξεταζόμενη τράπεζα να αντιμετωπίσει τα όποια αρνητικά shocks της αγοράς. Αυτό συμβαίνει κυρίως γιατί ο παρονομαστής της εξίσωσης συμβολίζει τα μικρότερα δυνατά ποσά, που θα πρέπει βάσει των τοποθετήσεών της να έχει διακρατήσει το Π.Ι. στα ίδια κεφάλαια

του, ενώ ο αριθμητής συμβολίζει τι πραγματικά έχει διακρατήσει τη στιγμή ελέγχου του.

Επιπλέον, σύμφωνα με τη Βασιλεία II, και τον περιορισμό κατά τον οποίο τα Συμπληρωματικά Κεφάλαια (Tier II) δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να υπερβαίνουν το Κύριο Κεφάλαιο (Tier I), δηλαδή δεν θα πρέπει να αντιπροσωπεύει πάνω από το 50% του συνόλου των εποπτικών κεφαλαίων, προκύπτει ένας δεύτερος δείκτης φερεγγυότητας που εκφράζεται ως εξής:

$$\text{Δείκτης Φερεγγυότητας} = \frac{\text{Tier I}}{\text{Risk Weighted Assets}} \geq 4\%$$

Πρωτογενούς Κεφαλαίου
(Tier I Capital Ratio)

2.5 Κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι πιστωτικού κινδύνου

Το Σύμφωνο της Βασιλείας II επιτρέπει στους πιστωτικούς οργανισμούς να επιλέξουν μεταξύ δύο εναλλακτικών μεθόδων- προσεγγίσεων εκτίμησης των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου:

- Της Τυποποιημένης Μεθόδου (Standardized Approach)- υπό 4.41
- Της Μεθόδου των Εσωτερικών Διαβαθμίσεων (Internal Rating-based Approach)- υπό 4.4.2

2.5.1 Η Τοποποιημένη προσέγγιση (Standardized Approach)

Πρόκειται για την πιο απλή προσέγγιση υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου. Σε αντίθεση με ότι ίσχυε με βάση τη Βασιλεία I, σύμφωνα με την οποία το βασικό κριτήριο καθορισμού συντελεστών στάθμισης του πιστωτικού κινδύνου ήταν η διάκριση μεταξύ χωρών μελών και μη του ΟΟΣΑ⁵⁰ κατά το ισχύον πλαίσιο δύο είναι τα βασικά στοιχεία γι' αυτόν τον καθορισμό:

- η ταξινόμηση των χρηματοδοτικών ανοιγμάτων (υπό i)
- η χρήση από τα πιστωτικά ιδρύματα συντελεστών κινδύνου συναρτήσει εκτιμήσεων εξωτερικών οίκων αξιολόγησης σχετικά με την πιστοληπτική ικανότητα των πελατών τους,

⁵⁰ Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) για την ίδρυση και το έργο του βλέπε την ιστοσελίδα www.oecd.org

προκειμένου να σταθμίσουν τα ανοίγματα των διαφορετικών κατηγοριών στοιχείων του ενεργητικού του δανειακού τους χαρτοφυλακίου (banking book) (υπό ii)

Οι εξωτερικοί οίκοι πιστοληπτικής αξιολόγησης (E.C.A.I.s.- External Credit Assessment Institutions), εφεξής Ε.Ο.Π.Α., είναι αξιολογημένοι και αναγνωρισμένοι από τις εκάστοτε Κεντρικές Τράπεζες. Η αναγνώριση των οίκων αυτών στηρίζεται σε κριτήρια⁵¹ που έχουν να κάνουν με την αντικειμενικότητα (objectivity), την ανεξαρτησία (independence), τη διεθνή προσβασιμότητα (international access), τη διαφάνεια (transparency and disclosure), την προσβασιμότητα στις πηγές (resources), και την αξιοπιστία (credibility) τους. Οι μέχρι σήμερα ex ante αξιολογήσεις προέρχονται κατά κύριο λόγο από διεθνείς χρηματοοικονομικούς οίκους όπως είναι η Standard & Poor's, η Moody's και η Fitch.

Πιο συγκεκριμένα, βάσει του προηγούμενου εποπτικού πλαισίου (Basel I) , τα ανοίγματα κάθε πιστωτικού οργανισμού ταξινομούνταν σχεδόν αυθαίρετα σε κατηγορίες κινδύνου στις οποίες αποδίδονταν συντελεστές στάθμισης που δεν αντιπροσώπευαν την πραγματική έκθεση στον πιστωτικό κίνδυνο. Σύμφωνα με το νέο πλαίσιο (Basel II) , η λογιστική αξία κάθε ανοίγματος σταθμίζεται πλέον με συντελεστή κινδύνου ευθέως ανάλογο της πιστωτικής διαβάθμισης του. Έτσι λοιπόν, ανοίγματα υψηλής πιστωτικής διαβάθμισης σταθμίζονται με χαμηλό συντελεστή κινδύνου, ενώ αντίθετα ανοίγματα χαμηλής πιστωτικής διαβάθμισης σταθμίζονται με υψηλό συντελεστή κινδύνου και επιβαρύνουν τον πιστωτικό οργανισμό με υψηλότερες κεφαλαιακές υποχρεώσεις, αναγκαίες για την κάλυψη του υψηλότερου υποκείμενου κινδύνου απωλειών.

Συνεπώς, είναι στη διακριτική ευχέρεια των πιστωτικών οργανισμών να ελέγξουν την κεφαλαιακή τους επιβάρυνση, παρεμβαίνοντας και ελέγχοντας τη σύνθεση του χαρτοφυλακίου τους. Αν ένας πιστωτικός οργανισμός επιθυμεί να μειώσει την κεφαλαιακή του επιβάρυνση θα πρέπει να αποφύγει χορηγήσεις υψηλού κινδύνου ή τοποθετήσεις χρέους χαμηλής πιστωτικής διαβάθμισης, προτιμώντας τοποθετήσεις υψηλής πιστωτικής ποιότητας.

Συγκεκριμένα , σύμφωνα με την τυποποιημένη μέθοδο, το σταθμισμένο κατά κίνδυνο άνοιγμα υπολογίζεται ως το γινόμενο της αξίας του ανοίγματος επί τον ανάλογο συντελεστή στάθμισης⁵².

⁵¹ Αναλυτικότερα βλέπε σχετικά ΤτΕ(2007β) Παράρτημα 4, (Αναγνώριση των Εξωτερικών Οργανισμών Πιστοληπτικής Αξιολόγησης)

⁵² Σε περίπτωση που χρησιμοποιούνται Τεχνικές Μείωσης Κινδύνου η αξία ανοίγματος και ο συντελεστής στάθμισης ενδέχεται να μεταβάλλονται.

<p>ΣΤΑΘΜΙΣΜΕΝΟ ΚΑΤΑ Π.Κ. ΑΝΟΙΓΜΑ = Αξία Ανοίγματος x Συντελεστής Στάθμισης</p>

Όπου αξία ανοίγματος:

α) Για τα εντός ισολογισμού στοιχεία των πιστωτικών ιδρυμάτων που εφαρμόζουν τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ) ως αξία ανοίγματος νοείται η αξία με την οποία τα στοιχεία αυτά αποτιμώνται στις οικονομικές τους καταστάσεις.

β) Για τα εκτός ισολογισμού στοιχεία⁵³, η αξία ανοίγματος ισούται με:

- το 100% της λογιστικής αξίας για στοιχείο υψηλού κινδύνου,
- το 50% της λογιστικής αξίας για στοιχείο μεσαίου κινδύνου,
- το 20% της λογιστικής αξίας για στοιχείο μέτριου κινδύνου, και
- το 0% της λογιστικής αξίας για στοιχείο χαμηλού κινδύνου.

ι) Κατηγορίες χρηματοδοτικών ανοιγμάτων .

1. Κάθε χρηματοδοτικό άνοιγμα κατατάσσεται από το πιστωτικό ίδρυμα ως άνοιγμα έναντι:

- α. Κεντρικών κυβερνήσεων ή κεντρικών τραπεζών.
- β. Αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης, περιφερειακών κυβερνήσεων και τοπικών αρχών.
- γ. Διοικητικών φορέων και μη κερδοσκοπικών επιχειρήσεων.
- δ. Ιδρυμάτων του χρηματοπιστωτικού τομέα.
- ε. Μητρικών εταιρειών, θυγατρικών ή θυγατρικών της μητρικής εταιρείας.
- στ. Πολυμερών τραπεζών ανάπτυξης.
- ζ. Διεθνών οργανισμών.
- η. Επιχειρήσεων.

ή ως ανοίγματα:

- θ. Λιανικής τραπεζικής.
- ι. Εξασφαλιζόμενα με ακίνητη περιουσία.
- ια. Σε καθυστέρηση.
- ιβ. Υπαγόμενα σε κανονιστικές κατηγορίες υψηλού κινδύνου.
- ιγ. Μετοχές και συμμετοχές.
- ιδ. Καλυμμένα Ομόλογα (covered bonds).
- ιε. Θέσεις σε τιλοποίηση.
- ιστ. Με βραχυπρόθεσμη πιστοληπτική αξιολόγηση έναντι ιδρυμάτων και επιχειρήσεων.
- ιζ. Μερίδια Οργανισμών Συλλογικών Επενδύσεων (ΟΣΕ).
- ιη. Λοιπά ανοίγματα.

ii) Συντελεστές στάθμισης

Οι συντελεστές στάθμισης που όπως αναφέρθηκε αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για τη

⁵³ Παρατίθενται και κατηγοριοποιούνται σύμφωνα με τον κίνδυνό τους. Βλέπε σχετικά ΤτΕ(2007β), Παράρτημα 1

στάθμιση του ανοίγματος διαφοροποιούνται ανάλογα με την κατηγορία των στοιχείων του ενεργητικού. Ενδεικτικά περιγράφονται κατωτέρω οι πίνακες στάθμισης για ορισμένες κατηγορίες ανοιγμάτων, όπως αυτοί ορίζονται από την σχετική ΠΔΤΕ⁵⁴.

1. Ανοίγματα έναντι κεντρικών κυβερνήσεων/κεντρικών τραπεζών

α. Στα ανοίγματα έναντι κεντρικών κυβερνήσεων και κεντρικών τραπεζών, τα οποία κατατάσσονται σε βαθμίδα πιστωτικής ποιότητας με βάση την πιστοληπτική αξιολόγησή τους από καθορισμένο Ε.Ο.Π.Α., εφαρμόζεται συντελεστής στάθμισης σύμφωνα με τον Πίνακα 3:

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Βαθμίδα πιστωτικής ποιότητας	1	2	3	4	5	6
Συντελεστής στάθμισης	0%	20%	50%	100%	100%	150%

β. Στα ανοίγματα έναντι της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας εφαρμόζεται συντελεστής στάθμισης 0%.

γ. Στα ανοίγματα έναντι κεντρικών κυβερνήσεων και κεντρικών τραπεζών τα οποία δεν κατατάσσονται σε βαθμίδα πιστωτικής ποιότητας, εφαρμόζεται συντελεστής στάθμισης 100%.

δ. Στα ανοίγματα έναντι των κεντρικών κυβερνήσεων και των κεντρικών τραπεζών των κρατών-μελών της ΕΕ, που είναι εκπεφρασμένα στο εθνικό νόμισμα της εν λόγω κεντρικής κυβέρνησης και κεντρικής τράπεζας και χρηματοδοτούμενα στο ίδιο νόμισμα, εφαρμόζεται συντελεστής στάθμισης 0%.

2. Ανοίγματα έναντι Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, περιφερειακών κυβερνήσεων και τοπικών αρχών

α. Τα ανοίγματα έναντι των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, περιφερειακών κυβερνήσεων και τοπικών αρχών κατατάσσονται στη βαθμίδα πιστωτικής ποιότητας στην οποία κατατάσσονται τα ανοίγματα έναντι της κεντρικής κυβέρνησης της χώρας στην επικράτεια της οποίας υπάγονται και σταθμίζονται με συντελεστή σύμφωνα με τον Πίνακα 4

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Βαθμίδα πιστωτικής ποιότητας στην οποία κατατάσσεται η κεντρική κυβέρνηση	1	2	3	4	5	6
Συντελεστής στάθμισης	20%	50%	100%	100%	100%	150%

⁵⁴ Βλέπε σχετικά ΤτΕ (2007β), Σελ 19

3. Ανοίγματα έναντι διοικητικών φορέων και μη κερδοσκοπικών επιχειρήσεων**ΠΙΝΑΚΑΣ 5**

Βαθμίδα πιστωτικής ποιότητας στην οποία κατατάσσεται η κεντρική κυβέρνηση	1	2	3	4	5	6
Συντελεστής στάθμισης	20%	50%	100%	100%	100%	150%

4. Ανοίγματα έναντι μητρικών εταιρειών, θυγατρικών ή θυγατρικών της μητρικής εταιρείας

α. Ανοίγματα ενός πιστωτικού ιδρύματος έναντι αντισυμβαλλομένου που αποτελεί την μητρική του επιχείρηση, δική του θυγατρική ή θυγατρική της μητρικής του επιχείρησης ή επιχείρηση που συνδέεται με σχέση⁵⁵ και οι οποίες εδρεύουν στην Ελλάδα, σταθμίζονται με 0%, εφόσον πληρούνται αθροιστικά ορισμένες προϋποθέσεις⁵⁶.

5. Ανοίγματα έναντι Διεθνών Οργανισμών

Στα ανοίγματα έναντι των παρακάτω Διεθνών Οργανισμών εφαρμόζεται συντελεστής στάθμισης 0%:

- Ευρωπαϊκή Κοινότητα.
- Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.
- Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών.

6. Ανοίγματα έναντι επιχειρήσεων

α. Στα ανοίγματα έναντι επιχειρήσεων τα οποία κατατάσσονται σε βαθμίδα πιστωτικής ποιότητας με βάση την πιστοληπτική τους αξιολόγηση από καθορισμένο Ε.Ο.Π.Α., εφαρμόζεται συντελεστής στάθμισης σύμφωνα με τον Πίνακα 6:

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Βαθμίδα πιστωτικής ποιότητας	1	2	3	4	5	6
Συντελεστής στάθμισης	20%	50%	100%	100%	150%	150%

7. Ανοίγματα λιανικής τραπεζικής

Ανοίγματα που εντάσσονται σε αυτή την κατηγορία⁵⁷, σταθμίζονται με συντελεστή 75%.

⁵⁵ Κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 42 ε, παρ. 5, εδ. α' του κ.ν. 2190/1920

⁵⁶ Βλέπε ΤτΕ(2007β), Σελ.20

⁵⁷ Ibid, Παραρτημα 4, Τμήμα Β

8. Ανοίγματα που εξασφαλίζονται με ακίνητη περιουσία

Ανοίγματα που καλύπτονται πλήρως⁵⁸ και καθ' ολοκληρία με εγγεγραμμένο βάρος επί ακινήτων, σταθμίζονται με συντελεστή 100%, όταν πρόκειται για εμπορικά ακίνητα και με 35% όταν πρόκειται για αστικά ακίνητα που θα κατοικηθούν ή θα εκμισθωθούν από τον δανειζόμενο.

9. Μετοχές και συμμετοχές

Στα χαρτοφυλάκια μετοχών και άλλων συμμετοχών, οι οποίες δεν αφαιρούνται από τα ίδια κεφάλαια, εφαρμόζεται συντελεστής στάθμισης 100%.

10. Στοιχεία εκτός ισολογισμού

Στην κατηγορία αυτή τα στοιχεία εκτός ισολογισμού πρέπει να μετατραπούν σε ισοδύναμα στοιχεία του ενεργητικού με την εφαρμογή πιστωτικών συντελεστών μετατροπής (Credit Conversion Factors-CCF) προτού σταθμιστούν με τον συντελεστή κινδύνου. Η διαδικασία διαφοροποιείται μάλιστα ανάλογα με το αν πρόκειται για:

- Θέσεις σε εξω-χρηματοπιστηριακά παράγωγα, μέσα επί επιτοκίων και συναλλάγματος
- Άλλα εκτός ισολογισμού στοιχεία

2.5.2. Η Προσέγγιση των Εσωτερικών Διαβαθμίσεων (Internal Rating Based Approach)

Η προσέγγιση των Εσωτερικών Διαβαθμίσεων (IRB) για τη χρήση της οποίας τα πιστωτικά ιδρύματα λαμβάνουν έγκριση από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές⁵⁹, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις⁶⁰, αποτελεί το πλέον καινοτόμο τμήμα του Συμφώνου της Βασιλείας II για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών και τη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου καθώς μέσω αυτής ο υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων του κάθε ανοίγματος, γίνεται από το

⁵⁸ Ibid, Σελ.23

⁵⁹ Στην Ελλάδα εποπτικό ρόλο ασκεί η Τράπεζα της Ελλάδος.

⁶⁰ Οι ελάχιστες προϋποθέσεις για την εφαρμογή της ΜΕΔ είναι οι εξής:

- Η σύνθεση των ελαχίστων κριτηρίων
- Η συμμόρφωση με τα ελάχιστα κριτήρια
- Η διάρθρωσή των συστημάτων διαβάθμισης
- Η επικύρωση των εσωτερικών εκτιμήσεων
- Εταιρική διακυβέρνηση και επίβλεψη
- Χρήση των εσωτερικών διαβαθμίσεων

αναλυτικότερα βλέπε σχετικά ΤτΕ(2007γ)

πιστωτικό ίδρυμα, βάσει εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης⁶¹, δηλαδή ίδιων εκτιμήσεων.

Η εν λόγω μέθοδος, σε αντίθεσή με την Τυποποιημένη, χρησιμοποιεί μια συνεχή συνάρτηση των συντελεστών στάθμισης, αντανακλώντας έτσι όλο το φάσμα της πιστοληπτικής ικανότητας των πιστούχων και της πιθανότητας αθέτησης των υποχρεώσεών τους, και παρέχοντας κατ' αυτόν τον τρόπο ακριβέστερη διαφοροποίηση του πιστωτικού κινδύνου καθώς και συνεπείς εκτιμήσεις των παραμέτρων του.

Πρόκειται για μία εξελικτική και κλιμακούμενη προσέγγιση που αποτελείται από δύο επιμέρους μεθοδολογίες:

- ❖ τη Θεμελιώδη (Foundation IRB) και
- ❖ την Εξελιγμένη (Advanced IRB)

Συγκεκριμένα βάσει της Θεμελιώδους προσέγγισης, τα πιστωτικά ιδρύματα είναι υπεύθυνα για την εκτίμηση της πιθανότητας αθέτησης (PD) κάθε ανοίγματος, ενώ οι εκτιμήσεις για τους υπόλοιπους συντελεστές κινδύνου παρέχονται από τις εποπτικές αρχές. Αντίθετα, βάσει της Εξελιγμένης, απαιτείται τις περισσότερες φορές η εκτίμηση όλων των συντελεστών κινδύνου από τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα..

Σύμφωνα με την Μέθοδο Εσωτερικών Διαβαθμίσεων αυτή οι τράπεζες θα πρέπει να κατηγοριοποιούν τα ανοίγματα του χαρτοφυλακίου τους σε ευρείες κλάσεις ενεργητικού με διαφορετικά υποκείμενα χαρακτηριστικά κινδύνου. Η κατηγοριοποίηση αυτή είναι ευρέως αποδεκτή διεθνώς ενώ συνήθως δεν ταυτίζεται με την κατηγοριοποίηση της Τυποποιημένης Μεθόδου.

Συγκεκριμένα τα **χρηματοδοτικά ανοίγματα** κατατάσσονται ως ανοίγματα έναντι:

- α. Κεντρικών κυβερνήσεων ή κεντρικών τραπεζών.
- β. Ιδρυμάτων.
- γ. Επιχειρήσεων.
- ή ως ανοίγματα:
- δ. Λιανικής τραπεζικής.
- ε. Μετοχές και συμμετοχές.
- στ. Θέσεις σε τιτλοποίηση.
- ζ. Λοιπά στοιχεία ενεργητικού που δεν αφορούν πιστώσεις.

⁶¹ Τα **συστήματα διαβάθμισης** του πιστωτικού ιδρύματος παρέχουν ουσιαστική αξιολόγηση των χαρακτηριστικών του πιστούχου και των πιστοδοτήσεων, ουσιαστική διαφοροποίηση του κινδύνου, καθώς και ακριβείς και συνεπείς εκτιμήσεις του παραμέτρων κινδύνου.

Στα πλαίσια και των δύο επιμέρους μεθόδων για καθεμία από τις κατηγορίες του ενεργητικού χρησιμοποιούνται *κατάλληλες εξισώσεις* που περιλαμβάνουν τους ανάλογους συντελεστές στάθμισης κινδύνου, διακρίνονται τρία στοιχεία:

α) **Οι συντελεστές κινδύνου**, που αποτελούν εκτιμήσεις των παραμέτρων κινδύνου είτε από τον ίδιο τον πιστωτικό οργανισμό, είτε από τις εποπτικές αρχές.

β) **Οι εξισώσεις στάθμισης κινδύνου** που αντιπροσωπεύουν το μέσο με το οποίο οι συντελεστές κινδύνου μετατρέπονται σε σταθμισμένο ενεργητικό και τελικά σε κεφαλαιακές απαιτήσεις.

γ) **Οι ελάχιστες απαιτήσεις** που πρέπει να ικανοποιούνται για την εφαρμογή της μεθόδου των εσωτερικών διαβαθμίσεων.

Επιπλέον τα πιστωτικά ιδρύματα που εφαρμόζουν αυτή τη μέθοδο, θα πρέπει να συγκρίνουν το σύνολο των προβλέψεων (provisions) που πραγματοποιούνται έναντι ανοιγμάτων, με το εκτιμώμενο επίπεδο αναμενόμενων απωλειών (EL)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΠΟΡΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ II

3.1. Οι επιπτώσεις του Συμφώνου της Βασιλείας II

Τελικά η Βασιλεία II συνέβαλλε ή όχι στη χρηματοοικονομική αποτελεσματικότητα⁶² και σταθερότητα; Προκειμένου να απαντηθεί το παραπάνω ερώτημα, θα πρέπει πρώτα να αναλυθούν οι επιπτώσεις που επέφερε τόσο στη λειτουργία και το κανονιστικό πλαίσιο του τραπεζικού συστήματος γενικότερα, όσο και στις επιμέρους συνέπειες για τα εμπλεκόμενα μέρη του οικονομικού κυκλώματος. Ως τέτοιες αναφέρονται κυρίως οι εξής:

3.1.1 Συνέπειες στο πλαίσιο λειτουργίας του τραπεζικού τομέα

1. Ο επιμερισμός του Κινδύνου

Είναι προφανές ότι η ραγδαία αύξηση του μεγέθους και της πολυπλοκότητας της αγοράς πρόσθεσε νέες διαστάσεις στη διαδικασία της χρηματοοικονομικής αποτελεσματικότητας και σταθερότητας. Μια από τις σημαντικότερες καινοτομίες ήταν η τιτλοποίηση απαιτήσεων και η χρήση πιστωτικών παραγώγων. Το νέο πλαίσιο εισήγαγε για πρώτη φορά ρυθμίσεις για τις τράπεζες που χρησιμοποιούν την τεχνική της τιτλοποίησης για τη μεταφορά του πιστωτικού κινδύνου εκτός των ισολογισμών τους και αναγνώρισε τα πιστωτικά παράγωγα ως τεχνική μείωσης του κινδύνου, με στόχο τον ορθότερο επιμερισμό του. Ωστόσο, αυτή η μεταφορά όμως έχει δημιουργήσει νέους φορείς κινδύνου που σε πολλές περιπτώσεις είναι έξω από το τραπεζικό σύστημα και πέρα από τα όρια εφαρμογής της Βασιλείας II.

Οι εταιρείες επενδύσεων υψηλής μόχλευσης (hedge funds) είναι ένα τέτοιο παράδειγμα, οι οποίες έχουν σημαντικές τοποθετήσεις σε πιστωτικά παράγωγα χωρίς να υπόκεινται σε ρυθμιστικούς κανόνες. Ο επιμερισμός του κινδύνου για τους τομείς που βρίσκονται εκτός εποπτικού πλαισίου, και συνεπώς εκτός Βασιλείας II, παραμένει ένα σημείο που είναι δυνατό να αποτελέσει πηγή κινδύνων με αρνητικές επιπτώσεις στην αποτελεσματικότητα και σταθερότητα του συστήματος.

2. Η διάχυση πληροφοριών

Η Βασιλεία II έδωσε μεγάλη έμφαση στη διαφάνεια και τη διάχυση των πληροφοριών,

⁶² Ως χρηματοοικονομική αποτελεσματικότητα νοείται ο επιμερισμός των διαθέσιμων πόρων του χρηματοοικονομικού συστήματος στις πιο αποτελεσματικές επενδυτικές ευκαιρίες με το μικρότερο δυνατό κόστος.

αφιερώνοντας ολόκληρο τον τρίτο πυλώνα στην πειθαρχία της αγοράς. Η έννοια της πειθαρχίας στην αγορά δεν είναι καινούργια και μπορεί να αναχθεί στο αόρατο χέρι (invisible hand) του Άνταμ Σμιθ. Στη σύγχρονη χρηματοοικονομική θεωρία παίρνει πιο συγκεκριμένη μορφή και νοείται ως το σύνολο των μέτρων που μπορούν να υιοθετήσουν ομαδικά οι παράγοντες της αγοράς για να «τιμωρήσουν» μια τράπεζα σε περίπτωση υπερβολικής ανάληψης κινδύνων. Η «τιμωρία» μπορεί να εκδηλωθεί ως αποτέλεσμα τιμής (price effect), όπου οι επενδυτές απαιτούν μεγαλύτερη απόδοση για τα ομόλογα της τράπεζας, ως αποτέλεσμα ποσότητας (quantity effect), όπου οι καταθέτες αποσύρουν τα κεφάλαιά τους από την τράπεζα ή ως αποτέλεσμα αξίας (valuation effect), όπου οι παράγοντες της αγοράς οδηγούν σε μείωση την αξία της μετοχής.

Για την επιβολή πειθαρχίας οι παράγοντες της αγοράς πρέπει να έχουν τα κατάλληλα κίνητρα, και το ισχυρότερο κίνητρο είναι η πιθανότητα να υποστούν ζημιά και να απολέσουν κάποια από τα κεφάλαιά τους. Σε αυτή την περίπτωση, για να επιβάλλουν πειθαρχία πρέπει να έχουν τις απαραίτητες πληροφορίες για να αξιολογήσουν μια τράπεζα, την ικανότητα να ερμηνεύσουν κατάλληλα τις πληροφορίες καθώς και την ικανότητα να επηρεάσουν τις αποφάσεις των τραπεζών.

Η Βασιλεία II εστιάζεται κυρίως στο πρώτο και αγνοεί τα άλλα δύο. Θεωρεί την πληροφορία ως ομοιογενές αγαθό όπου το περισσότερο είναι πάντα καλύτερο από το λιγότερο και επιβάλλει στις τράπεζες και τις εποπτικές αρχές την υποχρέωση δημοσιοποίησης πολλών πληροφοριών. Όμως η πειθαρχία της αγοράς εξαρτάται και από την ικανότητα της αγοράς να αξιολογεί την οικονομική θέση των τραπεζών καθώς και την ικανότητά της να επιβάλει διορθωτικές ενέργειες που αντανakλούν αυτές τις αξιολογήσεις. Το νέο πλαίσιο αγνοεί τις δύο αυτές παραμέτρους.

3. Η εταιρική διακυβέρνηση

Ως εταιρική διακυβέρνηση νοείται το σύνολο των συστημάτων και διαδικασιών που έχουν θεσμοθετηθεί για την επίλυση αντιθέσεων εντός των τραπεζών. Η Επιτροπή της Βασιλείας έχει δημοσιοποιήσει οκτώ αρχές που οριοθετούν την έννοια της ισχυρής εταιρικής διακυβέρνησης στις τράπεζες. Το Σύμφωνο της Βασιλείας II έδωσε μεγάλη βαρύτητα στις αρχές αυτές και απαιτώντας από τις τράπεζες, ιδίως αυτές που θα εφαρμόσουν τις εξελιγμένες μεθόδους μέτρησης και διαχείρισης των κινδύνων, να υιοθετήσουν ένα ισχυρό και αποτελεσματικό σύστημα διακυβέρνησης. Όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς, το διοικητικό συμβούλιο, η διοίκηση, η εσωτερική επιθεώρηση και οι λειτουργίες ελέγχου καλούνται να αναπτύξουν υπευθυνότητες για διαφορετικές πτυχές των συστημάτων. Το διοικητικό συμβούλιο να εγκρίνει τις βασικές πτυχές

των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων, η διοίκηση να κατανοεί τον σχεδιασμό και τη λειτουργία των συστημάτων, ενώ η εσωτερική επιθεώρηση καλείται να ελέγξει τουλάχιστο μια φορά τον χρόνο τις διαδικασίες. Παράλληλα κάθε τράπεζα πρέπει να δημιουργήσει λειτουργίες ελέγχου που θα εξετάζουν σε τακτά χρονικά διαστήματα την αποτελεσματικότητα των συστημάτων. Τέλος, το νέο πλαίσιο απαιτεί την υλοποίηση συστήματος αναφορών ώστε η πληροφόρηση να φθάνει στα ανώτατα διοικητικά κλιμάκια. Όλα τα παραπάνω συνθέτουν ένα σύστημα ισχυρής εταιρικής διακυβέρνησης καθώς αποτελεί κοινή πεποίθηση ότι καλά συστήματα με κακή εταιρική διακυβέρνηση μπορεί να δημιουργήσει πηγές κινδύνου που να επηρεάσουν αρνητικά τη σταθερότητα.

4. Η διαχείριση Κινδύνων

Το πλαίσιο της Βασιλείας II έχει δύο κύρια χαρακτηριστικά, παρέχει κίνητρα (incentive-based) και επικεντρώνεται στον κίνδυνο (risk-based). Δίνει κίνητρα για να αναπτυχθούν συστήματα διαχείρισης των κινδύνων όχι ως μια υποχρέωση προς την εποπτική αρχή, αλλά ως μια ευκαιρία για βελτίωση των συστημάτων διαχείρισης των κινδύνων, με στόχο οι τράπεζες να καταλήξουν σε καλύτερη αναγνώριση, ποσοτικοποίηση και εκτίμηση του κινδύνου. Με βάση τις εξελίξεις στον τομέα αυτό, ιδιαίτερα ωφελημένες υπήρξαν οι μικρότερες και λιγότερο εξελιγμένες τράπεζες, αφού κατ' ουσία, τους παρέχεται δωρεάν ένα ολόκληρο πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων, το οποίο αν επιχειρούσαν να αναπτύξουν μόνες τους θα απαιτούσε σημαντικούς επενδυτικούς πόρους. Γενικά, η συμβολή της Βασιλείας II στη χρηματοοικονομική αποτελεσματικότητα και σταθερότητα μέσω αυτού του παράγοντα είναι αναμφισβήτητη.

5. Η δυνατότητα απορρόφησης ζημιών

Το πλαίσιο της Βασιλείας II υιοθέτησε την αρχή ότι οι προβλέψεις καλύπτουν αναμενόμενες ζημιές, ενώ τα κεφάλαια μη αναμενόμενες ζημιές. Οι τράπεζες που εφαρμόζουν τις εξελιγμένες μεθοδολογίες πρέπει να εκτιμήσουν τις παραμέτρους κινδύνου (ύψος ανοίγματος κατά τον χρόνο αθέτησης - exposure at default - EAD, πιθανότητα αθέτησης - probability of default - PD και ζημία ως ποσοστό του ανοίγματος κατά τον χρόνο αθέτησης - loss given default - LGD) που τις οδηγούν στον υπολογισμό των αναγκαίων προβλέψεων και κεφαλαίων. Συνεπώς δημιουργείται μια ασπίδα προστασίας η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την απορρόφηση ζημιών, χωρίς να κλονισθεί η ευρωστία της τράπεζας. Βεβαίως δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής ότι οι εκτιμήσεις συνήθως αντανακλούν την ιστορική εμπειρία. Τα αποτελέσματα των υποδειγμάτων είναι συνάρτηση των στοιχείων με τα οποία τροφοδοτούνται και συνήθως δεν

μπορούν να είναι προσανατολισμένα στο μέλλον. Το νέο πλαίσιο απαιτήσε η εκτίμηση των παραμέτρων να λαμβάνει υπόψη όλες τις φάσεις του οικονομικού κύκλου, πράγμα που αποδείχτηκε πολύ δύσκολο να υλοποιηθεί, οπότε και οι ζημιές που εκτιμώνται απεικονίζουν ιστορική εμπειρία και όχι μελλοντικά γεγονότα.

Το πρόβλημα αμβλύθηκε, εν μέρει, με την υποχρέωση των τραπεζών να διενεργούν ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress testing). Οι ασκήσεις αυτές είναι ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο για λήψη αποφάσεων και άσκηση πολιτικής αλλά δεν πρέπει να παραβλέπεται το γεγονός ότι είναι επίσης προσανατολισμένες στο παρελθόν με δυνατότητα εκτίμησης της αναμενόμενης ζημιάς. Η μη αναμενόμενη ζημιά δεν μπορεί να εκτιμηθεί, ακριβώς, γιατί είναι μη αναμενόμενη. Όταν η ακραία κατάσταση εξελιχθεί σε κρίση, τότε τα κεφάλαια συχνά δεν είναι επαρκή. Συνεπώς ορισμένες φορές τίθεται σε αμφιβολία η δυνατότητα του κεφαλαίου να απορροφήσει μη αναμενόμενες ζημιές, σε αντίθεση με τη λογική του πλαισίου της Βασιλείας II.

Περαιτέρω, το ερώτημα που συχνά ανακύπτει είναι ποιους κινδύνους καλύπτουν τα κεφάλαια. Με βάση τη λογική του νέου πλαισίου τα κεφάλαια προορίζονται να καλύψουν μικροοικονομικούς κινδύνους (πιστωτικό κίνδυνο, κίνδυνο αγοράς κ.λπ.), αλλά αγνοούν τους μακροοικονομικούς κινδύνους δηλαδή τους κινδύνους που δημιουργεί το μάκρο-περιβάλλον. Το θέμα είναι ποια μορφή κινδύνων επηρεάζει περισσότερο τη χρηματοοικονομική αποτελεσματικότητα και σταθερότητα. Αν η σταθερότητα του συστήματος εξαρτάται από την ευρωστία των μονάδων που το απαρτίζουν και οι μικροοικονομικοί κίνδυνοι έχουν μεγαλύτερη βαρύτητα, η επίπτωση της Βασιλείας II κρίνεται ως θετική. Αν η σταθερότητα του συστήματος εξαρτάται από μακροοικονομικές μεταβλητές και η επίδραση του μάκρο-περιβάλλοντος είναι σημαντική, τότε η Βασιλεία II έχει μικρή επίπτωση διότι δεν είναι σχεδιασμένη να λαμβάνει υπόψη αυτούς τους κινδύνους.

6. Ο Κίνδυνος Μετάδοσης Κρίσεων

Η μετάδοση κρίσεων στο σύγχρονο χρηματοοικονομικό σύστημα εξαρτάται από τον βαθμό συσχέτισης μεταξύ των τραπεζών και από τον τρόπο αντίδρασης των εποπτικών αρχών σε μια κρίση. Η συσχέτιση μεταξύ των τραπεζών, ως αποτέλεσμα της διατραπεζικής αγοράς και των επενδύσεων που υπόκεινται σε κοινούς παράγοντες κινδύνου, επιχειρήθηκε να ελεγχθεί από τη Βασιλεία II βελτιώνοντας τη δυνατότητα παρέμβασης των εποπτικών αρχών (Πυλώνας II) καθώς και μέσω της προβλεπόμενης συνεργασίας των εποπτών στα πλαίσια της εποπτείας

διασυννοριακών ομίλων, και ιδιαίτερα στις περιπτώσεις συστημικά σημαντικών τραπεζών και διασυννοριακής κρίσης. Δυστυχώς η εμπειρία του 2008 έδειξε ότι πάρ' αυτά η πιθανότητα μετάδοσης της κρίσης δεν κατάφερε να μειωθεί.

3.1.2. Συνέπειες για τα εμπλεκόμενα μέρη

1. Τα Πιστωτικά Ιδρύματα

Η προσαρμογή των Π.Ι. στο πλαίσιο της Βασιλείας ΙΙ, αδιαμφισβήτητα επέφερε σημαντικό κόστος, ιδιαίτερα για αυτά που επέλεξαν εξελιγμένες μεθόδους, τόσο σε συστήματα και διαδικασίες όσο και στη χρήση εξειδικευμένου ανθρωπίνου δυναμικού. Το κόστος συμμόρφωσης και υλοποίησης αφορά κυρίως την προσαρμογή των πληροφοριακών συστημάτων, τη συλλογή αναγκαίων ιστορικών δεδομένων, την αναβάθμιση των εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης, την εκπαίδευση των στελεχών και τη διαμόρφωση συστήματος υποβολής στοιχείων. Ωστόσο, υπήρξαν παράλληλα και σημαντικά οφέλη που αφορούσαν κυρίως την αύξηση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών πιστοδοτήσεων άρα και μείωση των επισφαλών απαιτήσεων, τη βελτίωση πολιτικής σχηματισμού προβλέψεων αλλά και τη βελτίωση της τιμολόγησης. (risk adjusted pricing). Ειδικότερα η επίπτωση του νέου πλαισίου στην τιμολόγηση είναι αποτέλεσμα της μεγαλύτερης ευαισθησίας των συντελεστών στάθμισης πιστωτικού κινδύνου υπό την έννοια ότι όσο καλύτερη είναι η πιστοληπτική διαβάθμιση του αντισυμβαλλομένου, τόσο χαμηλότερος είναι ο συντελεστής κινδύνου. Έτσι, ο ανταγωνισμός των τραπεζών για διεκδίκηση της πελατείας υψηλής πιστοληπτικής ικανότητας θα οδηγήσει σε ευνοϊκότερη τιμολόγηση.

2. Οι Επιχειρήσεις

Οι Κανόνες της Βασιλείας ΙΙ, ιδιαίτερα σε οικονομίες χωρών όπως αυτής της Ελλάδας, ενόησαν την περαιτέρω ανάπτυξη της συνεργασίας με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το πλαίσιο για τη στάθμιση χορηγήσεων έναντι των ΜμΕ είναι ιδιαίτερος ευνοϊκό, τόσο στην τυποποιημένη μέθοδο, όσο και στη μέθοδο των εσωτερικών διαβαθμίσεων, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι για τον τομέα αυτό η Βασιλεία ΙΙ επέφερε θετικές επιδράσεις. Στην κατεύθυνση αυτή συνηγορεί και το γεγονός ότι στο νέο πλαίσιο παρέχεται μεγαλύτερη αναγνώριση των εξασφαλίσεων και των εγγυήσεων που χρησιμοποιούν οι ΜμΕ. Πράγματι από το 2004 που άρχισε να εφαρμόζεται το Σύμφωνο οι ΜμΕ με σωστό τρόπο οργάνωσης και μια σχετική αποδοτικότητα, απέκτησαν εύκολη πρόσβαση σε φθηνή χρηματοδότηση.

3. Οι καταναλωτές χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών

Όπως προαναφέρθηκε, η αυξημένη πλέον, ευαισθησία των νέων μεθόδων και ιδιαίτερα της μεθόδου εσωτερικών διαβαθμίσεων, ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο, είχε ως αποτέλεσμα τη διαφοροποίηση του κόστους του τραπεζικού δανεισμού, ανάλογα με τη φερεγγυότητα του αντισυμβαλλομένου, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συναλλαγής, καθώς επίσης και το βέλτιστο σχηματισμό προβλέψεων. Η ορθολογικότερη τιμολόγηση λοιπόν, μεταφράστηκε σε μείωση του κόστους του τραπεζικού δανεισμού της λιανικής, για τους φερέγγυους πελάτες, άρα και ευκολότερη πρόσβαση στην καταναλωτική πίστη.

Συμπερασματικά λοιπόν θα λέγαμε ότι η Βασιλεία II επέφερε σε γενικές γραμμές θετικές επιπτώσεις στην ευρωστία των τραπεζών και κατ' επέκταση στην αποτελεσματικότητα και σταθερότητα ολόκληρου του τραπεζικού συστήματος, για τι μη ξεχνάμε ότι μεγάλο μέρος της τραπεζικής κοινότητας ζυμώθηκε με τις έννοιες και τις αρχές που εισήγαγε η Βασιλεία. Βεβαίως η χρηματοπιστωτική αποτελεσματικότητα και σταθερότητα εμπεριέχει και παραμέτρους πέραν της ανάλυσης του εποπτικού πλαισίου της Βασιλείας II. Αυτό δεν σημαίνει αυτομάτως ότι δεν είναι επαρκώς και καλά σχεδιασμένη αλλά καταδεικνύει τους περιορισμούς. Ένα εποπτικό πλαίσιο κεφαλαιακών απαιτήσεων, όσο καλά σχεδιασμένο και αν είναι, μπορεί να επηρεάσει μέχρι ενός ορισμένου σημείου την αποτελεσματικότητα και σταθερότητα του συστήματος. Υπάρχουν θέματα σχετικά με τον επιμερισμό των κινδύνων, τη διάχυση των πληροφοριών, τη δυνατότητα απορρόφησης ζημιών και τον κίνδυνο μετάδοσης κρίσης που όπως αποδείχτηκε αργότερα χρήζουν σίγουρα συμπληρωματικών πολιτικών.

3.2 Το χρονικό της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007-2008

Παρά τις ήδη διαγνωσμένες ελλείψεις, αφορμή για την ουσιαστική ανάδειξη των αδυναμιών του ισχύοντος ρυθμιστικού και εποπτικού πλαισίου στάθηκε η πρόσφατη διεθνής οικονομική αναταραχή. Ανατρέχοντας στο ιστορικό της πρόσφατης διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης θα διαπιστώσουμε ότι αποτέλεσε το αποκορύφωμα μιας ανισορροπίας που ξεκίνησε το 2006 από την αγορά ακινήτων στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Η συγκεκριμένη αγορά πέρασε αρχικά μια μεγάλη περίοδο ανάπτυξης η οποία ξεκίνησε με την αύξηση των τιμών των ακινήτων ιδιαίτερα στις νοτιοδυτικές πολιτείες των ΗΠΑ στις οποίες παρατηρήθηκε μετακίνηση μεγάλου μέρους πληθυσμού λόγω του χαμηλού πληθωρισμού και της χαμηλής ανεργίας. Αποτέλεσμα λοιπόν ήταν η αύξηση της ζήτησης των κατοικιών άρα και αύξηση των τιμών των ακινήτων, ενώ

ταυτόχρονα δημιουργήθηκε για τις τράπεζες μία νέα ανεκμετάλλευτη πηγή πελατών. Την ίδια περίοδο οι καινοτομίες σε προϊόντα στεγαστικής πίστης όπως ήταν τα δάνεια υψηλού κινδύνου (sub-prime mortgages) επέδρασαν θετικά στην κερδοφορία των τραπεζών δημιουργώντας όμως ταυτόχρονα τις προϋποθέσεις για ανισορροπία στην αγορά καθώς τα ιδιαίτερα ελαστικά κριτήρια δανειοδότησης και η αύξηση ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών οδηγούσε ολοένα σε μεγαλύτερου ρίσκου πιστωτικά ανοίγματα.

Οι συνθήκες λοιπόν της αγοράς, η έλλειψη επαρκών κεφαλαίων και η ανάγκη για μείωση του αναλαμβανόμενου κινδύνου, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις των τραπεζών για τη Βασιλεία, οδήγησαν πολλές τράπεζες στην αναζήτηση τρόπων μεταβίβασης μέρους του κινδύνου που αναλάμβαναν καθώς και νέες πηγές κεφαλαίων. Για το σκοπό αυτό οι τράπεζες στράφηκαν σε μορφές χρηματοδότησης όπως η τιτλοποίηση⁶³ μέρους ή όλων των επισφαλών δανείων τους, η έκδοση ομολόγων και οι συμφωνίες swap.⁶⁴ Ειδικότερα για τα στεγαστικά δάνεια η τιτλοποίηση φάνηκε ως την πιο συμφέρουσα λύση για τα Π.Ι , αφού με τη μετατροπή τους σε διαπραγματεύσιμους τίτλους πετύχαιναν αυτομάτως διασπορά του κινδύνου.⁶⁵

Η εικόνα που εξέπεμπε η οικονομική κατάσταση στο τέλος του 2006 ήταν πλασματική, παρουσιάζοντας τεχνητά κατασκευασμένη χρηματοπιστωτική άνθιση με αύξηση των στεγαστικών δανείων, χαμηλά επιτόκια, αύξηση πωλήσεων ακινήτων και υψηλές αποδόσεις ομολογιών καλυμμένων με στεγαστικά δάνεια υψηλού κινδύνου. Στην πραγματικότητα, οι περισσότερες αμερικανικές τράπεζες έπασχαν από έλλειψη ρευστότητας, καλύπτοντάς την με τιτλοποιήσεις στεγαστικών δανείων μειωμένης εξασφάλισης, δημιουργώντας ένα φαύλο κύκλο που αύξανε δραματικά τον πιστωτικό τους κίνδυνο.

Η αλλαγή του κλίματος ξεκίνησε με την αύξηση των επιτοκίων από την Federal Reserve Bank (FED) σταδιακά από τα μέσα του 2004 έως το 2006, η οποία με τη σειρά της

⁶³ Η **Τιτλοποίηση** αναφέρεται στη διαδικασία συγκέντρωσης δανείων και άλλων τίτλων τραπεζών και ο μετασηματισμός τους σε διαπραγματεύσιμους τίτλους στη δευτερογενή αγορά. Στις Η.Π.Α. χρησιμοποιήθηκε συστηματικά για τα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης κυρίως κατά την περίοδο 2002-2007.

⁶⁴ Τα **swaps** είναι μια συναλλαγή με την οποία δύο ή περισσότερα αντισυμβαλλόμενα μέρη συμφωνούν να ανταλλάξουν προκαθορισμένες σειρές πληρωμών περιοδικά για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα. Ανάλογα με τον τύπο των πληρωμών που ανταλλάσσονται διακρίνονται σε currency swaps και interest rate swaps **A. Τσακλάγκανος (2000)**, Σελ 47

⁶⁵ Είναι σημαντικό να τονιστεί ο ρόλος των Διεθνών Οίκων Αξιολόγησης σε αυτή τη διαδικασία καθώς μια θετική τους αξιολόγηση για τους τίτλους που διαπραγματεύονται λειτουργεί ως πόλος έλξης για τους επενδυτές, προσδίδοντας θετική εικόνα στον εκδότη.

μετακυλήθηκε στις δόσεις των στεγαστικών δανείων δημιουργώντας προβλήματα στους δανειολήπτες και αυξάνοντας δραματικά τον βαθμό αθέτησης υποχρεώσεών τους προς τις τράπεζες, ενώ η παράλληλη μείωση των τιμών των ακινήτων είχε ως συνέπεια τη μείωση της αξίας των εξασφαλίσεων των τραπεζών.. Η αθέτηση πληρωμής όμως εκ μέρους των δανειοληπτών εκτός από τις κατασχέσεις, επιφέρει κατακόρυφη πτώση της αξίας των δομημένων ομολόγων (CDOs) που είχαν εκδοθεί κατά την τιτλοποίηση αυτών των δανείων. Διαδοχικά οι επενδυτές αρχίζουν να ρευστοποιούν τέτοιου είδους επενδύσεις, με αποτέλεσμα οι επενδυτικές εταιρείες να παρουσιάσουν έλλειψη κεφαλαίων ώστε να ανταποκριθούν στις μαζικές ρευστοποιήσεις, δημιουργώντας έτσι ένα γενικότερο κλίμα ανασφάλειας. Παρατηρούνται λοιπόν ριζικές αλλαγές στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα το οποίο πλέον βρίσκεται εν μέσω μίας περιόδου σοβαρής κρίσης.

Στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης αλλά και της ελεύθερης αγοράς είναι κατανοητό το γεγονός ότι μία τόσο σοβαρή διαταραχή δεν θα μπορούσε να αφήσει ανέπαφο το χρηματοπιστωτικό σύστημα σε παγκόσμια κλίμακα. Ως εκ τούτου, παρά το γεγονός ότι η Ευρώπη δεν εμφάνιζε μεγάλο ποσοστό δανείων μειωμένης εξασφάλισης αρχίζει να κλυδωνίζεται από την κρίση της Αμερικής σε ισχυρό βαθμό. Μεγάλες ευρωπαϊκές τράπεζες αγγίζουν τα όρια της κατάρρευσης και προστρέχουν σε κρατική βοήθεια, παρ' όλες τις προσπάθειες της ΕΚΤ για μείωση του κόστους του διατραπεζικού δανεισμού και αύξηση της ρευστότητας, ενώ σε μακροοικονομικό επίπεδο «η κρίση κορυφώνεται με την εσπευμένη παροχή κρατικών εγγυήσεων οικονομικών όπως η Ιρλανδία»⁶⁶.

Μέσα σε ένα τέτοιο κλίμα ανασφάλειας των αγορών και σοβαρών χρηματοοικονομικών διαταραχών γεννούνται πολλά ερωτήματα για την αποτελεσματικότητα του μέχρι τώρα ισχύοντος ρυθμιστικού και εποπτικού πλαισίου. Δεδομένου ότι σε επίπεδο ρυθμιστικού πλαισίου υπάρχει ήδη πληθώρα διατάξεων και κανόνων, ίσως τελικά η ελλιπής εφαρμογή του και χαλαρή εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος ήταν οι σημαντικότεροι λόγοι για τους οποίους τέθηκε σε κίνδυνο η σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

3.3 Οι αδυναμίες του Συμφώνου της Βασιλείας II

Η εμπειρία, λοιπόν μέσα από την κρίση που όπως περιγράφηκε παραπάνω ξεκίνησε από την αγορά ακινήτων και κατέληξε σε κερδοσκοπικό παιχνίδι ανεξέλεγκτης χορήγησης δανείων υπό

⁶⁶ Βλέπε σχετικά Οικονομικό Δελτίο Alpha Bank, (2009)

τα όρια του εποπτικού μηχανισμού, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τελικά το ισχύον πλαίσιο παρουσιάζει ορισμένες ελλείψεις. Οι σημαντικότεροι λόγοι για τους οποίους η κρίση αυτή πήρε τέτοιες διαστάσεις, είναι αυτοί που ταυτόχρονα ανέδειξαν τις αδυναμίες της Βασιλείας II για πρόβλεψη και αντιμετώπισή οδηγώντας στην αναθεώρησή της, και εστιάζονται στις παρακάτω διαπιστώσεις:

- Η σύγχρονη χρηματοοικονομική έχει αναπτύξει πολύπλοκα επενδυτικά προϊόντα, που εξελίσσονται με ταχείς ρυθμούς χωρίς να υπάρχει ανάλογη εξέλιξη των ελεγκτικών μηχανισμών. Η πολυπλοκότητά τους αυτή καθιστά ιδιαίτερα δύσκολο τον ενδελεχή έλεγχο σε όλη τη διαδρομή που ακολουθούν μέχρι τον τελικό επενδυτή, ενώ συχνά το θεσμικό και νομικό πλαίσιο λειτουργίας αρκετών σύνθετων επενδυτικών προϊόντων είναι ελλιπές.
- Ο συστημικός κίνδυνος που ελλοχεύει είναι πλέον ιδιαίτερα αυξημένος, γεγονός που οφείλεται κυρίως στη διεθνή παρουσία πλέον των χρηματοπιστωτικών ομίλων, την τεχνολογία, την διάχυση πληροφοριών και τις αλληλένδετες δομές του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο σύνολο του.
- Η Βασιλεία II δεν κατάφερε να ελέγξει τον υπερβολικά μεγάλο βαθμό μόχλευσης του χρηματοπιστωτικού τομέα, καθώς παρατηρήθηκε εκτεταμένη χρήση των χαμηλών επιτοκίων μέσω υπερδανεισμού των εταιριών (leverage), αλλά και χρήση του δανεισμού για κερδοσκοπία, η έξαρση της οποίας αλλοίωσε την φύση των αγορών.
- Με βάση τον κομβικό ρόλο των οίκων αξιολόγησης στις πρόσφατες εξελίξεις καθώς και την έλλειψη υπευθυνότητας που επέδειξαν μέσω συγκεκριμένων αξιολογήσεων, επιβάλλει ίσως υιοθέτηση αυστηρότερων κριτηρίων για την αναγνώρισή τους ή ακόμη και την δημιουργία νέων τέτοιων φορέων.
- Η αυξημένη προκυκλικότητα⁶⁷ η οποία από πολλούς υποστηρίζεται ότι ενισχύθηκε με την Βασιλεία II, σίγουρα ήταν από τους σημαντικούς παράγοντες που ενέτειναν τις συνέπειες της κατάστασης όπως αυτή είχε διαμορφωθεί. Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται κυρίως όταν οι τράπεζες έχουν κίνητρα να μειώσουν ή και να διακόψουν τον δανεισμό σε περιόδους που η οικονομία είναι πιο ευάλωτη και χρειάζεται ώθηση, κυρίως λόγω του ότι επικρατεί η τάση για περισσότερη διακράτηση κεφαλαίου σε περιόδους ύφεσης (downturns) όπου τείνει να αυξάνεται

⁶⁷ Ο όρος «προκυκλικότητα» αναφέρεται στη δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ του χρηματοπιστωτικού και του πραγματικού τομέα της οικονομίας, η οποία τείνει να εντείνει τις διακυμάνσεις των οικονομικών κύκλων και να προκαλεί ή να επιτείνει την αστάθεια στο χρηματοπιστωτικό τομέα.

ο κίνδυνος που αναλαμβάνουν. Η πρόσφατη διεθνής κρίση ανέδειξε σε σημαντικό βαθμό τις συνέπειες του φαινομένου, καθώς οι τράπεζες που υπέστησαν σημαντικές ζημιές αντιμετώπισαν δυσκολίες στην αναπλήρωση του κεφαλαίου τους και κατ' αποτέλεσμα μείωσαν την έκταση χορήγησης πιστώσεων και δανείων.

3.4 Τα πρώτα βήματα για την αναθεώρηση

Σε απάντηση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και σε συνέχεια της Συνόδου του Λονδίνου του G-20 τον Απρίλιο του 2009⁶⁸, τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους, έλαβε χώρα στο Pittsburgh των ΗΠΑ, η Σύνοδος του G-20⁶⁹, κατά την οποία αξιολογήθηκε η πρόοδος των εργασιών για την ενίσχυση του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος ενώ παράλληλα συζητήθηκαν οι ενέργειες που θα έπρεπε να αναληφθούν στο άμεσο μέλλον. Ειδικότερα σε ότι αφορά την ενίσχυση του κανονιστικού πλαισίου προληπτικής εποπτείας και διαχείρισης κινδύνων του τραπεζικού τομέα, τον Δεκέμβρη του 2009, η Επιτροπή διατύπωσε μια περιεκτική πρόταση μέτρων αναφορικά με επικείμενες τροποποιήσεις του σχετικού ρυθμιστικού πλαισίου, ώστε στις 17-12-2009 τέθηκαν υπό διαβούλευση δύο έγγραφα που αφορούσαν

- Την ενίσχυση της ανθεκτικότητας του τραπεζικού τομέα.⁷⁰ (*Consultative Document: Strengthening the Resilience of the Banking Sector*)
- Το διεθνές πλαίσιο σχετικά με την καθιέρωση προτύπων για τη μέτρηση και παρακολούθηση του κινδύνου ρευστότητας⁷¹ (*Consultative Document: International Framework for Liquidity Risk Measurement, Standards and Monitoring*)

Γενικότερα, οι νέες αυτές προτάσεις στόχευαν στη βελτίωση του παγκόσμιου ρυθμιστικού πλαισίου στους τομείς της κεφαλαιακής επάρκειας και της ρευστότητας, περιλαμβάνοντας :

- Μέτρα μικρο-προληπτικής εποπτείας⁷² με σκοπό την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των

⁶⁸ Για το ρόλο και τη σύνθεση του G-20, καθώς επίσης και τις αποφάσεις της Συνόδου του Λονδίνου του 2009 βλ. Γκόρτσο Χ./ Λιβαδά Χ. (2009), σελ. 70-86.

⁶⁹ Αναλυτικά για τις αποφάσεις της Συνόδου του Pittsburgh, βλ. Γκόρτσος Χρ. Βλ./Λιβαδά Χρ. Κ. (2009) σελ 272

⁷⁰ Βλ. BIS (2009a)

⁷¹ Βλ. BIS (2009b)

⁷² Ως μικροπροληπτική εποπτεία νοείται το σύνολο των ενεργειών που αναλαμβάνουν οι αρμόδιες αρχές με στόχο τον περιορισμό της έκθεσης των φορέων παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών σε κινδύνους που απορρέουν από

πιστωτικών ιδρυμάτων μεμονωμένα, απέναντι στις αιφνίδιες διαταραχές (shocks) που μπορεί να προέλθουν από οικονομικές και χρηματοπιστωτικές πιέσεις (stresses).

- Μέτρα μακρο-προληπτικής εποπτείας⁷³ για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος και την αντιμετώπιση κατ' επέκταση, των συστημικών κινδύνων (systemic risks).

Τελικά, ως αποτέλεσμα των διαβουλεύσεων τον Δεκέμβριο του 2010, η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε το οριστικοποιημένο πλέον κείμενο της Βασιλείας III στο οποίο περιέχονται οι νέες προτάσεις που αποτελούν πυρήνα της παγκόσμιας μεταρρυθμιστικής ατζέντας, και θα αναλυθούν στη συνέχεια της παρούσης.

τη δραστηριότητά τους, καθώς και την αποφυγή της επέλευσης αλυσιδωτών συστημικών κινδύνων που μπορούν να εκδηλωθούν σε περίπτωση αφερεγγυότητας ενός τέτοιου φορέα.

⁷³ Ως μακροπροληπτική εποπτεία νοείται το σύνολο των ενεργειών που αναλαμβάνουν οι αρμόδιες αρχές με στόχο τον περιορισμό της έκθεσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο σύνολο του σε συστημικούς κινδύνους, οι οποίοι απορρέουν από παράγοντες που δεν αφορούν μεμονωμένους φορείς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών ή μεμονωμένες αγορές αλλά έχουν γενικότερο χαρακτήρα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΟΙ ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ III

4.1. Βασιλεία III: Ένα διεθνές ρυθμιστικό πλαίσιο ενίσχυσης της ανθεκτικότητας των Πιστωτικών Ιδρυμάτων και του τραπεζικού τομέα γενικότερα.

Το τελικό κείμενο που εκδόθηκε τον Δεκέμβρη του 2010, γνωστό ως Βασιλεία III, επισφράγισε πλέον, την οριστική τροποποίηση του ισχύοντος ρυθμιστικού πλαισίου σε διεθνές επίπεδο. Στόχος του, είναι η βελτίωση της ικανότητας του τραπεζικού τομέα για απορρόφηση κραδασμών προκαλούμενων από ισχυρές χρηματοοικονομικές πιέσεις, αλλά κυρίως η μείωση του κινδύνου εξάπλωσης τέτοιου είδους συνεπειών από τον χρηματοπιστωτικό τομέα σε αυτόν της πραγματικής οικονομίας. Με βάση την πρόσφατη εμπειρία της κρίσης του 2008, κατά την οποία οι αγορές έχασαν την εμπιστοσύνη τους στην φερεγγυότητα πολλών Π.Ι., επιχειρείται μέσω αυτής της αναθεώρησης, η βελτίωση των πρακτικών διαχείρισης και αντιμετώπισης κινδύνων ενισχύοντας την ποιότητα και τη διαφάνεια της κεφαλαιακής βάση των τραπεζών γενικότερα, αλλά και ενδυναμώνοντας τα Συστημικά Σημαντικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα (Systemically Important Financial Institutions)⁷⁴.

Το νέο λοιπόν πλαίσιο, όπως έχει πλέον διαμορφωθεί αποτελείται από δύο επιμέρους μεταρρυθμίσεις:

- την ενδυνάμωση του διεθνούς πλαισίου κεφαλαιακών απαιτήσεων (υπό 4.1.1)
- και την εφαρμογή ενός διεθνούς προτύπου ρευστότητας (υπό 4.1.2)

4.1.1. Η ενδυνάμωση του διεθνούς πλαισίου κεφαλαιακών απαιτήσεων

Σε ότι αφορά την ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης των πιστωτικών ιδρυμάτων, προτείνεται η υλοποίηση των πέντε βασικών μεταρρυθμίσεων που ακολουθούν :

i. Επίπεδο και Ποιότητα των Ιδίων Κεφαλαίων των Π.Ι.

Κατά τη διάρκεια της χρηματοοικονομικής κρίσης του 2008, το παγκόσμιο τραπεζικό σύστημα μπήκε σε περίοδο κρίσης με κεφαλαιακή βάση ανεπαρκούς ποιότητας. Τα Π.Ι. λοιπόν αναγκάστηκαν να ξαναχτίσουν την κεφαλαιακή τους βάση, σε μια περίοδο που κάτι τέτοιο

⁷⁴ Πρόκειται για χρηματοπιστωτικούς ομίλους με διεθνή παρουσία, που δραστηριοποιούνται στον τραπεζικό, ασφαλιστικό και χρηματιστηριακό τομέα στους οποίους δίνεται η ονομασία Συστημικά Σημαντικοί Οργανισμοί (S.I.F.I.S.).

αποδείχτηκε πολύ δύσκολο, και τελικά στις περισσότερες των περιπτώσεων υπήρξε μαζική κρατική υποστήριξη και βαθειά οικονομική ύφεση.

Σε ότι αφορά τον τομέα αυτό, και με βάση τις αδυναμίες που αναδείχτηκαν προτείνονται μέτρα για την ενίσχυση της ποιότητας και της διαφάνειας της κεφαλαιακής βάσης των Π.Ι. , που εστιάζουν στις εξής κυρίως παραμέτρους:

- Την εναρμόνιση των ρυθμιστικών προσαρμογών που αφορούν τις κοινές μετοχές ως στοιχείο των βασικών Ιδίων Κεφαλαίων (core Tier I) και τα αφαιρετικά στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων ,καθώς και την ενίσχυση των χαρακτηριστικών των υπολοίπων συστατικών του Tier 1. Συγκεκριμένα , σύμφωνα με τις νέες προτάσεις, τα Κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων πρέπει να απαρτίζονται πλέον από κοινές μετοχές και από τα κέρδη εις νέον.
- Κατάργηση του τρέχοντος minimum επιπέδου περιορισμού του Tier 2,(ήτοι **Tier 2 < Tier 1**), και αντικατάσταση του από ρητό περιορισμό των Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων (Tier 1) και των Συνολικών Κεφαλαιακών Απαιτήσεων.
- Την απλοποίηση των Συμπληρωματικών Ιδίων Κεφαλαίων (Tier 2), καταργώντας τις υποκατηγορίες τους, καθώς και την κατάργηση του Tier 3 , ώστε ο κίνδυνος αγοράς να αντιμετωπίζεται με ποιότητα κεφαλαίων αντίστοιχη με αυτή για τον λειτουργικό και πιστωτικό κίνδυνο.
- Τον καθορισμό των τροποποιήσεων του σχετικού κανονιστικού πλαισίου και της εφαρμογής του σε όλη την επικράτεια.
- Την απαίτηση της δημοσιοποίησης και λεπτομερούς αποτύπωσής τους στους αντίστοιχους λογαριασμούς, στοιχείων σχετικά με τα εποπτικά ίδια κεφάλαια με σκοπό την διαφάνεια και την πειθαρχία της αγοράς.

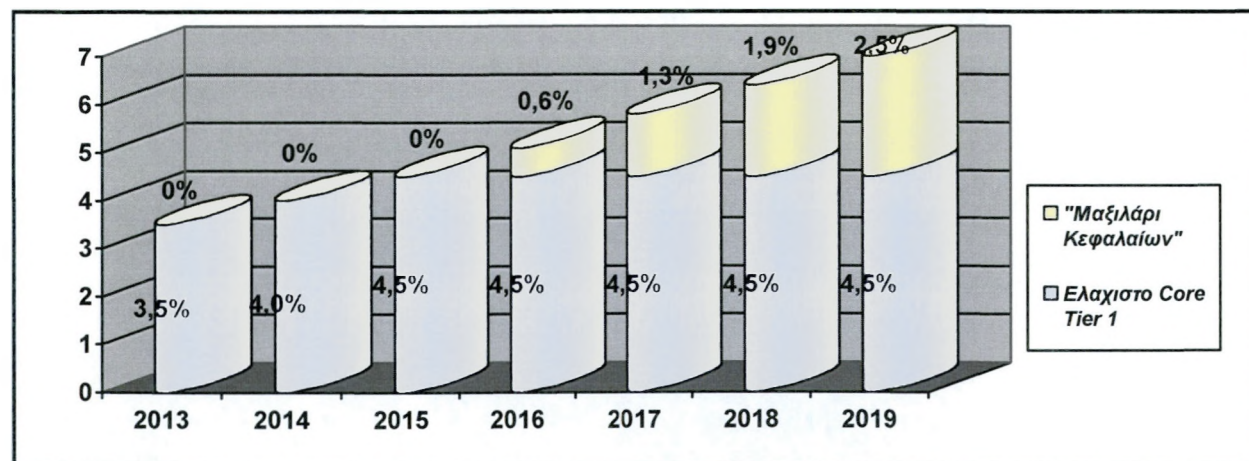
Έτσι λοιπόν, οι τράπεζες πλέον καλούνται έως το 2019 να διατηρούν τελικά εποπτικά κεφάλαια 7%, τα οποία θα περιλαμβάνουν έναν ελάχιστο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας (Core Tier 1 capital ratio), καθώς και ένα «μαξιλάρι κεφαλαίου» (Capital Conservation Buffer)⁷⁵ της τάξεως του 2,5%. Με βάση τις μέχρι τώρα ανακοινώσεις της Επιτροπής πλέον ο Δείκτης που αφορά τα βασικά ίδια κεφάλαια (TierI) αυξάνεται από 4% σε 6%, ενώ ο Δείκτης των Κυρίων Βασικών Κεφαλαίων(Core Tier 1) αυξάνεται από 2% σε 4,5%. Αναλυτικά τα στάδια εφαρμογής

⁷⁵ Βλέπε τμήμα 4.4.1. (v) της παρούσης.

καθώς και οι μεταβολές σε σχέση με τους ισχύοντες Δείκτες περιγράφονται στον πίνακα και στο γράφημα που ακολουθούν.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 : ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ						
	<u>ΒΑΣΙΛΕΙΑ II</u>	<u>ΒΑΣΙΛΕΙΑ III</u>				
		Ημ/νια Εφαρμογής				
		Εως το 2013	01-01-2013	01-01-2014	01-01-2015	
Δείκτης Tier 1	4%	4%	4,5%	5,5%		6%
Δείκτης Core Tier 1	2%	2%	3,5%	4%		4,5%
		Εως το 2016	01-01-2016	01-01-2017	01-01-2018	01-01-2019
Capital Conservation Buffer	-	0%	0,625%	1,25%	1,875%	2,5%
Countercyclical Conservation Buffer*	-	0%*	0,625%*	1,25%*	1,875%*	2,5%*
* τίθεται σε ισχύ υπό προϋποθέσεις, βλέπε σχετικά ενότητα 4.4.1., (ν) της παρούσης.						

«ΣΤΑΔΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΝΕΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ»

ΓΡΑΦΗΜΑ 1

Ειδικότερα σε σχέση με τα στοιχεία που θα απαρτίζουν το σύνολο των Ιδίων Κεφαλαίων καθώς και τα απαιτούμενα προς πλήρωση κριτήρια, ισχύουν τα εξής:

Τα Βασικά Ίδια Κεφάλαια (Tier1 Capital):

- **Οι Κοινές Μετοχές του Tier1 (Common Equity Tier1)** θα αποτελούνται από:
 - Κοινές Μετοχές εκδοθείσες από το Π.Ι.
 - Διαφορές από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο
 - Κέρδη εις νέον
 - Σωρευτικά συνολικά κέρδη και άλλα δημοσιευμένα αποθεματικά
 - Κοινές Μετοχές εκδοθείσες από ενοποιημένες θυγατρικές του ομίλου, που βρίσκονται στην κατοχή τρίτων μερών (π.χ. δικαιώματα μειοψηφίας)

Τα προαναφερόμενα στοιχεία, βρίσκονται σε άμεση ευχέρεια ρευστοποίησης από το Π.Ι., με το κεφάλαιο τους να είναι αορίστου διάρκειας επιστρεφόμενο μόνο στην περίπτωση που αυτό ρευστοποιηθεί, ενώ πληρούν παράλληλα και τα κάτωθι χαρακτηριστικά:

- Κατά την έκδοσή τους το Π.Ι. δεν επιτρέπεται να δημιουργεί καμία προσδοκία μελλοντικής εξαγοράς ιδιαίτερα μέσω του καταστατικού του ή μέσω συμβατικών όρων.
 - Οι αποδόσεις μερισμάτων θα γίνονται από τα αντίστοιχα προς διάθεση ποσά, χωρίς καμία διάκριση στην διανομή, ενώ το ύψος τους δεν θα σχετίζεται σε καμία περίπτωση με την τιμή έκδοσης της μετοχής. Οι εν λόγω αποδόσεις δεν είναι υποχρεωτικές και ως εκ τούτου η μη τήρηση της διανομής τους δεν θα θεωρείται αθέτηση υποχρέωσης.
 - Το καταβεβλημένο ποσό που αφορά αυτού του είδους τις μετοχές, χαρακτηρίζεται ως μετοχικό κεφάλαιο και υπόκειται στις διατάξεις των σχετικών λογιστικών προτύπων.
 - Η απόδοσή τους δεν εξασφαλίζεται ή εγγυάται από τον εκδότη ή συγγενή φορέα, ο οποίος δεν δύναται άμεσα ή έμμεσα να χρηματοδοτήσει την αγορά τους.
 - Εκδίδονται μόνο έπειτα από έγκριση των μετόχων της εκδότριας τράπεζας και δημοσιοποιούνται στον ισολογισμό της.
- Τα **πρόσθετα στοιχεία του Tier1 (Additional Tier1)** θα πρέπει:
 - Να είναι εκδοθέντα και καταβεβλημένα
 - Να υπόκεινται σε καταθέτες, γενικούς πιστωτές και δευτερεύουσες οφειλές του Π.Ι.
 - Να είναι αορίστου διάρκειας, χωρίς λήξη και χωρίς κίνητρα εξαγοράς, ενώ κάθε εξαγορά τους θα πρέπει να συνοδεύεται από εποπτική έγκριση.

- Να μην καλύπτονται ή εγγυώνται από τον εκδότη ή συγγενή νομική οντότητα.
- Να δύνανται να ανακληθούν με πρωτοβουλία του εκδότη μόνο μετά το πέρας της πενταετίας.

Τα Συμπληρωματικά Ίδια Κεφάλαια (Tier 2 Capital):

▪ Τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια (Tier 2) θα πρέπει:

- Να είναι εκδοθέντα και καταβεβλημένα
- Να υπόκεινται σε καταθέτες, γενικούς πιστωτές και δευτερεύουσες οφειλές του Π.Ι
- Να μην καλύπτονται ή εγγυώνται από τον εκδότη ή συγγενή νομική οντότητα.
- Να έχουν διάρκεια λήξης τουλάχιστον πέντε χρόνια, και να μην υπάρχουν κίνητρα για Εξαγορά.
- Να μπορούν να ανακληθούν από τον εκδότη μετά το πέρας της πενταετίας. Σε αντίθετη περίπτωση για την άσκηση οποιουδήποτε «δικαιώματος κλήσης» (call option), χρειάζεται εποπτική έγκριση, ενώ το εν λόγω δικαίωμα δεν μπορεί να ασκηθεί στην περίπτωση που δεν αποδεικνύεται ότι μετά την άσκησή του, το επίπεδο των κεφαλαίων του Π.Ι. βρίσκεται σε ικανοποιητικά υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με τις ισχύουσες κεφαλαιακές απαιτήσεις.
- Ο επενδυτής δεν έχει δικαίωμα να επιταχύνει την απόδοση προγραμματισμένων μελλοντικών καταβολών που αφορούν «κουπόνια», ή κεφάλαιο, παρά μόνο στην περίπτωση πτώχευσης του Π.Ι.
- Να μην υπάρχει δυνατότητα αγοράς ή χρηματοδότηση της αγοράς τους κατά έμμεσο ή άμεσο τρόπο, ούτε από το Π.Ι. ή άλλη οντότητα στην οποία το Π.Ι. ασκεί σημαντική επιρροή.

ii. *Κάλυψη έναντι κινδύνου αντισυμβαλλομένου (Counterparty Credit Risk)*

Η ανάγκη ενδυνάμωσης της κάλυψης κινδύνου οδήγησε την επιτροπή της Βασιλείας σε μια αναθεώρηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων και για τα ανοίγματα του χαρτοφυλακίου συναλλαγών καθώς και τις σύνθετες συναλλαγές τιτλοποίησης. Οι νέες προτάσεις εστιάζουν στην ενίσχυση των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου αντισυμβαλλομένου (Counterparty Credit Risk). Οι τροποποιήσεις του πλαισίου έχουν σχεδιαστεί ώστε να αυξήσουν τα αποθέματα κεφαλαίου που απαιτούνται για τέτοια ανοίγματα, να μειώσουν την προκυκλικότητα και να παρέχουν επιπρόσθετα κίνητρα. Πιο συγκεκριμένα, απαιτούν από τα Π.Ι. να προσδιορίζουν τις μεταβολές στα ίδια κεφάλαια τους εξαιτίας του πιστωτικού κινδύνου αντισυμβαλλομένου βάσει συγκεκριμένων μεταβλητών και μεθόδου που

προσομοιάζει με αυτήν του υπολογισμού της μεταβλητής VAR (Value At Risk) για τον κίνδυνο αγοράς. Επιπρόσθετα επιβάλλει κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι των απωλειών mark-to-market καθώς και αυτών που οφείλονται στις μεταβολές πιστωτικής αποτίμησης. Αναλυτικότερη παρουσίαση των συγκεκριμένων μέτρων κάλυψης έναντι του κινδύνου, θα ακολουθήσει σε επόμενη ενότητα της παρούσης.

iii. *Εισαγωγή Δείκτη Μόχλευσης, (Leverage Ratio)*

Η Επιτροπή προτείνει την εισαγωγή ενός δείκτη μόχλευσης ο οποίος είναι σχεδιασμένος τόσο για να μετρά και να συγκρατεί την μόχλευση στον τραπεζικό τομέα όσο και για να εισάγει πρόσθετες διασφαλίσεις έναντι μοντελοποιημένων κινδύνων, συμπληρώνοντας τις τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας της Βασιλείας II, ως μέτρο αντιμετώπισης του πιστωτικού και λειτουργικού κινδύνου. Πρόκειται για έναν δείκτη όχι βασισμένο στον κίνδυνο αλλά συνδεδεμένο με τη σχέση εποπτικών κεφαλαίων και συνολικού πιστωτικού ανοίγματος. Ωστόσο, προκειμένου να διασφαλιστεί η διεθνής συγκρισιμότητα του δείκτη, αρχικά πρόκειται να ενσωματωθεί στα λογιστικά πρότυπα και να χρησιμοποιηθεί στα πλαίσια του Πυλώνα II, με προοπτική σταδιακά να μεταφερθεί στον Πυλώνα I. Συγκεκριμένα το ποσοστό του ορίστηκε στο 3% και η μέτρησή του για εποπτικούς λόγους θα ξεκινήσει από την 01/01/2011 με σκοπό το 2017 βάσει διεξαχθέντων συμπερασμάτων να γίνουν οι κατάλληλες προσαρμογές και η τελική του εφαρμογή το 2018.

iv. *Κεφαλαιακά Αποθέματα Συντήρησης (Conservation Capital Buffers)*

Με στόχο την ανθεκτικότητα των Π.Ι. σε περιόδους οικονομικών πιέσεων της αγοράς προτείνεται συμπληρωματικά η χρήση ενός επιπρόσθετου ποσοστού κεφαλαίου επί του συνόλου των εποπτικών. Ο σκοπός της διακράτησης επιπλέον κεφαλαίου και δημιουργίας αποθεματικών μέσω της «αποταμίευσης» σε κερδοφόρες χρήσεις, είναι η ύπαρξη δυνατότητας απορρόφησης ζημιών όταν παραστεί ανάγκη. Το πλαίσιο αυτό προβλέπει περιορισμένη διανομή κεφαλαίου ιδιαίτερα όταν το επίπεδο των ίδιων κεφαλαίων πέφτει σε συγκεκριμένο επίπεδο σε σχέση με τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Συγκεκριμένα προτείνεται η εφαρμογή «μαξιλαριού» εύρους μεταξύ 0%-2,5% επί των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων, το οποίο όπως αναφέρθηκε ήδη θα τεθεί σε εφαρμογή σταδιακά από την 01/01/2016 έως την 01/01/2019 Αρχικά θα εφαρμοστεί σε ποσοστό 0,625% με αύξηση κάθε επόμενο έτος κατά 0,625 ποσοστιαίες μονάδες με σκοπό να φτάσει στο τελικό επίπεδο του 2,5%.

v. Αντικυκλικά αποθέματα (Countercyclical capital buffer)

Επιπλέον, λόγω του ότι η προκυκλική διεύρυνση των οικονομικών διαταραχών του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της ευρύτερης οικονομίας, αποτέλεσε έναν από τους πιο αποσταθεροποιητικούς παράγοντες της κρίσης, η Επιτροπή προτείνει (σε συνδυασμό με τον Δείκτη Μόχλευσης) την εφαρμογή «αντικυκλικών αποθεμάτων» για την αντιμετώπιση της προκυκλικότητας και τη δημιουργία πρόσθετων μηχανισμών απορρόφησης των διαταραχών του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Το ποσοστό τους έχει οριστεί σε ένα εύρος της τάξεως του 0%-2,5%, αποτελούμενα από κοινές μετοχές ή άλλα στοιχεία πλήρους απορρόφησης απωλειών, ανάλογα με τις συνθήκες κάθε χώρας. Στην ουσία έχουν σχεδιαστεί να μετριάζουν την υπερβολική κυκλικότητα, προάγοντας την διατήρηση κεφαλαίου ώστε να είναι διαθέσιμο και να μπορεί να προστατέψει τον τραπεζικό τομέα σε περιόδους stress ή υπερβολικής πιστωτικής επέκτασης. Η υιοθέτηση του μέτρου αυτού θα πραγματοποιηθεί σταδιακά από την 01/01/2016 μέχρι το τέλος του 2018, έτσι ώστε να βρίσκεται σε πλήρη εφαρμογή το 2019, ενώ θα τίθεται σε εφαρμογή από την εκάστοτε χώρα κατά περίπτωση, όταν διαπιστώνεται υπερβολική πιστωτική επέκταση που μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική έκθεση του συστήματος σε κινδύνους.

4.1.2 Το Διεθνές Πρότυπο Ρευστότητας (Global Liquidity Standard)

Το δεύτερο σκέλος των μέτρων της Βασιλείας III, αφορά προτάσεις ενίσχυσης της διαχείρισης του κινδύνου ρευστότητας, με τις οποίες προσδοκείται η αντιμετώπιση των προβλημάτων ρευστότητας που ανέδειξε η κρίση και που λόγω των πιστωτικών απωλειών επιδεινώθηκαν και επεκτάθηκαν μέσω των μηχανισμών μετάδοσης της αγοράς. Οι προτάσεις αυτές, αφορούν τη χρήση δύο ποσοτικών δεικτών για την εξασφάλιση της προληπτικής διαχείρισης του συγκεκριμένου κινδύνου, καθώς και την αποδοχή ελαχίστων προτύπων για τη μέτρησή του σε διεθνώς εναρμονισμένη βάση.

1. Ο Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας (*Liquidity Coverage Ratio-LCR*) απαιτεί από τα Π.Ι. αρκετή ρευστότητα για την αντιμετώπιση των καθαρών ταμειακών εκροών τους εντός βραχυπρόθεσμων περιόδων έντονων πιέσεων διάρκειας 30 ημερών. Για το λόγο αυτό πρέπει να υπολογίζονται οι ταμειακές ροές που αναμένονται σε περίοδο ενός μηνός, με αποτέλεσμα να είναι απαραίτητη η

διακράτηση απαιτήσεων υψηλής ρευστοποίησης⁷⁶, ισοδύναμων ή μεγαλύτερων των αναμενόμενων εκροών του.

2. Ο Δείκτης Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης (*Net Stable Funding Ratio-NSFR*) από την άλλη, εισήχθη ως μακροπρόθεσμο συμπλήρωμα του LCR και απαιτεί από τις τράπεζες διακράτηση κεφαλαίου τόσο για την υποστήριξη συγκεκριμένων δραστηριοτήτων, όσο και για την αντιμετώπιση μεγαλύτερων περιόδων stress. Αυτό σημαίνει ότι τα Π.Ι. θα πρέπει να εκτιμούν το σύνολο των απαιτήσεών τους (εντός και εκτός ισολογισμού) ώστε να μπορούν να προσδιορίζουν την αναλογία των μη ρευστοποιήσιμων στοιχείων, δηλαδή αυτών που δεν μπορούν να αποτιμηθούν χρηματικά εντός του έτους.

4.2 Ειδικότερα το θέμα της Κάλυψης έναντι Πιστωτικού Κινδύνου Αντισυμβαλλομένου (*Counterparty Credit Risk-CCR*)

Σε συνδυασμό με την βελτίωση της ποιότητας και του επιπέδου της κεφαλαιακής βάσης των Π.Ι. κρίθηκε απαραίτητη η διασφάλιση της δυνατότητας του ρυθμιστικού πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας για αντιμετώπιση του συνολικού εύρους των πιθανών κινδύνων. Η αδυναμία των τραπεζών για διαχείριση των σημαντικότερων κινδύνων που προέκυψαν από πράξεις εκτός και εντός ισολογισμού, όπως για παράδειγμα οι συναλλαγές παραγώγων, αποτέλεσε την κυριότερη αιτία επιδείνωσης και διεύρυνσης της κρίσης. Αυτό σημαίνει ότι πλέον, απαιτείται η ύπαρξη αποτελεσματικότερων, ασφαλέστερων και φερέγγυων αγορών, με δυνατότητα ορθότερης διαχείρισης των θέσεων σε παράγωγα μέσα.

Για τον λόγο αυτό προτείνονται ρυθμιστικές τροποποιήσεις μέσω ενίσχυσης κεφαλαιακών απαιτήσεων, που αφορούν την αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου αντισυμβαλλομένου (*counterparty credit risk*), προερχόμενου από πιστωτικά ανοίγματα συναλλαγών, σχετικών με παράγωγα⁷⁷ (*derivatives*), πωλήσεις με σύμφωνο επαναγοράς⁷⁸ (*repos*) και δραστηριότητες

⁷⁶ Με τον όρο υψηλής ποιότητας απαιτήσεις (*high quality assets*) υπό την στενή έννοια, αναφερόμαστε σε καταθέσεις μετρητών σε αποθεματικά κεντρικών τραπεζών και υψηλής ποιότητας αξιόγραφα.

⁷⁷ Τα παράγωγα, ανάλογα με το μέσο που αποτελεί την υποκείμενή τους αξία, διακρίνονται σε παράγωγα συναλλάγματος, μετοχών ή ομολόγων και σε παράγωγα δείκτη, ενώ ιδιαίτερη κατηγορία αποτελούν και τα παράγωγα σε εμπορεύματα. Επιπλέον, σύμφωνα με τη μορφή τους διακρίνονται σε συμβάσεις προαίρεσης

χρηματοδότησης τίτλων (securities financing). Απώτερος στόχος των μεταρρυθμίσεων, είναι η αύξηση των κεφαλαιακών αποθεμάτων που υποστηρίζουν τα συγκεκριμένα ανοίγματα, η μείωση του φαινομένου της προκυκλικότητας και κυρίως η παροχή κινήτρων για μετακίνηση από διμερείς συμφωνίες εξωχρηματιστηριακών παραγώγων⁷⁹ (OTC-derivatives), σε συμφωνίες παραγώγων των οποίων η εκκαθάριση γίνεται κεντρικά μέσω Κεντρικού Αντισυμβαλλομένου⁸⁰ (Central Counterparty), συμβάλλοντας έτσι σημαντικά στη μείωση του συστημικού κινδύνου στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Ποιες όμως ήταν στην πράξη οι σημαντικότερες ελλείψεις του ισχύοντος πλαισίου που διεγνώσθησαν κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης, αναφορικά με τέτοιου είδους δραστηριότητες;

- Το υφιστάμενο ρυθμιστικό πλαίσιο, δεν εξασφάλιζε την επάρκεια τραπεζικών κεφαλαίων ενάντια στους αναδύμενους κινδύνους κατά τη διάρκεια της κρίσης.
- Δεν υπήρχε επαρκής κάλυψη έναντι του «Γενικού Κινδύνου Δυσμενούς Συσχέτισης»⁸¹ (general wrongway risk) και ρυθμιστική ενσωμάτωση του, αφού όπως διαπιστώθηκε, οι αθετήσεις και η επιδείνωση της πιστοληπτικής ικανότητας των αντισυμβαλλομένων, συνέβησαν ακριβώς τη στιγμή που οι διακυμάνσεις της αγοράς και τα ανοίγματα ήταν σε υψηλότερα επίπεδα από ότι συνήθως.
- Δεν εφαρμόζονταν συγκεκριμένες κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι των απωλειών που σχετίζονται με τις τρέχουσες τιμές αγοράς (mark-to-market losses), εξαιτίας των προσαρμογών της πιστωτικής αποτίμησης αντισυμβαλλομένου. Όπως αποδείχτηκε, περίπου τα 2/3 των

(options), σε συμβάσεις προθεσμίας (futures), και σε συμβάσεις ανταλλαγής (swaps). Βλέπε σχετικά Πιμπλής Ν.(2009), σελ 44

⁷⁸ Πρόκειται για μεταβίβαση στον αγοραστή χρηματοπιστωτικών μέσων τοις μετρητοίς, και επαναγορά των ίδιων ή ομοειδών πραγμάτων μετά από ορισμένη προθεσμία, σε ορισμένη τιμή υψηλότερη της πρώτης. Συνδυάζονται συνήθως με δανεισμό τίτλων και η κύρια χρήση τους είναι εξωχρηματιστηριακή.

Ibid, σελ 44

⁷⁹ Πρόκειται για παράγωγα που λαμβάνουν τη μορφή μη τυποποιημένων και μη διαπραγματεύσιμων σε οργανωμένη αγορά (η οποία περιλαμβάνει μηχανισμό εκκαθάρισης συναλλαγών) συμβάσεων, οι οποίες όμως διατηρούν τα βασικά τους στοιχεία ως αυτοτελή αντικείμενα συναλλαγής.

Ibid, σελ 44

⁸⁰ Οντότητα ευρισκομένη νομικά μεταξύ αντισυμβαλλομένων σε συμβάσεις που αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης, σε μία ή περισσότερες χρηματοαγορές, αναλαμβάνουσα το ρόλο αγοραστή έναντι κάθε πωλητή και πωλητή έναντι κάθε αγοραστή.

⁸¹ Ο κίνδυνος που δημιουργείται όταν η πιθανότητα αθέτησης των αντισυμβαλλομένων συσχετίζεται θετικά με γενικούς παράγοντες κινδύνου της αγοράς.

πιστωτικών απωλειών αντισυμβαλλομένων οφείλονταν σε τέτοιου είδους ζημιές και μόνο το 1/3 ήταν αποτέλεσμα πραγματικών αθετήσεων.

- Τα μεγάλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στην ουσία παρουσίασαν μεγαλύτερη αλληλοσύνδεση από ότι αρχικά είχε εκτιμηθεί, με αποτέλεσμα όταν οι αγορές εισήλθαν σε ύφεση, τα ανοίγματα των Π.Ι. με αντισυμβαλλομένους άλλα ιδρύματα αυξήθηκαν. Έτσι λοιπόν κατά τη διάρκεια της κρίσης οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί αποδείχτηκαν περισσότερο ευαίσθητοι στον συστημικό κίνδυνο από τους εκτός χρηματοπιστωτικής δραστηριότητας, καθώς επίσης παρατηρήθηκε επιδείνωση της πιστωτικής τους ποιότητας μαζικά και ταυτόχρονα.
- Η περίοδος εκκαθάρισης συναλλαγών με αντισυμβαλλομένους με μεγάλα συμψηφιστικά σύνολα⁸² (netting sets) ή συμψηφιστικά σύνολα αποτελούμενα από σύνθετες, μη ευχερώς ρευστοποιήσιμες συναλλαγές, παρατάθηκε, ξεπερνώντας το χρονικό διάστημα υπολογισμού του κεφαλαίου, με αποτέλεσμα οι εποπτικές κεφαλαιακές απαιτήσεις να υπολείπονται σημαντικά και οι πραγματικές ζημιές να έχουν υποεκτιμηθεί.
- Οι τιτλοποιημένες ομολογίες που χρησιμοποιούνταν ως εξασφαλίσεις, αντιμετωπίζονταν σαν να είχαν το ίδιο ρίσκο με παρόμοιας διαβάθμισης εταιρικούς χρεωστικούς τίτλους, παρά το γεγονός ότι στην πραγματικότητα επιδείκνυαν σημαντικά υψηλότερη διακύμανση τιμών από αυτή των εταιρικών.
- Η χρήση ίδιων εκτιμήσεων του Alpha⁸³(a) από τα Π.Ι., σε συνδυασμό με τη διαπίστωση σημαντικών διακυμάνσεων ανάμεσα τους, οφειλόμενη κυρίως σε ελλείψεις σχετικές με τις προδιαγραφές των υποκειμένων μοντέλων που χρησιμοποιούνται στη διαδικασία εκτίμησης, είχε ως αποτέλεσμα την ύπαρξη πλέον υψηλής αβεβαιότητας αναφορικά με την ακρίβειά τους.
- Το υφιστάμενο πλαίσιο υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων βασισμένο στην μέθοδο του «Πραγματικού Αναμενόμενου Θετικού Ανοίγματος»⁸⁴ (Effective Expected Positive Exposure,

⁸² Ομάδες συναλλαγών που έχουν συναφθεί με τον ίδιο αντισυμβαλλόμενο και υπάγονται σε νομικά δεσμευτική διμερή συμφωνία συμψηφισμού ο οποίος αναγνωρίζεται βάσει του τμήματος ΣΤ της σχετικής ΠΔΤΕ. Βλέπε σχετικά, ΤτΕ (2007δ)

⁸³ Ο όρος Alpha αναφέρεται στον *συντελεστή α*, ο οποίος χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό της αξίας του ανοίγματος σύμφωνα με την Μέθοδο Εσωτερικού Υποδείγματος (IMM) και ισούται με $\alpha = 1,4$. Ωστόσο τα πιστωτικά ιδρύματα δύνανται να χρησιμοποιήσουν δικές τους εκτιμήσεις για τον συντελεστή αυτό έπειτα από έγκριση της αρμόδιας εποπτικής αρχής. Για τις προϋποθέσεις χρήσης εσωτερικής εκτίμησης α από τα Π.Ι. που εποπτεύονται από την ΤτΕ, βλέπε ΤτΕ (2007δ) σελ 22.

⁸⁴ Ο όρος *effective EPE* αναφέρεται στον διαχρονικά σταθμισμένο μέσο όρο των πραγματικών αναμενόμενων ανοιγμάτων για περίοδο ενός έτους. Σε περίπτωση που όλες οι συμβάσεις εντός του συμψηφιστικού συνόλου

εφεξής effective EPE), δεν παρείχε αρκετά κίνητρα για κατάθεση επαρκών αρχικών περιθωρίων⁸⁵ (initial margin) σε όλες τις φάσεις του κύκλου. Συνεπώς τα αρχικά περιθώρια παρέμειναν πολύ χαμηλά στην αρχή της κρίσης, και αυξήθηκαν ραγδαία στην διάρκεια της αναταραχής. Το γεγονός αυτό από τη μία ωφέλησε τα Π.Ι., από την άλλη όμως έγινε αίτιο όξυνσης της κρίσης καθώς οδήγησε πολλούς αντισυμβαλλομένους είτε σε μείωση θέσεων, είτε σε πλήρη απώλεια.

- Τέλος, διαπιστώθηκαν ελλείψεις στη διαχείριση των διαδικασιών back-testing⁸⁶, αφού οι δυσκολίες στην στατιστική ερμηνεία των αποτελεσμάτων τους έδειξαν ότι δεν είχαν ληφθεί υπόψη τα διαγνωσθέντα προβλήματα, με αποτέλεσμα να υποεκτιμηθούν οι πιθανές απώλειες. Παράλληλα, κάτι αντίστοιχο συνέβη και με τις διαδικασίες «σεναρίων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων» (stress-testing) τα οποία δεν ήταν αρκετά περιεκτικά ενώ διενεργούνταν με μικρή συχνότητα και πολλές φορές σε ad hoc βάση, με αποτέλεσμα τα Π.Ι. να παρέχουν ανεπαρκή κάλυψη έναντι των αντισυμβαλλομένων και των σχετικών εγχειρόμενων κινδύνων.

Για όλες τις παραπάνω διαπιστωθείσες ελλείψεις του υφιστάμενου πλαισίου, προτείνονται αναλυτικά οι τροποποιήσεις που ακολουθούν.

4.2.1. Εφαρμογή αναθεωρημένων μεθόδων μέτρησης για την καλύτερη αντιμετώπιση: του πιστωτικού κινδύνου αντισυμβαλλομένου λόγω προσαρμογών πιστωτικής αποτίμησης⁸⁷ (Credit Valuation Adjustments) και του κινδύνου δυσμενούς συσχέτισης (Wrongway Risk).

Με σκοπό την αντιμετώπιση των συγκεκριμένων τύπων κινδύνων η Επιτροπή της Βασιλείας

λήγουν πριν τη λήξη του ενός έτους, το «αναμενόμενο θετικό άνοιγμα » υπολογίζεται για διάστημα ίσο με τη διάρκεια της σύμβασης με τη μεγαλύτερη προθεσμία λήξης. Η στάθμιση κάθε ανοίγματος είναι η αναλογία που αντιπροσωπεύει κάθε μεμονωμένο πραγματικό αναμενόμενο άνοιγμα κατά το σχετικό χρονικό διάστημα.

Ibid, σελ 3, 21-22

⁸⁵ Για τη σύναψη μιας σύμβασης παραγώγων και τη διενέργεια συναλλαγής, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η κατάθεση ενός επιπλέον ποσού, του λεγόμενου αρχικού περιθωρίου, το οποίο μεταβάλλεται αναλόγως της μεταβολής στην αξία του συμβολαίου.

⁸⁶ Βλέπε ενότητα 4.2.5.(β) της παρούσης.

⁸⁷ Ο όρος αναφέρεται στην προσαρμογή της αποτίμησης ενός χαρτοφυλακίου συναλλαγών με έναν αντισυμβαλλόμενο στη μέση αγοραία αξία του. Η προσαρμογή αυτή αντικατοπτρίζει την αγοραία αξία του πιστωτικού κινδύνου από ενδεχόμενη αθέτηση συμβατικών υποχρεώσεων ενός αντισυμβαλλομένου. Δύναται επίσης να αντικατοπτρίζει την αγοραία αξία του πιστωτικού κινδύνου του αντισυμβαλλομένου ή την αγοραία αξία του πιστωτικού κινδύνου του πιστωτικού ιδρύματος και του αντισυμβαλλομένου. Ορισμός βάσει Οδηγίας 48/2006ΕΚ, σελ 61

εισάγει τις εξής τροποποιήσεις:

- Εφαρμογή της Μεθόδου υπολογισμού του “effective EPE” με χρήση παραμέτρων ακραίων καταστάσεων *ενάντια στον γενικό κίνδυνο δυσμενούς συσχέτισης (General Wrongway Risk)*. Συγκεκριμένα, τα Π.Ι. που χρησιμοποιούν τη Μέθοδο Εσωτερικού Υποδείγματος⁸⁸ (Internal Model Method, εφεξής IMM) για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του κινδύνου αθέτησης αντισυμβαλλομένου, θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους τις υψηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις του χαρτοφυλακίου τους, βασισμένες στην μέθοδο effective EPE, και έχοντας κάνει χρήση τρεχουσών δεδομένων της αγοράς, αλλά και βαθμονόμηση βάσει ακραίου σεναρίου. Τα αποτελέσματα θα πρέπει να εφαρμόζονται στο σύνολο του χαρτοφυλακίου και όχι μεμονωμένα βάσει αντισυμβαλλομένου. Όπως διαπιστώθηκε, απαιτείται ενδυνάμωση του τρόπου εκτίμησης του μεσοσταθμικού μελλοντικού ανοίγματος, ως τη βάση καθορισμού του EAD. Για τον λόγο αυτό η βαθμονόμηση των παραμέτρων εισαγωγής, της μεθόδου effective EPE, όπως είναι οι διακυμάνσεις και οι συσχετίσεις, θα αφορά εμπειρικά δεδομένα τριετούς περιόδου που θα περιλαμβάνουν περιόδους οικονομικών πιέσεων. Τα δεδομένα θα πρέπει να επικαιροποιούνται τετραμηνιαίως ή συχνότερα εφόσον το απαιτούν οι συνθήκες της αγοράς. Για την εξασφάλιση της αποτελεσματικότητας αυτού του είδους της βαθμονόμησης, η τράπεζα θα πρέπει να δημιουργήσει μερικά χαρτοφυλάκια-αναφοράς⁸⁹ (benchmark portfolios), εκτεθειμένα στους ίδιους βασικούς κινδύνους που εκτίθεται και το Π.Ι., το άνοιγμα των οποίων θα υπολογίζεται χρησιμοποιώντας δεδομένα αρχής και τέλους (τιμές αγοράς, συσχετίσεις, και διακυμάνσεις) της τριετούς περιόδου πίεσης. Επιπλέον, εκτός από τη χρήση της συγκεκριμένης μεθόδου, τα Π.Ι. θα πρέπει να αναγνωρίζουν τα ανοίγματα που εγείρουν μεγαλύτερο βαθμό του γενικού κινδύνου δυσμενούς συσχέτισης, εφαρμόζοντας κατάλληλες ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress testing) σχεδιασμένα να εντοπίζουν τους παράγοντες κινδύνου που παρουσιάζουν θετική συσχέτιση με την πιστοληπτική ικανότητα του αντισυμβαλλομένου. Τέτοιου είδους tests θα πρέπει να

⁸⁸ Ο όρος αναφέρεται σε μία από τις τέσσερις Μεθόδους που δύνανται να χρησιμοποιούν τα Π.Ι. για τον υπολογισμό της αξίας του ανοίγματος, με σκοπό την τελική εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου αντισυμβαλλομένου, όπως αυτές περιγράφονται στην ΠΔΤΕ/2594. Βλέπε ΤτΕ (2007δ)

⁸⁹ Πρόκειται για χαρτοφυλάκια αναφοράς, με βάση το οποίο συγκρίνεται η απόδοση διαχείρισης ενός πραγματικού χαρτοφυλακίου.

βοηθούν στην αντιμετώπιση σοβαρών πιέσεων λόγω μεταβολής των συντελεστών κινδύνου, για το σκοπό αυτό οι τράπεζες θα πρέπει να μετρούν τον γενικό κίνδυνο δυσμενούς συσχέτισης ανά προϊόν, ανά περιοχή και ανάλογα με τη φύση της δραστηριότητας του αντισυμβαλλομένου. Τα αποτελέσματα των μετρήσεων αυτών θα ανακοινώνονται στην εκάστοτε διοίκηση σε διαρκή βάση ώστε να λαμβάνονται οι απαραίτητες αποφάσεις για τη διαχείριση του.

- Παράλληλα με τα κεφάλαια που απαιτούνται για τον πιστωτικό κίνδυνο λόγω αθέτησης, το μέγεθος των οποίων υπολογίζεται είτε με την Τυποποιημένη Μέθοδο, είτε με αυτή των Εσωτερικών διαβαθμίσεων, εισάγονται επιπρόσθετες κεφαλαιακές απαιτήσεις, *για τη διαχείριση κινδύνου αντισυμβαλλομένου που απορρέει κυρίως από συναλλαγές με εξωχρηματιστηριακά παράγωγα, και που σχετίζεται με απώλειες λόγω προσαρμογής πιστωτικής αποτίμησης (Credit Valuation Adjustment Risk) και τρεχουσών τιμών της αγοράς (Mark-to-Market)*, Για τον υπολογισμό των συγκεκριμένων κεφαλαίων, θα εξαιρούνται οι συναλλαγές με κεντρικό αντισυμβαλλόμενο και αυτές που αφορούν χρηματοδότηση τίτλων, εκτός εάν υπαγορεύεται κάτι διαφορετικό από την εποπτική αρχή. Ο τρόπος υπολογισμού εξαρτάται από την εγκεκριμένη μέθοδο που χρησιμοποιεί το Π.Ι. για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων του πιστωτικού κινδύνου, ενώ θα από αυτόν θα εξαιρούνται οι συναλλαγές με κεντρικό αντισυμβαλλόμενο καθώς και αυτές που αφορούν χρηματοδότηση τίτλων, εκτός εάν η εποπτική αρχή υπαγορεύει κάτι διαφορετικό.

α) Τα Π.Ι. που έχουν έγκριση για τη χρήση της IMM μεθόδου και του VaR⁹⁰ μοντέλου για τον υπολογισμό του ειδικού επιτοκιακού κινδύνου⁹¹ (interest-rate risk) ομολόγων θα πρέπει να εφαρμόζουν την εξελιγμένη μέθοδο κεφαλαιακών απαιτήσεων⁹² έναντι του κινδύνου λόγω μεταβολών πιστωτικής αποτίμησης (CVA credit risk).

Για τον υπολογισμό των κεφαλαίων αυτών, είναι απαραίτητη η μοντελοποίηση των

⁹⁰ Η παράμετρος **Αξία σε Κίνδυνο-Value at Risk (VaR)**, αναφέρεται στη μέγιστη *δυναμική ζημιά* για δεδομένο χρονικό ορίζοντα και δεδομένο διάστημα εμπιστοσύνης. Για τον υπολογισμό της χρησιμοποιούνται διαφορετικά μοντέλα και μέθοδοι, ανάλογα με ποιές μεταβλητές αυτή σχετίζεται.

⁹¹ **Επιτοκιακός κίνδυνος** είναι ο κίνδυνος να αλλάξει η αξία μιας επένδυσης εξαιτίας μεταβολών στο επίπεδο των επιτοκίων, ο οποίος επηρεάζει κυρίως τις τιμές των ομολόγων.

⁹² Για την εξίσωση υπολογισμού των εξελιγμένων κεφαλαιακών απαιτήσεων CVA, Βλέπε **B.I.S. (2010)** σελ 31

συνεπειών των μεταβολών στα πιστωτικά περιθώρια (credit spreads) αντισυμβαλλομένων, εξαιτίας των μεταβολών πιστωτικής αποτίμησης των εξωχρηματιστηριακών παραγώγων. Το συγκεκριμένο μοντέλο επιτρέπει τη χρήση αποδεκτών μέσων αντιστάθμισης αυτού του είδους κινδύνου, όπως είναι τα single-name CDS, τα single-name contingent CDS, και οι δείκτες CDS, και εφαρμόζεται μόνο για ανοίγματα έναντι αντισυμβαλλομένων για τα οποία το Π.Ι. έχει εποπτική έγκριση μοντελοποίησης του ειδικού κινδύνου. Τέλος, δεν πρέπει να αγνοείται το γεγονός ότι υπάρχει δυνατότητα μέτρησης του δείκτη ευαισθησίας που παρουσιάζουν οι μεταβολές πιστωτικής αποτίμησης μόνο σε σχέση με τις μεταβολές πιστωτικών περιθωρίων και όχι σε σχέση με μεταβολές άλλων παραγόντων της αγοράς.

β) Όλα τα υπόλοιπα Π.Ι. θα πρέπει να εφαρμόζουν την τυποποιημένη μέθοδο υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων⁹³ έναντι του κινδύνου λόγω μεταβολών πιστωτικής αποτίμησης.

Τα Π.Ι που δεν διαθέτουν τις προαναφερόμενες εγκρίσεις από τις εποπτικές αρχές θα πρέπει να ακολουθήσουν την τυποποιημένη μέθοδο για τον υπολογισμό των ανάλογων κεφαλαιακών απαιτήσεων, η οποία είναι εμφανώς διαφοροποιημένη αφού η εξίσωση που χρησιμοποιείται περιέχει διαφορετικές παραμέτρους ενώ εφαρμόζει δείκτες στάθμισης βασισμένους σε κατάταξη Εξωτερικών Οίκων Αξιολόγησης.

- Εφαρμογή ρητών κεφαλαιακών απαιτήσεων στα πλαίσια του Πυλώνα 1, για την αντιμετώπιση του ειδικού κινδύνου δυσμενούς συσχέτισης⁹⁴ (*Specific Wrongway Risk*). Είναι σημαντικό το Π.Ι. να εφαρμόζει διαδικασίες αναγνώρισης, μέτρησης αλλά και διαχείρισης του συγκεκριμένου κινδύνου από την έναρξη της συναλλαγής αλλά και κατά τη διάρκειά της. Για το σκοπό αυτό, κάθε νομική οντότητα στην οποία η τράπεζα είναι «εκτεθειμένη» θα πρέπει να αξιολογείται είτε μεμονωμένα, είτε βάσει ομαδοποιημένων κατηγοριών με ίδια χαρακτηριστικά, σύμφωνα με εγκεκριμένες από τις εποπτικές αρχές μεθόδους. Για τον υπολογισμό των απαιτούμενων κεφαλαίων, τα χρηματοπιστωτικά μέσα που παρουσιάζουν νομική σχέση μεταξύ αντισυμβαλλομένου και υποκείμενου εκδότη και για τα οποία έχει διαγνωστεί ειδικός κίνδυνος δυσμενούς συσχέτισης δεν θα συμπεριλαμβάνονται στο ίδιο συμψηφιστικό σύνολο των υπολοίπων

⁹³ Για την εξίσωση υπολογισμού των τυποποιημένων κεφαλαιακών απαιτήσεων CVA, Βλέπε *Ibid* σελ 31

⁹⁴ Ο κίνδυνος που δημιουργείται όταν το άνοιγμα έναντι αντισυμβαλλομένου συσχετίζεται θετικά με την πιθανότητα αθέτησης του αντισυμβαλλομένου.

συναλλαγών του συγκεκριμένου αντισυμβαλλομένου. Επιπλέον, για τα single-name credit default swaps, που εμφανίζουν τα προαναφερόμενα χαρακτηριστικά, το άνοιγμα έναντι αντισυμβαλλομένου αποτελεί στην ουσία συνολική αναμενόμενη ζημιά που ισούται με την πραγματική εναπομένουσα αξία του χρηματοπιστωτικού μέσου. Κατά συνέπεια λοιπόν για τα Π.Ι. που χρησιμοποιούν την Μέθοδο των Εσωτερικών Διαβαθμίσεων για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων, η ζημιά σε περίπτωση αθέτησης για τέτοιου είδους συναλλαγές τοποθετείται στο 100%, ενώ για τα Π.Ι. που χρησιμοποιούν την Τυποποιημένη Μέθοδο αντίστοιχα, τέτοιες συναλλαγές θα σταθμίζονται ως επισφαλείς.

4.2.2. Εφαρμογή του Πολλαπλασιαστή Συσχέτισης Αξίας Ενεργητικού (Asset Value Correlation multiplier) για μεγάλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Ο γενικότερος τύπος υπολογισμού των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού ενός Π.Ι. αντιστοιχεί στο γινόμενο: **(RWA) = K x 12.5 x EAD**

(Όπου K : Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις του ανοίγματος, οι οποίες έχουν υπολογιστεί βάσει συντελεστών συσχέτισης R (correlation) και διάρκειας ανοίγματος M (maturity).⁹⁵
 EAD : Το άνοιγμα έναντι αντισυμβαλλομένου)

Ένας πρόσθετος πολλαπλασιαστής της τάξεως του 1,25 θα πρέπει να εφαρμόζεται στις παραμέτρους συσχέτισης που είναι απαραίτητες για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων, για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που πληρούν τα κάτωθι κριτήρια:

α) Εποπτευόμενα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα⁹⁶ των οποίων η συνολική αξία ενεργητικού είναι ίση ή μεγαλύτερη από 100 δις \$. Για τον υπολογισμό του μεγέθους του ενεργητικού τους θα λαμβάνεται υπόψη ο τελευταίος ελεγμένος ισολογισμός της μητρικής εταιρείας καθώς και των ενοποιημένων θυγατρικών.

β) Μη εποπτευόμενα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ανεξαρτήτως μεγέθους ενεργητικού.

⁹⁵ Για την περαιτέρω ανάλυση των εξισώσεων υπολογισμού βλέπε B.I.S. (2010), σελ 39

⁹⁶ Για τον σκοπό αυτής της παραγράφου ως εποπτευόμενο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ορίζεται το ενοποιημένο σύνολο μητρικής και θυγατρικών, στο οποίο κάθε νομική οντότητα εποπτεύεται από έναν ρυθμιστή, που θέτει προληπτικές απαιτήσεις βάσει των διεθνών προτύπων.

4.2.3. Αντισυμβαλλόμενοι που καλύπτονται με εξασφαλίσεις (collateralized counterparties) και περίοδος κινδύνου περιθωρίου⁹⁷ (margin period of risk)

α) Αύξηση της περιόδου κινδύνου περιθωρίου

Σε ότι αφορά την περίοδο κινδύνου περιθωρίου, επιβάλλεται κατώτατη τιμή πέντε εργάσιμων ημερών για τα συμψηφιστικά σύνολα που αποτελούνται από συναλλαγές τύπου repos, και που υπόκεινται σε καθημερινό επανακαθορισμό περιθωρίου (daily remargining) και καθημερινή αποτίμηση στις τρέχουσες τιμές της αγοράς (daily revaluating), ενώ για όλα τα υπόλοιπα συμψηφιστικά σύνολα, επιβάλλεται περίοδος κινδύνου περιθωρίου δέκα εργάσιμων ημερών. Ωστόσο, στις κάτωθι περιπτώσεις η κατώτατη τιμή αυτής της περιόδου **αυξάνεται στις είκοσι εργάσιμες ημέρες:**

- για όλα τα συμψηφιστικά σύνολα που ο αριθμός των συναλλαγών τους υπερβαίνει τις 5000 κατά τη διάρκεια ενός τριμήνου.
- για συμψηφιστικά σύνολα με μία ή περισσότερες συναλλαγές που περιλαμβάνουν είτε μη ρευστοποιήσιμες εξασφαλίσεις, είτε εξωχρηματοστηριακά παράγωγα που δεν μπορούν εύκολα να αντικατασταθούν (exotic derivatives)

Επιπλέον, για τις συναλλαγές που υπόκεινται σε επανακαθορισμό περιθωρίου **με περιοδικότητα Ν-ημερών**, η περίοδος κινδύνου περιθωρίου που θα εφαρμόζεται ισούται με την ισχύουσα κατώτατη τιμή των εργάσιμων ημερών (F), αυξημένη κατά Ν ημέρες και μειωμένη κατά μία εργάσιμη ημέρα. (δηλ. $Π.Κ.Π. = F_{\text{ημέρες}} + N_{\text{ημέρες}} - 1$)

β) Αναθεώρηση της “σύντομης” μεθόδου (short cut method) υπολογισμού του Effective EPE

Η ισχύουσα shortcut μέθοδος, επιτρέπει στα Π.Ι. να υπολογίζουν τα μελλοντικά τους ανοίγματα αθροίζοντας το κατώφλι περιθωρίου⁹⁸ (margin threshold) και την αναμενόμενη μεταβολή του ανοίγματος κατά την περίοδο κινδύνου περιθωρίου. Πλέον θα χρησιμοποιούνται περισσότερο ρεαλιστικές και απλοποιημένες παραδοχές για την εκτίμηση του Effective EPE⁹⁹,

⁹⁷ Το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από την τελευταία ανταλλαγή εξασφαλίσεων για την κάλυψη ενός συμψηφιστικού συνόλου συναλλαγών με αντισυμβαλλόμενο υπό καθεστώς αθέτησης, έως το κλείσιμο των θέσεων του αντισυμβαλλομένου και την εκ νέου αντιστάθμιση του απορρέοντος κινδύνου αγοράς.

⁹⁸ Το μέγιστο ποσό τρέχοντος ανοίγματος πέραν του οποίου ένας αντισυμβαλλόμενος έχει το δικαίωμα να απαιτήσει την παροχή εξασφαλίσεων.

⁹⁹ Αναλυτικά για τον υπολογισμό του βλέπε **B.I.S. (2010)** σελ 41-42

στις περιπτώσεις που το Π.Ι. δεν θα μπορεί να μοντελοποιήσει τις απαιτήσεις περιθωρίου των ανοιγμάτων.

γ) Εφαρμογή εποπτικών συντελεστών διακύμανσης (*supervisory haircuts*) για τις εξασφαλίσεις

Θα εφαρμόζονται τυποποιημένοι εποπτικοί συντελεστές διακύμανσης εκφρασμένοι σε ποσοστά ανάλογα με την πιστωτική κατάταξη και την υπολλειμματική διάρκεια των εξασφαλίσεων¹⁰⁰. Ταυτόχρονα, οι επανατιτλοποιήσεις¹⁰¹ (re-securitisations) ανεξαρτήτως πιστωτικής κατάταξης δεν αποτελούν αποδεκτή μορφή χρηματοοικονομικής εξασφάλισης. Ο περιορισμός αυτός ισχύει ανεξαρτήτως εάν η τράπεζα χρησιμοποιεί τα εποπτικά haircuts ή εφαρμόζει δικές της μεθόδους εκτίμησης.

γ) Βελτίωση της λειτουργικότητας του τμήματος εξασφαλίσεων

Τα Π.Ι. που χρησιμοποιούν την μέθοδο του εσωτερικού υποδείγματος για τον υπολογισμό της αξίας του ανοίγματος, απαιτείται να έχουν μονάδα διαχείρισης εξασφαλίσεων που θα είναι υπεύθυνη για τον υπολογισμό και την πραγματοποίηση των margin calls¹⁰², καθώς και για τη σύνταξη αναφορών για τα αρχικά περιθώρια και το πόσο αυτά διαφοροποιούνται σε καθημερινή βάση. Βασικός στόχος είναι η μέτρηση και ο έλεγχος του κινδύνου στον οποίο εκτίθενται τα Π.Ι. λόγω των συμφωνιών περιθωρίου¹⁰³ (margin agreements), όπως για παράδειγμα η μεταβλητότητα των τίτλων που χρησιμοποιούνται ως εξασφαλίσεις, καθώς και ο εντοπισμός κινδύνου σε συγκεκριμένους τύπους εξασφαλίσεων. Παράλληλα, η μονάδα αυτή θα πρέπει να εντοπίζει το μέγεθος και τους όρους της επαναχρησιμοποίησης τους (ρευστοποιήσιμων και μη) εξετάζοντας τις εκάστοτε κατηγορίες, την πιστωτική ποιότητα, τη διάρκεια ωρίμανσης καθώς

¹⁰⁰ Βλέπε αναλυτικά τον σχετικό πίνακα. Ibid (2010), σελ 45

¹⁰¹ Η τιτλοποίηση στην οποία ένα ή περισσότερα υποκείμενα χρηματοδοτικά ανοίγματα πληρούν τον ορισμό της θέσης τιτλοποίησης. Οι πράξεις αυτού του είδους είναι στην ουσία πράξεις τιτλοποίησης που διαθέτουν υποκείμενες θέσεις τιτλοποίησης, συνήθως με την «επανασκευασία» ανοιγμάτων τιτλοποίησης μεσαίου κινδύνου σε νέους τίτλους. Θεωρούνται γενικά χαμηλού πιστωτικού κινδύνου από τους οργανισμούς πιστωτικής αξιολόγησης, ωστόσο λόγω της πολυπλοκότητας και της ευαισθησίας τους σε συσχετιζόμενες απώλειες, οι εν λόγω πράξεις συνεπάγονται υψηλότερους κινδύνους από τις απλές.

¹⁰² Όταν το ύψος του αρχικού περιθωρίου καταστεί μικρότερο από το ύψος του περιθωρίου διατήρησης, το μέρος που παρέχει την πίστωση υποχρεούται να προβεί σε τηλεφωνική επικοινωνία προς ενημέρωση του πελάτη με σκοπό την κατάθεση συμπληρωματικού ποσού για την κάλυψη της διαφοράς. Οι κλήσεις αυτές έχουν επικρατήσει να αναφέρονται ως *margin calls*.

¹⁰³ Πρόκειται για συμβατικές συμφωνίες ή διατάξεις συγκεκριμένων συμφωνιών, βάσει των οποίων ένας αντισυμβαλλόμενος παρέχει εξασφαλίσεις σε άλλον αντισυμβαλλόμενο όταν το άνοιγμα του δεύτερου έναντι του πρώτου υπερβαίνει ένα προκαθορισμένο επίπεδο.

και τα σχετικά δικαιώματα που παρέχει το Π.Ι. στους αντίστοιχους αντισυμβαλλόμενους . Επιπλέον, στα καθήκοντα του συγκεκριμένου τμήματος θα περιλαμβάνεται η παραγωγή και διατήρηση κατάλληλης πληροφόρησης μέσω αναφορών που θα υποβάλλεται ανά τακτικά χρονικά διαστήματα στην διοίκηση.

4.2.4. Κεντρικοί Αντισυμβαλλόμενοι (Central Counterparties)

Η Επιτροπή της Βασιλείας, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η Επιτροπή Συστημάτων Πληρωμών και Διακανονισμού¹⁰⁴ (Committee on Payment and Settlement Systems-CPSS), σε συνεργασία με τον Διεθνή Οργανισμό Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (International Organisation of Securities Commissions-IOSCO) βρίσκονται σε διαδικασία τροποποίησης των συστάσεων του 2004 που αφορούν τους κεντρικούς αντισυμβαλλομένους (2004 CPSS-IOSCO Recommendations for Central Counterparties), αναμένει την ολοκλήρωση της αναθεώρησης αυτών των προτύπων, ώστε να προβεί μεταγενέστερα σε έκδοση συστάσεων¹⁰⁵. Η διαδικασία αυτή αναμένεται να ολοκληρωθεί κατά τη διάρκεια του 2011.

4.2.5. Ενισχυμένες απαιτήσεις διαχείρισης Πιστωτικού Κινδύνου Αντισυμβαλλομένου.

Για το σκοπό αυτό τα Π.Ι. είναι απαραίτητο να εξασφαλίσουν ότι ο τρόπος υπολογισμού του συντελεστή α , θα πρέπει να γίνεται σε αντιστοιχία με τις παραμέτρους των χρησιμοποιούμενων μοντέλων, αλλά και ανάλογα με τη σύνθεση του χαρτοφυλακίου. Οι εκτιμήσεις αυτές θα πρέπει να αναθεωρούνται σε τριμηνιαία βάση αλλά και συχνότερα ανάλογα με τις μεταβολές που παρουσιάζει το χαρτοφυλάκιο. Σημαντικές διακυμάνσεις στις εκτιμήσεις του συντελεστή α , προκύπτουσες από την πιθανότητα λανθασμένου ορισμού (mis-specification) των μοντέλων υπολογισμού του, θα αποτελούν σημείο «συναγερμού» για τις εποπτικές αρχές.

Επιπλέον, για την αποτελεσματικότερη πρόβλεψη επιπτώσεων του κινδύνου και την καλύτερη αντιμετώπισή τους, προτεραιότητα αποτελεί η ενδυνάμωση του ρόλου:

- των «ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων» (stress-testing¹⁰⁶) – υπό α

¹⁰⁴ Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το έργο της συγκεκριμένης επιτροπής, βλέπε www.bis.org

¹⁰⁵ Βλέπε σχετικά <http://www.bis.org/press/p.100512.htm>.

¹⁰⁶ Οι λεγόμενες ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων, αφορούν τη διαδικασία ταυτοποίησης και διαχείρισης καταστάσεων που θα μπορούσαν να προκαλέσουν ασυνήθιστα μεγάλες ζημιές. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της εφαρμογής δυσμενών σεναρίων, βασισμένα είτε σε ιστορικά δεδομένα, είτε σε πιθανές οικονομικές εξελίξεις.

- και των «διαδικασιών προσομοίωσης στρατηγικής» (back-testing¹⁰⁷) – υπό β

α) Σε ότι αφορά τα stress-tests, τα Π.Ι. πρέπει να εφαρμόζουν περιεκτικά προγράμματα ελέγχου του πιστωτικού κινδύνου αντισυμβαλλομένου, που να πληρούν τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- θα πρέπει να περιλαμβάνουν έλεγχο του συνολικού εύρους των συναλλαγών ενάντια σε όλες τις μορφές του πιστωτικού κινδύνου
- για όλους τους αντισυμβαλλομένους θα πρέπει να γίνονται τουλάχιστον μηνιαίοι έλεγχοι των ανοιγμάτων ενάντια σε κινδύνους που σχετίζονται με βασικούς παράγοντες της αγοράς.
- είναι απαραίτητη η εφαρμογή πολυπαραγοντικών stress-test σεναρίων που θα στοχεύουν τουλάχιστον στην αντιμετώπιση καταστάσεων οι οποίες περιλαμβάνουν οικονομικά γεγονότα. Επιπλέον, χρήσιμο θα ήταν να εφαρμοστούν αντίστροφα tests, ικανά να προβλέψουν ιδιαιτέρως ακραία αλλά πιθανά πάρα ταύτα σενάρια.

β) Σε ότι αφορά τα back-tests, αυτά εφαρμόζονται κυρίως, γιατί είναι πολύ σημαντικό οι εποπτικές αρχές να μπορούν να εξασφαλίσουν ότι τα Π.Ι. χρησιμοποιούν σαφή και αποτελεσματικά, μοντέλα διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου αντισυμβαλλομένου. Για το λόγο αυτό επιβάλλουν τα παρακάτω κριτήρια σχετικά με την εφαρμογή των σχετικών μοντέλων.

- Είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός προγράμματος backtesting, προερχόμενο από συγκεκριμένο μοντέλο που ήδη εφαρμόζεται, για την αντιμετώπιση διαπιστωθέντων παραγόντων κινδύνου.
- Το Π.Ι. πρέπει να διεξάγει έλεγχο αρχικής εγκυρότητας αλλά και περιοδικές αναθεωρήσεις του μοντέλου εσωτερικών διαβαθμίσεων που χρησιμοποιεί, αλλά και των μετρήσεων κινδύνου που εξάγονται από αυτό.
- Το σύστημα μέτρησης κινδύνου, πρέπει να χρησιμοποιείται σε άμεση συνάφεια με το είδος των συναλλαγών και τα όρια των ανοιγμάτων.
- Είναι απαραίτητη η καθιέρωση διαδικασίας με την οποία να εξασφαλίζεται η συμμόρφωση με ένα σύνολο εσωτερικών πολιτικών, ελέγχων και διαδικασιών σχετικών με τη λειτουργία του πλαισίου μέτρησης και διαχείρισης κινδύνου στο σύνολο τους. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να υπάρχει ανάλογο εγχειρίδιο που να περιγράφει ρητά τις σχετικές βασικές αρχές.
- Για τη διασφάλιση του μεγαλύτερου δυνατού βαθμού αποτελεσματικότητας, η επισκόπηση

¹⁰⁷ Οι διαδικασίες προσομοίωσης συγκεκριμένης στρατηγικής που έχει εφαρμοστεί σε προγενέστερες περιόδους προκειμένου να μετρηθεί η αποτελεσματικότητά της. Η τεχνική αυτή βασίζεται στην θεωρία πως ότι συμβαίνει στο παρελθόν θα συμβεί και στο μέλλον. Ωστόσο, τα αποτελέσματα τους δεν είναι εγγυημένα.

του συνόλου των διαδικασιών μέτρησης θα πρέπει να λαμβάνει χώρα ανά τακτά χρονικά διαστήματα, στοχεύοντας κυρίως:

- στην σωστή οργάνωση του τμήματος ελέγχου κινδύνου
- στην ένταξη των μετρήσεων του πιστωτικού κινδύνου αντισυμβαλλομένου στην καθημερινή διαχείριση κινδύνου
- στην ενεργή συμμετοχή της Διοίκησης στη διαδικασία ελέγχου του κινδύνου, η οποία βασισμένη σε καθημερινές αναφορές του Τμήματος διαχείρισης κινδύνου θα πρέπει να λαμβάνει τις ανάλογες αποφάσεις για πιθανές μειώσεις σε θέσεις και ανοίγματα του Π.Ι.
- στην έγκαιρη εκτίμηση σημαντικών μεταβολών κατά τη διαδικασία μέτρησης
- στην ορθότητα των στοιχείων που παρέχονται από τα συστήματα διαχείρισης πληροφοριών (Management Information System)
- στην ακρίβεια και πληρότητα των δεδομένων, καθώς και στην καταλληλότητα των συμπερασμάτων μεταβλητότητας και συσχέτισης.

Συνοψίζοντας λοιπόν, με βάση τα όσα παρουσιάστηκαν σε αυτό το κεφάλαιο, είναι εμφανές ότι από κανονιστικής απόψεως, οι νέες προτάσεις στοχεύουν μέσω απαιτήσεων ρευστότητας και κεφαλαιακής επάρκειας, να απωθήσουν τα Π.Ι. από δραστηριότητες που θεωρείται ότι προκαλούν κόστος στην κοινωνία και το δημόσιο συμφέρον. Επιπλέον, σηματοδοτούν μια ουσιαστική μετάβαση από τις τυχόν αδυναμίες του ρυθμιστικού πλαισίου, σε μια έντονη προσπάθεια αναμόρφωσης της συμπεριφοράς του χρηματοπιστωτικού συστήματος εν γένει και ειδικότερα του τραπεζικού τομέα, σχετικά με τον οποίο οι ρυθμιστικές αρχές προσδοκούν υψηλότερη κεφαλαιακή βάση, υψηλότερη ρευστότητα και χαμηλότερο ρίσκο, γεγονός που θα οδηγήσει τα Π.Ι. πλέον, στην συσσώρευση κεφαλαίου πρωτίστως και λιγότερο στην ανάπτυξη της πιστωτικής τους επέκτασης.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ολοκληρώνοντας τη συγγραφή της παρούσης, θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθεί το γεγονός ότι τη δεδομένη χρονική συγκυρία, απαιτείται ιδιαίτερα προσεκτική διαχείριση του τρόπου εφαρμογής των τροποποιήσεων της Βασιλείας ΙΙΙ, ιδιαίτερα υπό το πρίσμα της ευπάθειας των αναδυόμενων οικονομιών των αναπτυσσόμενων χωρών, καθώς και αυτών που βρίσκονται σε φάση ανάκαμψης μετά την κρίση. Πέραν αυτού όμως, η πολυπλοκότητα των προτάσεων, ο κίνδυνος απρόβλεπτων συνεπειών και οι αλληλεπιδράσεις που λαμβάνουν χώρα στο χρηματοπιστωτικό σύστημα καθιστούν ακόμη πιο δύσκολη την εκτίμηση των επιπτώσεων και την επίτευξη της σωστής ισορροπίας μεταξύ της ορθής διαχείρισης κινδύνων και της οικονομικής ευημερίας. Η εφαρμογή λοιπόν των νέων μεταρρυθμίσεων που σταδιακά θα ενσωματωθούν στο Κοινοτικό Δίκαιο με Οδηγία της ΕΕ, ώστε να υπάρξει στη συνέχεια και εθνική εναρμόνιση, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί με βεβαιότητα ως περίπλοκη διαδικασία.

Η οικονομική κρίση οδήγησε σε αυτό που κάποιοι σχολιαστές ονομάζουν «τσουνάμι» εποπτικών συστάσεων και κατευθυντήριων γραμμών, το οποίο σίγουρα θα αποτελέσει πρόκληση για τα Π.Ι., ιδιαίτερα λόγω του ότι η εφαρμογή ενός επιπέδου σφαιρικής εποπτείας θα πρέπει να υιοθετηθεί σ' ένα τόσο μεταβαλλόμενο περιβάλλον, την ίδια στιγμή που θα πρέπει να αναλυθούν και να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις του νέου πλαισίου διεθνώς, καθώς και η ενσωμάτωσή τους στα επιχειρηματικά μοντέλα και τις υποδομές του τραπεζικού τομέα.

Παράλληλα αρκετοί είναι αυτοί που εκφράζουν τις επιφυλάξεις τους για τις συνέπειες ενός τόσο αυστηρού πλαισίου και υποστηρίζουν ότι πλέον οι τράπεζες ίσως οδηγηθούν στον αντίποδα, έχοντας πλέον αντικίνητρο να αναλάβουν κίνδυνο, άρα ενδεχομένως να ελαττώσουν κατά πολύ τη διοχέτευση κεφαλαίου σε επιχειρήσεις και ιδιώτες. Επιπλέον ίσως θα πρέπει να αναλογιστεί κανείς ότι περισσότερα διακρατούμενα κεφάλαια σημαίνει λιγότερα κεφάλαια για αναπτυξιακούς σκοπούς, ιδιαίτερα σε μια περίοδο που η Ευρώπη έχει ανάγκη να τροφοδοτήσει την ασθμαίνουσα πλέον οικονομία της. Μέχρι στιγμής, διατηρούνται από πολλούς σοβαρές επιφυλάξεις για την αποτελεσματικότητα των νέων μέτρων, δεδομένου και του διαστήματος έως την τελική εφαρμογή τους, εκφράζοντας ταυτόχρονα φόβους για την αποτελεσματικότητά τους σε μια νέα ενδεχόμενη χρηματοπιστωτική κρίση.

Το σίγουρο είναι ότι η Βασιλεία ΙΙΙ δεν αποτελεί «πανάκεια», αυτό που μένει πλέον λοιπόν, είναι να φανεί επί του πρακτέου εάν θα καταφέρει να διαψεύσει τους προκατόχους της.

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

Διεθνές Δίκαιο

Basel Committee on Banking Supervision (2000): *Principles for the management of credit risk*, Bank of International Settlements

Basel Committee on Banking Supervision (2006a): *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a Revised Framework, Comprehensive*, Bank of International Settlements

Basel Committee on Banking Supervision (2006b): *Core Principles for Effective Banking Supervision*, Bank of International Settlements

Basel Committee on Banking Supervision (2009a): *Consultative Document: Strengthening the Resilience of the Banking Sector*, Bank of International Settlements

Basel Committee on Banking Supervision (2009b): *Consultative Document: International Framework for Liquidity Risk Measurement, Standards and Monitoring*, Bank of International Settlements

Basel Committee on Banking Supervision (2010): *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*, Bank of International Settlements, December 2010

Ευρωπαϊκό Δίκαιο

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2006α): *Οδηγία 2006/48/ΕΚ σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων.*

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2006β): *Οδηγία 2006/49/ΕΚ σχετικά με την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων.*

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2009): *Commission Services Staff Working Document: Possible further changes to the Capital Requirement Directive.*

Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική δ/ση:

http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2010/crd4/consultation_paper_en.pdf

Εθνικό Δίκαιο

Τράπεζα της Ελλάδος (2007α): ΠΔΤΕ 2587/20.8.2007, Ορισμός των Ιδίων Κεφαλαίων.

Τράπεζα της Ελλάδος (2007β): ΠΔΤΕ 2588/20.8.2007, Υπολογισμός Κεφαλαιακών Απαιτήσεων έναντι του Πιστωτικού Κινδύνου σύμφωνα με την Τυποποιημένη Προσέγγιση.

Τράπεζα της Ελλάδος (2007γ): ΠΔΤΕ 2589/20.8.2007, Υπολογισμός Κεφαλαιακών Απαιτήσεων έναντι του Πιστωτικού Κινδύνου σύμφωνα με την Προσέγγιση Εσωτερικών Διαβαθμίσεων.

Τράπεζα της Ελλάδος (2007δ): ΠΔΤΕ 2594/20.8.2007, Κίνδυνος Αντισυμβαλλομένου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ**Ελληνόγλωσση**

Alpha Bank, (2009): Οικονομικό Δελτίο 2009.

Γκόρτσος Χρ. Βλ. (2006): Τραπεζικό Αφιέρωμα: Το νέο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων (Βασιλεία II), Οικονομική Επιθεώρηση, Δεκέμβριος 2006,

διαθέσιμο στην ηλεκτρονική δ/ση:

http://62.1.43.74/Online/J-Files/pressroom/arthr/c/Οικονομική_επιθεώρηση_Δεε06.pdf

Γκόρτσος Χρ. Βλ. (2007): Βασιλεία II και κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών.

διαθέσιμο στην ηλεκτρονική δ/ση: <http://www.es.frb.gr/press.asp?detail=242102>

Γκόρτσος Χρ. Βλ. (2008): Η πρόσφατη χρηματοπιστωτική αναταραχή : μια πρώτη αξιολόγηση και ορισμένες εκτιμήσεις πολιτικής για τη διεθνή αρχιτεκτονική του χρηματοπιστωτικού συστήματος, Μάιος 2008, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών στην ηλεκτρονική δ/ση:

<http://62.1.43.74/Online-στοιχεία/Files/χρηματοπιστωτικ/ερευνα/Γορτσος16-5-2008.pdf>

Γκόρτσος Χρ. Βλ. (2009): Εισαγωγή στο διεθνές χρηματοπιστωτικό δίκαιο –πριν και μετά την πρόσφατη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση-, Επικαιροποίηση του 11^{ου} κεφαλαίου του συγγράμματος Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, (Κ.Α.Στεφάνου-Χ.Γ.Γκόρτσος) 2006,

Πανεπιστημιακές Παραδόσεις του Τμήματος ΔΕΣ του Παντείου Παν/μίου (Φάκελος Σημειώσεων), Αθήνα Οκτώβριος 2009, (Διαθέσιμο στην βιβλιοθήκη του Παντείου Παν/μίου).

Γκόρτσος Χρ. Βλ./Λιβαδά Χρ. Κ.(2009): *Η τρέχουσα χρηματοπιστωτική κρίση: Ρυθμιστικές παρεμβάσεις σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο*, Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο, Τεύχος 1/2009,(σελ 70), Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Γκόρτσος Χρ. Βλ./Λέκκας Γεωρ.Κ./Λιβαδά Χρ. Κ.(2009): *Τρέχουσες Εξελίξεις*, Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο, Τεύχος 2/2009,(σελ 272-294), Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο (2007): *Εισαγωγή στις Τραπεζικές Σπουδές*, Εκπαιδευτικά Εγχειρίδια (Τόμοι Α' και Β').

Ελληνική Ένωση Τραπεζών (2010): *Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009*, Ιούνιος 2010
Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική δ/ση [www.ellenika-tραπεζika.gr/ΕΕΤ/Ενημερωτικό-Σύστημα-2010-06-01](#)

Ζοπουνίδης Κ. (2003): *Συστήματα διαχείρισης τραπεζικών κινδύνων*, Εκδόσεις Κλειδάριθμος.

Ζοπουνίδης Κ. - Κοσμίδου Κ. (2009): *Σύγχρονα θέματα τραπεζικού μάντζεμντ*, Εκδόσεις Κλειδάριθμος.

Μελάς Κ. (2008): *Εισαγωγή στην Τραπεζική και Χρηματοοικονομική Διοικητική*, Εκδόσεις Εξάντας.

Παναγόπουλος Γ. - Γ. Πελετίδης (2007): *Βασιλεία ΙΙ: Περιγραφή και Συνέπειες για το Τραπεζικό Σύστημα*, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, Αθήνα.

Πιμπλής Ε.Ν. (2009): *Κατάρτιση συναλλαγών επί χρηματοπιστωτικών μέσων και οργανωμένες αγορές*, Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο, Τεύχος 1/2009, (σελ 39), Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Προβόπουλος Γ. – Γκόρτσος Χ. (2004): *Το Νέο Ευρωπαϊκό Χρηματοοικονομικό Περιβάλλον*, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα.

Σαπουντζόγλου Γ. – Πεντότης Χ. (2006): *Τραπεζική Θεωρία και Πρακτική*, Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα.

Σαουντζόγλου Γ. – Πεντότης Χ. (2009): *Τραπεζική Οικονομική* ,(Τόμοι Α' και Β'), Εκδόσεις Μπένου Γ.

Στεφάνου Κ. – Γκόρτσος Χρ. Βλ. (2006): *Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο*, Νομική Βιβλιοθήκη.

Τράπεζα της Ελλάδος (2009): *Έκθεση για τη χρηματοπιστωτική Σταθερότητα.*, Αθήνα.

Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική δ/ση: <http://www.bankofgreece.gr/Doc/24/240007.pdf>

Τσακλάγκανος Α. (2000): *Χρηματοδότηση και Αξιολόγηση Επενδύσεων III*, Εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη.

Χαρδούβελης Γκ. (2008): *The International Financial Crisis and Greece*, Ομιλία Economía Conference Μέγαρο Καρατζά , Αθήνα .

Ξερόγλωσση

Ackermann J. (2008): *The subprime crisis and its consequences, Journal of Financial Stability.*

Bath K. James, Caprio Jr. Gerard, Levine Ross (2006): *Rethinking Bank Regulation Till Angels Govern* , Cambridge University Press.

Benton E. Gup (2004) : *The New Basel Capital Accord*, Thomson.

Herring R. and Litan R.E. (1995): *Financial Regulation of the Global Economy*, The Brookings Institution, Washington D.C.

Krugman P. (2008): *The Return of Depression Economics and the crisis of 2008*, Norton, W.W. & Company, Inc, December 2008.

Mishkin F. - Eakings S.(2003): *Financial Markets & Institutions*, Addison-Wesley World Student Series in Finance, 4th Edition, New York

Ong K. M. (2004): *The Basel Handbook: A Guide for Financial Practitioners*, KPMG, Risk Books Editions.

Sapountzoglou G. (1996): *New Products and Innovation in Greek Banking*, International Chief Financial Officers and Fund Managers Reference Book, The Chartered Institute of Bankers, Kensington Publications Ltd.

Sapountzoglou G. (2007): *A Quality Index for Evaluating the Bank Capital Adequacy According to Basel I and II*, Economic Quality Control, Vol.22, No.2

Stefanou C. and Mendoza J.-C. (2005): *Credit Risk Measurement Under Basel II: An Overview and Implementation Issues for Developing Countries*, Policy Research Working Paper, No 3556, The World Bank Edition.

